

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
PRÁVNICKÁ FAKULTA

RIGORÓZNÍ PRÁCE

Ochrana spotřebitele v rozhodčím řízení

Consumer protection in arbitration

Zpracovatel: Mgr. Jan Šimeček

září 2011

Prohlašuji, že jsem předkládanou rigorózní práci vypracoval samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Brně dne 13. 9. 2011

Podpis:

I. Obsah

I. Obsah.....	2
1. Úvod	5
2. Spotřebitel	7
2.1 Vývoj postavení spotřebitele v závazkových vztazích	7
2.2 Pojetí spotřebitele v komunitárním právu	8
2.3 Spotřebitel v právním řádu ČR	10
3. Rozhodčí řízení	12
3.1 Pojem rozhodčího řízení	12
3.2 Teoretické koncepce rozhodčího řízení	13
3.3 Základní vnitrostátní prameny úpravy rozhodčího řízení v ČR.....	18
3.4 Využití rozhodčího řízení ve sporech ze spotřebitelských smluv	19
3.5 Postavení spotřebitele v rozhodčím řízení v ČR.....	22
4. Komunitární úprava postavení spotřebitele v rozhodčím řízení	24
4.1 Směrnice Rady 93/13/EHS	24
4.2 Implementace Směrnice v ČR.....	26
4.3 Příklad Claro a výklad Směrnice.....	29
4.4 Rozhodce a právo EU	31
4.5 Výklad Směrnice v rozhodnutí Claro a právní řád České republiky	32
4.6 Neplatnost nepřiměřených ujednání	34
4.7 Příloha Směrnice	36
5. Vzdání se základního lidského práva na zákonného soudce	38
5.1 Rozhodčí řízení a čl. 6 Evropské úmluvy o lidských právech.....	38
5.2 Rozhodčí řízení Listina základních práv a svobod.....	39
5.3 Vzdání se práva, které může v budoucnu vzniknout	40
6. Rozhodčí doložky nejen ve spotřebitelských smlouvách.....	45
6.1 Forma rozhodčí doložky	45

6.2 Prostředky umožňující komunikaci na dálku.....	49
6.3 Odstoupení, neplatnost.....	51
6.4 Výběr rozhodce	54
6.5 Volba práva a jiných normativních systémů	55
7. Způsob a pravidla vedení rozhodčího řízení	59
7.1 Přiměřenost použití OSŘ v rozhodčím řízení	59
7.2 Poučovací povinnost.....	63
7.3 Doručování v rozhodčím řízení.....	65
8. Rozhodce.....	69
8.1 Osoba rozhodce	69
8.2 Ad hoc rozhodce nebo stálý rozhodčí soud?	71
8.3 ADR jako specialista na spotřebitelské spory	73
8.4 Fungování projektu ADR v České republice	74
8.5 Rozhodčí instituce (arbitrážní centra)	75
8.6 Rozhodnutí 12 Cmo 496/2008	79
9. Rozhodčí řízení ve spotřebitelských sporech de lege ferenda	85
9.1 Nový občanský zákoník	85
9.2 Změna zákona o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů	87
9.2.1 Poslanecký návrh na změnu zákona o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů	88
9.2.2 Odložený návrh ministerstva spravedlnosti na změnu zákona o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů	92
9.2.3 Nový návrh ministerstva spravedlnosti	95
9.3 Zamýšlená novelizace zákona o rozhodcovském konání	105
10. Závěr	109
II. Seznam zkratk	112
III. Seznam použité literatury.....	113
III. 1 Legislativní akty.....	113

III. 2 Knižní díla	117
III. 3 Časopisecké články.....	119
III. 4 Judikatura	121
III. 5 Elektronické prameny	123
IV. Resume.....	127
V. Abstrakt.....	128
VI. Abstract.....	129
VII. Klíčová slova.....	130

1. Úvod

Rozhodčí řízení představuje výjimečně efektivní a rychlý způsob autoritativního řešení soukromoprávních majetkových sporů. Zatímco jeho využití k narovnání vztahů mezi podnikateli je odborníky veskrze doporučováno, o možnosti podřídit rozhodci spor vzešlý ze spotřebitelských závazků se vedou poměrně rozsáhlé diskuze napříč nejen odbornou veřejností, ale za vydatného přispění médií i mezi laiky. Zástupci rozdílných názorových stanovisek na naléhavost potřeby změny zákonné regulace takového řešení sporů ze spotřebitelských závazkových vztahů operují širokou paletou argumentů. Nutností chránit slabší stranu před možným zneužitím rozhodčího řízení k získání neoprávněného prospěchu na straně jedné a striktním dodržováním zásady smluvní volnosti v soukromoprávních vztazích na opačné straně diskusního fóra. V obou těchto znesvářených skupinách lze pak samozřejmě nalézt jak racionálně argumentující jedince tak fundamentální zastánce krajních řešení.

V této rigorózní práci si primárně nekladu za cíl poskytnout jednoznačnou odpověď na otázky, nakolik je stávající právní úprava rozhodčího řízení ve spotřebitelských věcech dostačující či nikoliv nebo zda je rozhodčí řízení vhodným či přípustným způsobem řešení těchto sporů.

Naopak, raději bych komparací faktického stavu se zákonnou úpravou účinnou v době dokončení této rigorózní práce (tj. 1. 7. 2011) a jejím výkladem poskytnutým obecnými soudy zhodnotil argumenty hovořící ku prospěchu možných rozdílných názorů na fungování rozhodčího řízení ve sporech ze spotřebitelských závazkových vztahů. Ve své práci se však věnuji nejen ochraně spotřebitele v rozhodčím řízení, ale také některým nejasnostem výkladu ZRŘ, jež mohou mít na postavení spotřebitele zásadní vliv.

Při zkoumání právní úpravy účinné v České republice se samozřejmě nelze nevěnovat posouzení dotčených ustanovení z hlediska jejich souladu a úspěšnosti implementace komunitárních předpisů a související judikatury Evropského soudního dvora (dále také jako ESD), jakožto orgánu poskytujícího závazný výklad práva Evropských společenství (nyní podává jakožto Soudní

dvůr Evropské unie výklad práva EU)¹. Výklad ústavněprávní problematiky rozhodčího řízení ve spotřebitelských věcech je dle mého kromě předpisů ústavního pořádku a nálezů Ústavního soudu České republiky podpořit také rozhodnutími Evropského soudu pro lidská práva a studiem mezinárodních smluv, jimiž je Česká republika v tomto směru vázána. V neposlední řadě bych se rád pokusil o objektivní zhodnocení navrhovaných úprav předpisu dopadajících na oblast rozhodčího řízení ve spotřebitelských sporech.

Za účelem dosažení takto stanovených cílů využívám především analýzu a následnou metodu komparace protichůdných právních náhledů na danou problematiku a samozřejmě také srovnání s úpravou a fungováním rozhodčího řízení v jiných právních řádech. Při této činnosti je nezbytná správná interpretace právních předpisů a soudních rozhodnutí pomocí jazykového a systematického výkladu. Kompletní obraz doplňuje doktrinální výklad publikovaný odborníky na danou problematiku v komentářích anebo v právních periodících.

Svou práci dělím do několika tematicky propojených okruhů věnujících se, dle mého, nejproblematičtějšími otázkám vztahujícím se ke zvolenému tématu. V první části se věnuji možnostem mimosoudního řešení sporů a ustáleným teoretickým koncepcím rozhodčího řízení. Dále navazuje charakteristika postavení spotřebitele v rozhodčím řízení a to nejen dle tuzemské právní úpravy, ale také ve světle komunitárního práva a nezbytné výkladové judikatury ESD.

Následující kapitoly jsou věnovány adaptaci rozhodčího řízení na spotřebitelské spory a nejdiskutovanější problematice s tímto spojenou. Nechybí zde ani komparace se zahraničními úpravami nabízejícími mnohdy zcela odlišný model fungování. Závěrem bych nejen rád poskytl hodnocení navrhovaných legislativní změn rozhodčího řízení ve spotřebitelských věcech, ale také bych se rád věnoval posouzení zamýšlených úprav dotčených právních předpisů *de lege ferenda*.

¹ EU. Konsolidované znění Smlouvy o fungování Evropské unie, čl. 267. In *Úřední věstník Evropské unie*. 2008, částka C 83, s. 47-201.

2. Spotřebitel

2.1 *Vývoj postavení spotřebitele v závazkových vztazích*

Osoba spotřebitele se v závazkových vztazích vyskytuje již od prvopočátků ustavování specializovaných skupin řemeslníků nabízejících své zboží konečným uživatelům (spotřebitelům). Pomineme-li však speciální ustanovení středověkých právních řádů o čistotě piva a dalších norem vydaných k boji proti nepoctivému obchodu, nedá se hovořit o jakékoliv ochraně spotřebitele před nekalými praktikami ze strany podnikatelů. Na relativně malých trzích, kde lokální producent nabízí zboží velmi dobře informovaným spotřebitelům, by takovéto právní předpisy neměly ani valného smyslu. Regulativní funkci zde zastávala poptávka a přirozený konkurenční boj založený především na spokojenosti zákazníka.

Jak uvádí B. Tomančáková, významnější tendence k ochraně slabší strany závazkového vztahu se především v západoevropských právních rádech začínají objevovat zhruba od poloviny 20. století. S rozvojem dopravy, komunikačních prostředků a nárůstu využívání agresivnějších způsobů propagace zboží se zdeformoval doposud rovnovážný vztah mezi podnikatelem nabízejícím na relativně malém trhu určitý produkt a spotřebitelem zevrubně s tímto produktem obeznámeným.²

V souvislosti se způsobem distribuce zboží, kdy ho znenadání bylo nabízeno velké množství rozličné kvality, přestali mít spotřebitelé možnost získávat údaje o vlastnostech výrobků. Ty se stávaly stále komplikovanějšími a nebezpečnějšími a navíc byli potencionální kupující vystavováni soustavnému vlivu expanzivní a stále propracovanější reklamy.

Zájmy spotřebitelů, jakožto ucelené skupiny účastníků ekonomických vztahů, byly původně právně i politicky přehlíženy. Dělo se tak dle Tomančákové především z důvodu ekonomického vnímání spotřebitele jakožto „suverénního vzdělaného spotřebitele“. Na spotřebitele nebylo nahlíženo jako na osobu slabší a neinformovanou, ale jako na rovnocenného partnera podnikatele kontrahujícího po racionální úvaze za zvážení všech relevantních

² TOMANČÁKOVÁ, Blanka. *Ochrana spotřebitele v praxi se vzory a příklady*. 1. vyd. Praha : Linde, 2008. 222 s. ISBN 9788072016952.

informací. Dle této teorie byly optimální mechanismy k zajištění ekonomického rozvoje a udržování fungujícího trhu smluvní volnost a průhlednost trhu. Spotřebitel by přitom měl být dostatečně vzdělaný a suverénní k tomu, aby se sám na tomto trhu orientoval. Poptávka založená na informační a tržní transparentnosti měla fungovat jako dostatečná kontrolní síla k zachování rovnováhy ve vztazích vznikajících mezi podnikateli a spotřebiteli. Růst obchodu tak zaujímal v žebříčku hodnot představitelů veřejné moci místo před ochranou spotřebitele. Jediným výraznějším regulativem v oblasti ochrany spotřebitele byla tzv. „informační rovnost“ ve smluvním vztahu regulovaná prostřednictvím veřejnoprávních norem. Informační a tržní transparentnost tak měly být základem pro regulaci trhu prostřednictvím poptávky.

Velký nárůst zájmu o ochranu spotřebitelských práv přišel na počátku 60. let, kdy se spotřebitelé začali sdružovat v organizacích chránících a prosazujících jejich zájmy. V dnešní době je na spotřebitele nazíráno nejčastěji ve světle dvou odlišných teorií. Dle první z nich je spotřebitel osoba slabá, snadno ovlivnitelná a důvěřivá - tzv. „pasivní spotřebitel“ a zákonodárce jej musí chránit i za cenu regulativních zásahů do vztahů mezi spotřebitelem a podnikatelem. Oproti tomu spotřebitel viděný optikou druhého možného způsobu nahlížení je osobou velmi jistou a dobře obeznámenou s možnými riziky uzavření smlouvy, která na trhu jedná na základě racionální úvahy. Tento informovaný a patřičně ostražitý spotřebitel je pak v odborné literatuře označován jako tzv. „aktivní spotřebitel“.³

2.2 Pojetí spotřebitele v komunitárním právu

K pojetí spotřebitele jako osoby přiměřeně obezřetné a informované se při výkladu práva na ochranu spotřebitele kloní také ESD. Nebylo tomu tak ale vždy.

V 70. a na počátku 80. let ve své rozhodovací praxi ESD stavěl na nutnosti poskytnout ochranu méně informované a tedy slabší straně. Spotřebitel jím byl vnímán jako účastník závazkového vztahu nedisponující dostatečnou

³ TOMANČÁKOVÁ, Blanka. *Ochrana spotřebitele v praxi se vzory a příklady*. 1. vyd. Praha : Linde, 2008. 222 s. ISBN 9788072016952.

obezřetností a znalostmi a považoval za nutné jej chránit i za cenu omezení volného pohybu zboží a služeb. V tomto duchu se vyjádřil například v rozhodnutí ve věci Rewe Zentral AG v. Bundesmonopolverwaltung für Branntwein známější pod populárním názvem Cassis de Dijon. Zde nepřímo poukázal na nutnost harmonizace standardů úrovně zboží a výrobků napříč Evropským hospodářským společenstvím (dále také jako EHS) tak, aby spotřebitel nemohl být uveden v omyl např. označením výrobku z jiného členského státu. Z uvedeného je patrné, že ESD původně nekladal na pozornost nebo zvědavost spotřebitele pražádné nároky⁴.

Mírný posun směrem k dnešnímu chápání spotřebitele lze vysledovat až v rozhodnutí ve věci R. Buet a Educational Business Services (EBS) v. Ministère public⁵. V něm ESD judikuje, že určité skupiny spotřebitelů (zde osoby snažící se doplnit si vzdělání) vyžadují vyšší stupeň ochrany ze strany zákonodárce. ESD tedy již nepovažuje za nutné chránit všechny spotřebitele, ale na druhou stranu připouští, že existují určité skupiny, které tuto ochranu potřebují.

Termín přiměřeně obezřetný spotřebitel (reasonably circumspect consumer) se poprvé objevil v judikatuře ESD v polovině 90. let a to v rozhodnutí ve věci Verein gegen Unwesen in Handel und Gewerbe Köln e. V. v Mars GmbH. V tomto rozhodnutí ESD zdůraznil, že nelze sankcionovat výrobce zboží, jehož reklama je schopná zmást jakéhokoliv spotřebitele, nýbrž je potřeba posuzovat potencialitu omylu přiměřeně obezřetného spotřebitele.⁶ ESD tak stanovil pomyslnou laťku sankcionovatelnosti jednání podnikatele výše, než se nachází hranice naivity toho nejméně rozumného spotřebitele.

V jiném svém rozhodnutí ESD průměrného spotřebitele definoval jako spotřebitele, který je přiměřeně dobře informovaný a přiměřeně pozorný a obezřetný (reasonably well-informed and reasonably observant and circumspect).⁷ Vodítko pro to, jaký je takovýto spotřebitel a jaký účinek na něj bude posuzované jednání mít, může u národního soudu poskytnout znalecký

⁴ Rozhodnutí ESD ze dne 20. 2. 1979 ve věci 120/78, Rewe-Zentral AG v Bundesmonopolverwaltung für Branntwein.

⁵ Rozhodnutí ESD ze dne 16. 5. 1989 ve věci 382/87, R. Buet and Educational Business Services (EBS) v Ministère public.

⁶ Rozhodnutí ESD ze dne 6. 7. 1995 ve věci C-470/93, Verein gegen Unwesen in Handel und Gewerbe Köln e. V. v Mars GmbH.

⁷ Rozhodnutí ESD ze dne 16. 7. 1998 ve věci C 210/96, Gut Springenheide GmbH and Rudolf Tusky v Oberkreisdirektor des Kreises Steinfurt - Amt für Lebensmittelüberwachung dále také rozhodnutí ze dne 13. 1. 2000 ve věci C-220/98, Estée Lauder Cosmetics GmbH & Co. OHG v. Lancaster Group GmbH anebo rozhodnutí ze dne 24. 10. 2002 ve věci C-99/01, Gottfried Linhart v. Hans Biffl.

posudek anebo průzkum provedený mezi spotřebiteli, lze-li jej dle vnitrostátní úpravy provést.⁸ Obyčejný spotřebitel by tedy, dle mínění ESD, měl mít dostatečný přehled o předmětu jeho závazkového vztahu a smlouvu by měl uzavřít až po zevrubném seznámení se s ní a zvážení všech rizik, jimž bude v budoucím vztahu vystaven.

Jakkoliv je s ohledem na národní odlišnosti obtížné definovat průměrného evropského spotřebitele, domnívám se, že postoj ESD k míře nutné aktivity spotřebitele při hodnocení možnosti vstoupit do závazkového vztahu se vyvíjel správným směrem. Ať už národní zákonodárny sbor při tvorbě norem práva na ochranu spotřebitele, tak národní soudy při jejich aplikaci nemají ve svých úvahách zaměřovat spotřebitele se snadno manipulovatelným naivkou. Pro správné fungování volného trhu je naopak nutné stanovit míru ochrany takovou, jaká je nezbytná k ochraně aktivního spotřebitele. Tím však mám na mysli spotřebitele, který se dostatečně obeznámil s podmínkami smlouvy, informace aktivně vyhledává a dokáže racionálně zhodnotit nabízený kontrakt. Domnívám se, že přesně v tomto duchu je potřeba přistupovat i k hodnocení přípustnosti rozhodčí doložky ve spotřebitelských smlouvách. Rozhodčí doložku považuji za jeden ze segmentů nabízeného závazkového vztahu a je čistě na spotřebiteli, zda takovouto ofertu akceptuje či nikoliv. Aktivní spotřebitel by, dle mého měl být schopen rozpoznat rozhodčí doložku v textu smlouvy a racionálně zhodnotit její případný dopad.

2.3 Spotřebitel v právním řádu ČR

Soukromoprávní normy chránící spotřebitele se v našem právním řádu vyskytovaly již od ustavení samostatné ČSR po první sv. válce. Z právního řádu čerstvě zaniknuvší rakouské monarchie byly převzaty povinnosti k označování provozovny a informační povinnosti u některých výrobků. Práva kupujícího pak byla chráněna v soukromoprávním předpise občanského práva. Po druhé světové válce v souvislosti s politicko-společenskými změnami však ochrana spotřebitele v pravém slova smyslu přestala existovat.

⁸ Rozhodnutí ESD ze dne 16. 7. 1998 ve věci C 210/96, Gut Springenheide GmbH and Rudolf Tusky v Oberkreisdirektor des Kreises Steinfurt - Amt für Lebensmittelüberwachung.

Se zpožděním několika desetiletí oproti státům západní Evropy v souvislosti se změnami v oblasti podnikání a obchodu nastalými po roce 1989 vyvstala potřeba ochrany spotřebitele i v ČR. Její kodifikace probíhala, stejně jako ve většině vyspělých zemí, ve dvou liniích – veřejnoprávní a soukromoprávní.⁹

Dnes je u nás veřejnoprávní větev ochrany spotřebitele reprezentována například některými ustanoveními zákona o spotřebitelském úvěru, zákonem o ochraně hospodářské soutěže či zákonem o regulaci reklamy. Nejvýraznějším předpisem veřejnoprávní větve ochrany spotřebitele je však zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele¹⁰. Zde je také obsažena jedna z definic spotřebitele v českém právním řádu. Pro účely tohoto zákona se spotřebitelem rozumí fyzická osoba, která nejedná v rámci své podnikatelské činnosti nebo v rámci samostatného výkonu svého povolání.¹¹

Podobně je spotřebitel definován v občanském zákoníku (dále také ObčZ) - primárním předpise soukromoprávní větve ochrany spotřebitele. Spotřebitel je v ObčZ vymezen jako fyzická osoba, která při uzavírání a plnění smlouvy nejedná v rámci své obchodní nebo jiné podnikatelské činnosti nebo v rámci samostatného výkonu svého povolání.¹² Pod tento pojem tak již nespádají právnické osoby, jako tomu bylo dříve a což bylo předmětem kritiky ze strany právních teoretiků.¹³

⁹ TOMANČÁKOVÁ, Blanka. *Ochrana spotřebitele v praxi se vzory a příklady*. 1. vyd. Praha : Linde, 2008. 222 s. ISBN 9788072016952.

¹⁰ Česko. Zákon č. 634 ze dne 16. prosince 1992 o ochraně spotřebitele. In *Sbírka zákonů České republiky*. 1992, částka 130, s. 3811 - 3816.

¹¹ Česko. Zákon č. 634 ze dne 16. prosince 1992 o ochraně spotřebitele. § 2 odst. 1a. In *Sbírka zákonů České republiky*. 1992, částka 130, s. 3811 - 3816.

¹² Česko. Zákon č. 40 ze dne 28. února 1964 Občanský zákoník, § 52. In *Sbírka zákonů České republiky*. 1964, částka 19, s. 1 - 48.

¹³ HUMLÁK, Milan. *Občanský zákoník: komentář I*. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 2008. Spotřebitelské smlouvy: § 52 [Vymezení pojmů]. s. 416 - 507. ISBN 9788074000041.

3. Rozhodčí řízení

3.1 Pojem rozhodčího řízení

Mimo soustavu obecných soudů existuje poměrně široká škála způsobů, jakými lze řešit či dokonce zažehnat spory vznikající ze soukromoprávních vztahů. Vyznačují se především menší ingerencí státní moci a větším podílem autonomie stran sporu při volbě, jakého prostředku užijí k narovnání vztahů či jakým aktem bude spor ukončen. Mimosoudní způsoby řešení sporů lze rozdělit do dvou skupin. V první, nazývané v literatuře ADR – alternativní způsoby řešení sporů, bychom našli například konciliaci, mediaci či mini-trial¹⁴, tedy takové způsoby, jenž obvykle nemají pro průběh řízení stanoveny žádné zákonné předpoklady a nekončí vydáním aktu, jehož vykonatelnost je garantována státním donucením. Jak k tomuto poznamenává Klein, podstatou smírčího řízení není rozhodnutí sporu, ale navržení určitého způsobu řešení vztahů na základě znalosti stanovisek a argumentace obou stran.¹⁵ Druhou skupinu pak představuje rozhodčí řízení, jakožto prostředek pro konečné rozhodnutí sporu s možností nuceného výkonu rozhodnutí.

Obě skupiny jsou si blízké zejména proto, že vyžadují vůli stran postupovat touto cestou a dobrovolně se vymanit z pravomoci obecných soudů. Také je u nich prvořadá snaha o smírné řešení vzniklého sporu. Najdeme však mezi nimi celou řadu rozdílů, pro něž je téměř nemožné řadit je do stejné skupiny mimosoudního řešení sporů.

Zatímco rozhodčí řízení se vždy musí pohybovat v rámci zvláštních zákonných norem, postup dle ADR speciální úpravu postrádá a předpokládá se pouze splnění obecných náležitostí právních úkonů. Absence zákonné formy přináší účastníkům řadu výhod. Za ty nejvýraznější jsou právní teorií obvykle pokládány například větší neformálnost, rychlost řízení či vyšší pravděpodobnost smíru. Na druhou stranu ale nelze (na rozdíl od rozhodčího řízení) po protistraně požadovat, aby přistoupila v případě vzniku sporu k takovému řešení namísto řízení před obecnými soudy nebo dosáhnout

¹⁴ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 2. aktualiz. a rozš. vyd. Praha : ASPI, 2008. 386 s. ISBN 9788073573249.

¹⁵ KLEIN, Bohuslav; DOLEČEK, Martin. *Rozhodčí řízení : výklad je zpracován k právnímu stavu ke dni 1.3.2007*. 1. vyd. Praha : ASPI, 2007. 254 s. ISBN 9788073572648.

nuceného výkonu aktu vzešlého z ADR. Zákon o rozhodčím řízení (dále pouze ZŘŘ) explicitně stanoví, že jako rozhodce musí vystupovat osoba nestranná, zatímco ADR může být vedeno kýmkoliv, na kom se strany shodnou. Započetí rozhodčího řízení, nejen že způsobuje stavení promlčecích i prekluzivních lhůt či námitku litispendence, ale také je do jisté míry kontrolováno a v některých aspektech také suplováno soudními orgány. Konečný rozhodčí nález se v případě nesplnění povinnosti v něm uložené může navíc stát vykonatelným exekučním titulem.¹⁶

Rozhodčí řízení (v literatuře někdy také nazýváno arbitráž) je tedy možné definovat jako dobrovolné postoupení řešení sporu neutrální třetí straně (rozhodci či rozhodčímu soudu), která vydá po provedení řízení závazné a vykonatelné rozhodnutí.¹⁷

Podmínka dobrovolnosti je splněna v okamžiku uzavření platné smlouvy o rozhodci nebo přijetím rozhodčí doložky ve smlouvě hlavní. Případná následná nevole jedné ze stran s podřízením se rozhodčímu řízení již nemá na jeho počátek vliv a nebrání průběhu řízení a vydání vykonatelného rozhodčího nálezu. Neutrální třetí stranou může být buď rozhodce jmenovaný ad hoc k projednání určitého sporu anebo stálý rozhodčí soud zřízený zákonem, disponující administrativním aparátem a stálými procesními pravidly. Rozhodce či rozhodčí senát pak, dodržující zákonnými normami a v jejich rámci dohodou stran upravený procesní postup, vydá závazný nález, ve kterém autoritativně rozhodne o sporných právech a povinnostech. Splnění povinností stanovených v rozhodčím nálezu je garantováno donucením ze strany orgánů veřejné moci.

3.2 Teoretické koncepte rozhodčího řízení

Názory právních teoretiků na povahu rozhodčího řízení a vlastností rozhodce jakožto subjektu nadaného určitou dávkou veřejné moci se různí.

V průběhu vývoje vykrytalizovaly čtyři základní teoretické koncepte rozhodčího řízení.¹⁸

¹⁶ KLEIN, Bohuslav; DOLEČEK, Martin. *Rozhodčí řízení : výklad je zpracován k právnímu stavu ke dni 1.3.2007*. 1. vyd. Praha : ASPI, 2007. 254 s. ISBN 9788073572648.

¹⁷ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 2. aktualiz. a rozšíř. vyd. Praha : ASPI, 2008. 386 s. ISBN 9788073573249.

¹⁸ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. Hlavní doktríny ovládající rozhodčí řízení. In *Dny práva – 2009 – Days of Law* [online]. Brno : Masarykova univerzita, 2009 [cit. 2011-05-25]. Dostupné z WWW:

Nejstarší z nich je teorie jurisdikční vznikuvší již před druhou světovou válkou. Rozhodčí řízení je dle ní sporným řízením a rozhodci řeší tyto spory na základě pravomoci delegované státem. Dohoda stran o tom, že budou řešit svůj spor je zde jen jakýmsi přistoupením na zákonem stanovený a státní mocí garantovaný způsob projednání věci. Soukromoprávní subjekt (rozhodce) dle této teorie stejně jako obecné soudy právo nalézá a vydává autoritativní rozhodnutí. Stát, jako garant zákonnosti, si však ponechává právo kontrolovat podmínky stanovené pro výkon soudnictví delegovaný na rozhodce. Rozhodčí řízení je zastánci jurisdikční teorie viděno jako geograficky vymezený a lokalizovatelný a určitou právní normou regulovaný k soudnímu řízení alternativní způsob řešení sporů.

N. Rozehnalová cituje v souvislosti s výkladem jurisdikční teorie jednoho z jejich největších zastánců F. A. Manna, který akcentuje regulační působení státu na jeho teritoriu a zdůrazňuje, že (mezinárodní) rozhodčí řízení odvozuje svou zákonnost a účinnost od národního právního systému.¹⁹ Každý stát tak má možnost normativním způsobem stanovit podmínky pro platnost rozhodčí smlouvy, průběh rozhodčího řízení, ale také podmínky vykonatelnosti závěrečného aktu vydaného rozhodci oprávněnými k tomu dle dohody stran a na základě státem vydané normy. Významným argumentem hovořícím proti nekritickému přijetí této koncepce je zejména existence v poslední době se rozvíjející formy on-line rozhodčího řízení. Nelokalizovaná on-line arbitráž totiž není tolik omezována místem sudiště či místem uzavření rozhodčí smlouvy. Platnost uzavření rozhodčí smlouvy tak může být posuzována soudy odlišnými od těch, kterým bude náležet rozhodnutí o způsobilosti rozhodce či přípustnosti vykonání rozhodčího nálezu.

V opozici proti jurisdikční teorii je výklad, podle kterého je základem a primárním pramenem pro úpravu průběhu rozhodčího řízení jediné smlouva zakládající pravomoc rozhodců projednat a rozhodnout spor.

Smluvní teorie zpočátku ve své klasické podobě považovala rozhodce za jakéhosi zástupce stran. Strany nejenže vybírají osobu, která má jejich spor rozhodnout, ale určují také, jakými pravidly se tato osoba bude při rozhodování

http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2009/files/prispevky/rozhodci_rizeni/Rozehnalova_Nadezda_1053.pdf.

¹⁹ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. Rozhodčí řízení – alternativa k řízení soudnímu. *Právní fórum*. 2008, roč. 5, č. 4, s. 121 - 127. ISSN 1214-7966.

řídít. V této koncepci se tedy odráží zásada *arbiter nihil extra compromissum facire potest*²⁰. Rozhodci jsou tedy při vedení řízení a vydávání rozhodčích nálezů vedeni pouze pokyny jim k tomu udělenými stranami v rozhodčí smlouvě. Normy státu, ve kterém řízení probíhá, pouze doplňují dohodu stran o otázky v ní neupravené a zohledňují veřejný pořádek či arbitrabilitu projednávaného sporu.

Rozhodčí nález je klasickou smluvní teorií považován za smlouvu, která je v případě nesplnění vykonatelná soudem. Moderní odnož této doktríny upouští od hodnocení rozhodčího nálezu jako smlouvy a přibližuje se v pojetí tohoto aktu blíže k teorii jurisdikční.²¹ Dohodou stran je tak pouze rozhodčí smlouva, která je předpokladem pro rozhodčí řízení, jenž končí aktem, který za smlouvu považován není. Zvláště ve vztahu rozhodčího řízení a ochrany spotřebitele pokládám za jeden z nejvýraznějších problémů smluvní koncepce rozhodčího řízení jeho proklamovanou autonomii na státem aprobovaných normách. V krajní podobě by rozhodčí řízení nebylo kontrolováno ani obecnými soudy, a pokud by se na tom strany nedohodly v rozhodčí smlouvě, prakticky by neexistoval způsob zrušení vadného rozhodčího nálezu nebo možnost kontroly souladu počínání rozhodce s veřejným pořádkem a základními ústavněprávními principy.

Kombinací přístupů obou základních doktrín vznikla v polovině 20. století teorie smíšená. Tato teorie považuje za základ rozhodčího řízení autonomní projev vůle stran sporu, ale také uznává, že rozhodčí řízení nemůže existovat mimo rámec národního právního řádu. Dle této koncepce musí vždy existovat normy určující meze rozhodčího řízení, jeho možnosti a způsob výkonu rozhodčích nálezů. Ty určují průběh řízení. Rozhodce se považuje za subjekt oprávněný na základě smluvní delegace veřejné moci a v rámci zákonných mezí nalézat právo a vydat mezi stranami právně závazný akt s možností nedobrovolné exekuce v případě nesplnění. Rozhodci tak vykonávají státní rozhodovací moc, nikoli však jako orgán veřejné moci, ale jako soukromé osoby, na které byla státní rozhodovací moc přenesena stranami. Jejich pravomoc je pak založena zákonem a je podmíněna uzavřením platné rozhodčí

²⁰ Rozhodce nemůže činit ničeho nad rámec vymezený rozhodčí smlouvou.

²¹ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Rozhodčí řízení, ordre public a trestní právo : komentář*. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 2008. 1276 s. ISBN 9788074000966.

smlouvy. Rozhodci jsou však při svém počínání omezeni kogentními normami fora a zároveň dohodou stran.

Zcela okrajový význam má teorie autonomní považující rozhodčí řízení za jeden celek, za řízení *sui genesis* bez vazby na vnitrostátní normy. Zastánci této teorie se rekrutují především z řad odborníků na mezinárodní arbitráž. Rozhodčí řízení se má dle nich plně oprostít od národního práva a využívat jeho normy pouze k plnění vlastních funkcí. Oproštění se od národních norem však způsobuje řadu problémů zejména v oblasti přístupu ke kontrolním a pomocným funkcím státní moci či garanci nuceného výkonu rozhodčího nálezu.

Ani v české odborné veřejnosti nepanuje shoda v tom, jak pohlížet na rozhodčí řízení. Zastánci smluvní teorie, jako například P. Raban, argumentují skutečností, že rozhodce není orgánem svrchované moci, nýbrž orgánem vlastní vůle stran sporu. Výkon státní moci podle Rabana není možno vůlí soukromé osoby delegovat na jinou soukromou osobu (rozhodce). Naopak oprávnění k rozhodování rozhodce je přenesením vůle soukromé osoby rozhodovat o svých právních vztazích s jinou osobou.²² K postavení rozhodce jako orgánu veřejné moci se vyjádřil také Ústavní soud v rozhodnutí sp. zn. IV. ÚS 435/02²³, ve kterém dospěl k přesvědčení, že za orgán veřejné moci rozhodce považován být nemůže. Tento názor Ústavního soudu je, dle mého, naprosto správný, protože si lze jen stěží představit, že by byl rozhodce soukromoprávním aktem dvou stran sporu (rozhodčí smlouvou) bez dalšího obdařen postavením orgánu veřejné moci.

S tímto názorem souhlasí i zastávce teorie jurisdikční K. Růžicka. Neztotožňuje se ovšem s náhledem Ústavního soudu na povahu výsledného aktu rozhodčího řízení obsaženém v usnesení sp. zn. IV. ÚS 174/02 v tomto znění: „Charakter rozhodčí činnosti je založený smlouvou delegující vůli stran a její výsledek je činností narovnávající ve smyslu § 585 ObčZ. Výsledek pak je kvalifikovanou formou závazku a jako takový je též závazný. Rozhodce nenalézá právo, ale tvoří závazkový vztah v zastoupení stran. Jeho moc tedy není delegována svrchovanou mocí státu, ale pochází od soukromé vlastní moci stran určovat si svůj osud, kterou mu svěřily. Rozhodčí nález je vynutitelný z důvodu vynutitelnosti závazku, který byl rozhodcem v zastoupení stran

²² RABAN, Přemysl. Odpovědnost rozhodce a rozhodčího soudu. *Bulletin advokacie*. 2003, roč. 14, č. 1, s. 25 - 35. ISSN 1210-6348.

²³ Usnesení Ústavního soudu ze dne 22. 10. 2002, sp. zn. IV. ÚS 435/2002.

uzavřen“.²⁴ Růžička se spolu s dalšími autory staví proti názoru Ústavního soudu a podotýká že: „uznání argumentace Ústavního soudu by znamenalo přiznat rozhodcům postavení pouze jakýchsi zprostředkovatelů, kteří nic nemohou rozhodnout, ale pouze stranám doporučují či navrhuji, jak by měli spor vyřešit“.²⁵ Tímto by došlo ke smazávání nejvýznamnějších rozdílů mezi rozhodčím řízením a ADR, jak jsou popsány výše a z rozhodčího nálezu by se stala jen jakási dohoda zprostředkovaná a formulovaná rozhodcem. I když je, dle mého názoru, úkolem rozhodce dojít v první řadě ke smíru, musí být i tento vydán ve formě vykonatelného rozhodčího nálezu. Vykonatelný rozhodčí nález tak poskytuje straně, jejíž nárok byl shledán oprávněným, větší právní jistotu ve vymáhání plnění i v případě, že se pohybuje v neznámém právním či podnikatelském prostředí. R. Pecha dokonce považuje rozhodce za orgán moci veřejné i přesto, že nemusí být zřízen přímo zákonem, ale svou činnost vykonávají na základě zákona. Zákon dle R. Pechy na rozhodce deleguje moc soudní. Pravomoc rozhodců tak vyplývá přímo ze zákona, přičemž je podmíněna existencí kvalifikované právní skutečnosti.²⁶

V otázce právní povahy rozhodčího řízení se osobně přikláním k názoru prof. J. A. Bělohlávky v tom směru, že základem pravomoci (příslušnosti) rozhodců je smluvní vztah mezi stranami, avšak pouze v tom rámci, v jakém je rozhodčí řízení začleněno do systému právní ochrany konkrétního státu, tedy do prostoru, který je rozhodčímu řízení vymezen mocí veřejnou na základě právní úpravy rozhodčího řízení národního původu.²⁷ Smluvní strany se mohou v modifikaci „svého“ rozhodčího řízení pohybovat pouze v prostoru vymezeném jim k tomuto manévrování kogentními normami vnitrostátního práva. Není možné dohodou stran vyloučit aplikaci kogentních ustanovení pro rozhodčí řízení rozhodného právního řádu. Není pak také samozřejmě možné rezignovat na základní pilíře, o něž se pozitivní právo opírá a od nichž je odvozeno, jako jsou základní lidská práva vyjádřená v závazných pramenech mezinárodního práva nebo ústavněprávních normách práva vnitrostátního. Podobně uzavírá svou úvahu o právní povaze rozhodčích nálezů K. Růžička,

²⁴ Usnesení Ústavního soudu ze dne 15. 7. 2002, sp. zn. IV. ÚS 174/2002.

²⁵ RŮŽIČKA, Květoslav. *Rozhodčí řízení před rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky*. 2. rozšíř. vyd. Plzeň : Aleš Čeněk, 2005. s. 254. ISBN 8086898431.

²⁶ PECHA, Richard. K právní povaze rozhodčích nálezů. *Bulletin advokacie*. 2003, roč. 14, č. 5, s. 41-45. ISSN 1210-6348.

²⁷ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Rozhodčí řízení, ordre public a trestní právo : komentář*. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2008. 1276 s. ISBN 9788074000966.

když uvádí: „Rozhodci, přestože vystupují v rozhodčím řízení jako soukromé osoby, tak při výkonu své funkce aplikují právo, nalézají právo a rozhodují o uplatněných nárocích. Řádně doručené rozhodčí nálezy proto mají stejné právní účinky jako pravomocná soudní rozhodnutí“²⁸.

O charakteru rozhodčího nálezu jakožto autoritativního vyvrcholení právem upraveném procesu nalézání práva lze, dle některých autorů odborné literatury, polemizovat. Osobně se ale domnívám, že rozhodčí nález by bez možnosti nuceného výkonu v případě nesplnění povinnosti v něm uložených byl jen další potencionálně nesplněný závazek. Čekal by jej tedy stejný osud jako ten, jenž zavládl příčinu ke konání rozhodčího řízení. Úspěšnější straně sporu garantuje státní moc jednodušší cestu k vynucení splnění povinností stanovené v rozhodčím nálezu a zároveň si ponechává prostředky ke kontrole dodržování zákonnosti a procesních norem, v rámci kterých celé řízení probíhá. Rozhodčí řízení tak splňuje jeden ze svých základních účelů - zajistit rychlejší a méně nákladné prosazení oprávněných nároků.

3.3 Základní vnitrostátní prameny úpravy rozhodčího řízení v ČR

Základním vnitrostátním pramenem úpravy rozhodčího řízení v České republice je zákon č. 216/1994 Sb. o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů ve znění pozdějších předpisů. Koncept předchozí právní úpravy využitelné jen jako prostředek řešení přeshraničních sporů nejčastěji z mezinárodního obchodu v rámci RVHP²⁹ byl nahrazen modernějším modelem, přinášejícím dobu značného rozmachu rozhodčího řízení. Arbitrabilními jsou dle § 2 odst. 1 ZRŘ všechny majetkové spory, o nichž je možné uzavřít smír, vyjma sporů souvisejících s výkonem rozhodnutí a incidenčních sporů. Široké spektrum právních vztahů, z nichž mohou takovéto spory vznikat, umožňuje využít rozhodčí řízení jako rychlý, značně adaptabilní a efektivní způsob, jak se domoci splnění závazku, prakticky každému, kdo zakládá vícestranný majetkoprávní vztah. S rostoucí oblibou rozhodčího řízení v majetkových

²⁸ RŮŽIČKA, Květoslav. K otázce právní povahy rozhodčího řízení. *Bulletin advokacie*. 2003, roč. 14, č. 5, s. 32 - 41. ISSN 1210-6348.

²⁹ SCHELLE, Karel, SCHELLEOVÁ, Ilona. *Rozhodčí řízení : historie, současnost a perspektivy*. Praha : Eurolex Bohemia, 2002. 300 s. ISBN 808643219X.

sporech mezi podnikateli bylo jen otázkou času, kdy se objeví první rozhodčí doložky i ve spotřebitelských smlouvách.

3.4 Využití rozhodčího řízení ve sporech ze spotřebitelských smluv

Možnost rozhodovat spotřebitelské spory v rozhodčím řízení je mezi českými odborníky dlouhodobě diskutována. Odpůrci takového řešení namítají především možnou zaujatost ad hoc rozhodců figurujících ve větším počtu sporů, v nichž (obvykle na straně žalobce) figuruje stejný podnikatelský subjekt. Profesionální ad hoc rozhodci se pak, dle zastánců tohoto názoru, stávají pouhými vykonavateli vůle svých chleboářů. Věrní přísloví *Cuius panem edo, illius carmina edo*³⁰ pak opatřují doložkami vykonatelnosti všechny návrhy na vydání rozhodčího nálezu podané tímto „sériovým“ žalobcem. Z. Nový o tomto fenoménu poznamenává: „Mezi rozhodci a podnikateli existuje prakticky obchodní vztah. Podnikatelé rozhodcům totiž přinášejí spory k rozhodnutí a na oplátku rozhodci rozhodují v jejich prospěch“.³¹

Rozhodoval by ale za stejných skutkových okolností obecný soud jinak? Soustavné rozhodování ve prospěch jedné strany ještě, dle mého, neznamená bez dalšího podjatost rozhodce. Tu je potřeba posuzovat vzhledem ke konkrétním okolnostem sporu.

O konkurenčním prostředí na poli institucionálního zabezpečení rozhodčího řízení nelze v žádném případě pochybovat. Nemyslím si však, že kalkulace s poplatností rozhodce k přáním žalobce či jiného účastníka řízení bude primární impuls vedoucí podnikatelský subjekt k zařazení rozhodčí doložky s určitým ad hoc rozhodcem do svých obchodních podmínek. Za daleko důležitější aspekty považují kromě obecných výhod rozhodčího řízení, reputaci rozhodce a náklady či úroveň zabezpečení průběhu samotného řízení.

Další častou námitkou odpůrců využití rozhodčího řízení k řešení sporů ze spotřebitelských smluv je, že možná přílišná vzdálenost sídla rozhodce od místa bydliště spotřebitele jej přespříliš zatěžuje a mohla by omezit jeho právo

³⁰ Koho chleba jímám, toho píseň zpívám

³¹ NOVÝ, Zdeněk. Nekalá rozhodčí doložka v českém právu. In *Dny práva – 2009 – Days of Law* [online]. Brno : Masarykova univerzita, 2009 [cit. 2011-04-2]. Dostupné z WWW: <http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2009/files/prispevky/rozhodci_rizeni/Novy_Zdenek_1047.pdf>.

na účast na ústním jednání a projednání věci.³² Má tak být narušeno spotřebitelovo právo na rovné postavení stran a odepřena příležitost k uplatnění jejich práv garantované v § 18 ZRŘ. Ani zde se bohužel nemohu zcela ztotožnit s podobným názorem. Samozřejmě je možné považovat vzdálenost za skutečnost znesnadňující spotřebitelův osobní kontakt s rozhodci. Na druhou stranu se strany mohou dohodnout, že bude rozhodčí řízení probíhat bez ústního projednání věci, tedy písemně nebo dokonce formou on-line řízení³³, čímž jsou jakékoliv vzdálenostní rozdíly smazány. Naopak je možné se domnívat, že nutnost ústního jednání by v určitých případech byla okolnost nadmíru zatěžující spotřebitele. Jak podotýká T. Sokol, v naprosté většině případů si je spotřebitel vědom svého závazku a vrcholem jeho aktivity je, že jej písemně uzná.³⁴

V neposlední řadě je argumentováno nezákonností institucionálních seskupení ad hoc rozhodců rozhodujících majetkové spory na základě rozhodčích doložek odkazujících na takováto stálá uskupení s vlastními řády, seznamy rozhodců a sazebníky poplatků³⁵. O problematice fungování těchto organizací bude pojednáno v jedné z následujících kapitol.

Proti omezování využití rozhodčího řízení ve sporech ze spotřebitelských smluv svědčí, dle mého, několik poměrně významných faktorů. Základní je námitka dodržování jedné z nejdůležitějších zásad závazkového práva – zásady smluvní volnosti. Nepochybuji ani v nejmenším o tom, že konání spotřebitele je nutno regulovat určitou dávkou ochranných pravidel. Domnívám se však, že jeho ochrana by měla být v průběhu rozhodčího řízení zajišťována, kromě ustanovení ZRŘ o nestranném průběhu řízení a rovném postavení stran, spíše obecnými ustanoveními občanského zákoníku o dobrých mravech a především ustanoveními části věnující se spotřebitelským smlouvám. Rozhodně bych tato obecná ustanovení nesuploval apriorním dohledem zákonodárce střežícího, aby se spotřebitel eventuálně nedostal, byť v důsledku své lehkovážnosti, před rozhodce.

³² SLOVÁČEK, David. Ochrana spotřebitele a rozhodčí doložky. *Bulletin advokacie*. 2009, roč. 20, č. 7 - 8, s. 46 - 49. ISSN 1210-6348.

³³ Například před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky

³⁴ SOKOL, Tomáš. Ještě k rozhodčím doložkám. *Epravo* [online]. Zveřejněno 19. 2. 2010 [cit. 5. 3. 2010]. Dostupné z WWW: <http://www.epravo.cz/clanky-a-komentare/jeste-k-rozhodcim-dolozkam-60444.html>.

³⁵ Viz. Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 5. 2008, sp. zn. 12 Cmo 496/2008.

I ve spotřebitelských sporech se pozitivně projevuje rychlost a menší nákladnost rozhodčího řízení. Neformálnost řízení pak nenutí strany investovat do právního zastoupení. Spotřebitel, zde často v pozici závazky neplněního dlužníka, tak i v případě prohraného sporu není zatížen stejně vysokými náklady jako u obecného soudu. Díky kratší době od počátku řízení po vydání vykonatelného nálezu, nenarůstají straně v prodlení tak vysoké úroky a další sankce na nesplnění závazku, jako by tomu bylo při zdlouhavém řízení před obecným soudem. Navíc je rychlým postupem dlužník (spotřebitel) nucen celou záležitost řešit a nemůže se tedy vyhýbat splnění závazku v domnění, že se mu podaří oddálit mnohdy nepříjemné řešení vzniklé situace.

Jak už bylo uvedeno výše, rozhodčí řízení nemusí mít vždy nařízeno ústní jednání. Strany se mohou na písemné formě předem dohodnout nebo v souladu s ustanovením § 19 odst. 1 ZRŘ pověřit rozhodce posouzením, zda je pro urychlení průběhu řízení možné upustit od konání ústního jednání³⁶. Písemná nebo on-line forma rozhodčího řízení může u méně komplikovaných sporů zkrátit průběh řízení dokonce o několik měsíců. Strany mají i přes absenci ústního jednání stále možnost vyjádřit se a předkládat důkazy. Spolu se zákonným požadavkem uvedeným v § 19 odst. 2 ZRŘ, aby rozhodci postupovali bez zbytečných formalit a při poskytnutí stejné příležitosti k uplatnění práv všem stranám byl zjištěn skutkový stav věci potřebný pro rozhodnutí sporu, přispívá k rychlému dosažení vydání vykonatelného rozhodčího nálezu.

Využití mimosoudního řešení spotřebitelských sporů je také podporováno ze strany komunitárních orgánů. To je patrné například ze Směrnice 2008/48/ES, která stanoví, že: “Členské státy zajistí zavedení vhodných a účinných postupů pro mimosoudní řešení spotřebitelských sporů v souvislosti s úvěrovými smlouvami, případně s využitím stávajících subjektů“.³⁷

³⁶ Česko. Zákon č. 216 ze dne 1. listopadu 1994 o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů České republiky*. 1994, částka 67, s. 2106 – 2112.

³⁷ EU. Evropský parlament a Rada. Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES ze dne 23. dubna 2008 o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice Rady 87/102/EHS. In *Úřední věstník Evropské unie*. 2008. částka L 133. s. 66 – 92.

3.5 Postavení spotřebitele v rozhodčím řízení v ČR

Postavení spotřebitele v rozhodčím řízení je determinováno celou řadou faktorů. V první řadě musíme brát v potaz subjektivní předpoklady průměrného spotřebitele, jakožto osoby disponující jen značně omezenou sumou vědomostí. A to jak o průběhu rozhodčího řízení, tak především o následcích, jež může přinést liknavost při uzavírání spotřebitelských smluv obsahujících rozhodčí doložky nebo neaktivita v průběhu samotného rozhodčího řízení.

Nezpochybnitelný význam má také postavení spotřebitele jako strany, jež do nově vznikajícího závazku obvykle vstupuje jako strana hospodářsky slabší. Tím je značně zhoršena jeho vyjednávací pozice při uzavírání smlouvy obsahující rozhodčí doložku s ekonomicky, ale častokrát i právně, mnohem vyspělejší protějškem. Spotřebitel je prakticky pouze v roli eventuálního akceptanta mu nabídnutých obchodních podmínek obsahujících oferentem předem připravenou rozhodčí doložku bez možnosti výrazné modifikace jejich obsahu. I když je v těchto případech formálně zachována zásada rovnosti účastníků obchodních závazků a jejich smluvní volnosti, reálně jsou tyto zásady narušeny faktem, že spotřebitel zde má prakticky na výběr jen, zda na formulářovou smlouvu přistoupí či nikoliv.³⁸ V zahraniční literatuře je někdy takováto oferta učiněná spotřebiteli výstižně označována jako „take it or leave it“ nabídka.³⁹

Tento problém má dvě dimenze. Za první obecně společenskou, což je podmíněno technizací moderního života, provázenou standardizací v přístupech k individuálním životním situacím. V tom souvisí tato otázka s problematikou ochrany spotřebitele, která je u nás v této oblasti řešena úpravou občanského zákoníku a zákona o ochraně spotřebitele. Za druhé právní, kdy zákon toto výslovně akceptuje, ovšem vyjma případů zneužití, a to jak konstrukcí obecnou, (zejm. § 3 ObčZ nebo § 265 ObchZ), tak speciální dopadající zpřísněným režimem na osoby, jež samy o sobě nebo ve shodě s jinými mají výraznou (monopolní nebo dominantní) pozici na trhu.⁴⁰

³⁸ PELIKÁN, Tomáš. II. Obecné otázky ochrany spotřebitele. 1. *Spotřebitel* [online]. 10. 2. 2004 [cit. 20. 3. 2010]. Dostupný z WWW:

http://www.spotrebitel.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=101228&catid=78&Itemid=225.

³⁹ BORN, Gary. *International commercial arbitration : commentary and materials*. 2nd ed. Ardsley : Transnational Publishers, 2001. 1149 s. ISBN 1571051759.

⁴⁰ BEJČEK, Josef; ELIÁŠ, Karel; RABAN, Přemysl aj., *Kurs obchodního práva : Obchodní závazky*. 4. vyd. Praha : C. H. Beck, 2007. 542 s. ISBN 9788074003370.

Jak vidno, rozhodčí řízení a jeho konkrétní podmínky mohou být již od samého počátku ovlivněny rozdílným postavením subjektů aspirujících na účast v něm. Úkolem ustanovení k ochraně spotřebitele je pak aby faktickou, dle mého nevyhnutelnou, nerovnost vyrovnávala v rovině právní a minimalizovala její eventuelní dopad na nestranný průběh rozhodčího řízení a pozici spotřebitele v něm.

4. Komunitární úprava postavení spotřebitele v rozhodčím řízení

4.1 Směrnice Rady 93/13/EHS

Faktická nerovnováha na poli spotřebitelských smluv obsahujících rozhodčí doložku byla pro náš právní řád významným předpisem řešena nejprve na komunitární úrovni a to Směrnicí Rady 93/13/EHS (dále jen Směrnice), která zavádí nový pojem „nepřiměřené podmínky ve spotřebitelských smlouvách“. Jejich definici nalezneme v čl. 3, který stanoví, že: „Smluvní podmínka, která nebyla individuálně sjednána, je považována za nepřiměřenou, jestliže v rozporu s požadavkem přiměřenosti způsobuje významnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran, které vyplývají z dané smlouvy, v neprospěch spotřebitele. Podmínka je vždy považována za nesjednanou individuálně, jestliže byla sepsána předem, a spotřebitel proto nemohl mít žádný vliv na obsah podmínky, zejména v souvislosti s předem sepsanou běžnou smlouvou“.⁴¹

V rozhodnutí v řízení o předběžné otázce C-237/02 ve věci *Freiburger Kommunalbauten GmbH Baugesellschaft & Co. KG* proti *Ludgeru Hofstetterovi* a *Ulrike Hofstetter*⁴² pak Evropský soudní dvůr vyjádřil nutnost individualizace soudního výkladu tohoto ustanovení Směrnice ve vztahu ke konkrétním okolnostem případu a právnímu rámci, jenž uzavírané adhezní smlouvě stanoví národní právo soudu rozhodujícího o nepřiměřenosti⁴³. Evropský soudní dvůr byl vždy orgánem, který je oprávněn v rozsahu své pravomoci stanovené článkem 234 SES⁴⁴ vykládat obecná kritéria užitá zákonodárcem Společenství, aby vymezil pojem nepřiměřené podmínky. Naproti tomu se nemůže vyjádřit k použití těchto obecných kritérií na konkrétní podmínku, která musí být přezkoumána s ohledem na okolnosti daného případu.

Je věcí vnitrostátního soudu, aby určil, zda v případě takové smluvní podmínky, jako je podmínka, která je předmětem sporu v původním řízení, jsou

⁴¹ EU. Rada. Směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách. In *Úřední věstník Evropské unie*. 1993. částka L 093. s 29 – 34.

⁴² Rozhodnutí ESD ze dne 1. 4. 2004 ve věci C-237/02, *Freiburger Kommunalbauten GmbH Baugesellschaft & Co. KG* v. *Ludgeru Hofstetterovi* a *Ulrike Hofstetter*.

⁴³ REICH, Norbert. *More clarity after 'Claro'?* [online]. Luzern: Rechtswissenschaftliche Fakultät. Zveřejněno 29. 1. 2007 [cit. 16. 3. 2010]. Dostupný z WWW: <http://www.unilu.ch/files/ercl.2007.pdf>.

⁴⁴ Dle změn po přijetí tzv. Lisabonské úmluvy je nyní k výkladu komunitárního práva oprávněn dle čl. 267 Smlouvy o fungování EU Soudní dvůr Evropské unie

splněna kritéria požadovaná k tomu, aby byla kvalifikována jako nepřiměřená ve smyslu čl. 3 odst. 1 Směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993, o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách.⁴⁵

ESD v rozhodnutí *Asturcom v. Cristina Rodríguez Nogueira* dokonce stanovil obecným soudům povinnost ex lege přezkoumávat přiměřenost doložky i při rozhodování o nařízení výkonu rozhodčího nálezu. Doslova ESD judikoval: „Vnitrostátní soud, který rozhoduje o návrhu na nucený výkon pravomocného rozhodčího nálezu, vydaného bez účasti spotřebitele, musí, pokud má za tímto účelem k dispozici nezbytné informace o právním a skutkovém stavu, i bez návrhu posoudit nepřiměřenost rozhodčí doložky obsažené ve smlouvě uzavřené prodávajícím nebo poskytovatelem se spotřebitelem, je-li podle vnitrostátních procesních pravidel možné provést takové posouzení v rámci obdobných řízení na základě vnitrostátního práva. Jde-li o nepřiměřenou doložku, přísluší tomuto soudu vyvodit veškeré důsledky, které z toho vyplývají podle vnitrostátního práva, aby se ujistil, že tento spotřebitel nebude uvedenou doložkou vázán“.⁴⁶

Domnívám se, že takováto možnost přezkumu je mimo ustanovení ObčZ o ochraně spotřebitele dána v ČR § 268 písm. h) občanského soudního řádu (dále jen OSŘ), který stanoví, že: „Výkon rozhodnutí bude zastaven, jestliže je nepřípustný, protože je tu jiný důvod, pro který rozhodnutí nelze vykonat“.⁴⁷ Mezi jiné důvody, pro které je výkon rozhodnutí nepřípustný, náleží např. vady exekučního titulu či pochybení při nařízení výkonu rozhodnutí (nedostatek podmínek řízení).⁴⁸ Tímto důvodem pak, dle mého, může být zrušení rozhodčího nálezu vydaného bez účasti spotřebitele v řízení proběhnuvším na základě rozhodčí doložky obsahující nepřiměřené podmínky. Soud dle § 269 odst. 1 OSŘ zastaví výkon takového rozhodnutí i bez návrhu.⁴⁹

⁴⁵ Rozhodnutí ESD ze dne 1. dubna 2004 ve věci C-237/02, *Freiburger Kommunalbauten GmbH Baugesellschaft & Co. KG v. Ludgeru Hofstetterovi a Ulrike Hofstetter*.

⁴⁶ Rozhodnutí ESD ze dne 6. 10. 2009 ve věci C-40/08, *Asturcom Telecomunicaciones SL v. Cristina Rodríguez Nogueira*.

⁴⁷ Česko. Zákon č. 99 Občanský soudní řád ze dne 4. prosince 1963. In *Sbírka zákonů České republiky*. 1963, částka 56, s. 1 – 46.

⁴⁸ DAVID, Ludvík et al., *Občanský soudní řád : komentář. II. díl. (§ 201 až 376)*. 1. vyd. Praha : Wolters Kluwer ČR, a. s., 2009. 913 s. ISBN 9788073574604.

⁴⁹ Česko. Zákon č. 99 Občanský soudní řád ze dne 4. prosince 1963. In *Sbírka zákonů České republiky*. 1963, částka 56, s. 1 – 46.

4.2 Implementace Směrnice v ČR

V čl. 6 Směrnice ukládá členským státům, aby úpravou vnitrostátním právních předpisů stanovily, že nepřiměřené podmínky použité ve smlouvě uzavřené prodávajícím nebo poskytovatelem se spotřebitelem nejsou podle jejich vnitrostátních právních předpisů pro spotřebitele závazné a že smlouva zůstává pro strany závaznou za stejných podmínek, může-li nadále existovat bez dotyčných nepřiměřených podmínek.⁵⁰ Česká republika proto transponovala výše uvedenou směrnici do svého právního řádu v roce 2000 doplněním občanského zákoníku o pátou hlavu první části.⁵¹

Nejvýznamnějším ustanovením pro ochranu spotřebitele v rozhodčím řízení je ustanovení § 56 ObčZ, které v duchu Směrnice zakazuje taková ujednání ve spotřebitelských smlouvách, jež kumulativně splňují několik podmínek. V prvé řadě musí být v rozporu s požadavkem dobré víry, dále pak jimi musí být způsobena značná nerovnováha ve vzájemných právech a povinnostech a musí současně znamenat pro spotřebitele újmu. Zákonodárce v § 56 odst. 1 neposkytuje ochranu jen spotřebitelům přistupujícím k adhezním smlouvám, ale i těm, kteří si své závazky sjednali individuálně.

Česká právní úprava ochrany spotřebitele před znevýhodňujícími klauzulemi je tedy v otázce individuálního sjednávání přísnější než minimální standard stanovený Směrnicí. Domnívám se, že spotřebiteli by měla být poskytnuta stejná míra ochrany bez ohledu na to, zda přistupuje na předem připravenou formulářovou smlouvu anebo může smluvní podmínky ovlivnit. Spotřebitel, viděn očima některých autorů, jakožto stvoření „více než prostoduché“, které vyžaduje otcovskou ochranu zákonodárce,⁵² by totiž dokázal přistoupit na nepřiměřené podmínky bez ohledu na to, jakým způsobem si je sjednal. Jeho vyjednávací pozice je dle mého slabší v obou případech sjednávání závazku a znevýhodňující ustanovení mu mohou být vnucena i při individuálním dojednávání podmínek smlouvy.

Jak poznamenává Selucká, požadavek dobré víry byl původně převzat ze Směrnice a zařazen do právního řádu ČR poněkud nesystematicky, protože

⁵⁰ EU. Rada. Směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách. In *Úřední věstník Evropské unie*. 1993. částka L 093. s. 29 – 34.

⁵¹ Česko. Zákon č. 367 ze dne 14. září 2000, kterým se mění zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. In *Sbírka zákonů České republiky*. 2000, částka 99, s. 4680 – 4687.

⁵² SELUCKÁ, Markéta, *Ochrana spotřebitele v soukromém právu*. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2008. 134 s. ISBN 9788074000379.

doposud byl používán jen v mírně odlišném významu, jako např. jeden z předpokladů oprávněné držby (§ 130 a násl. ObčZ). V duchu Směrnice se ale nejedná ani tak o vnitřní psychický stav jednajícího subjektu (jak je tomu u dobré víry při nabývání vlastnictví), ale spíše o objektivní hodnocení okolností, za nichž je právní úkon činěn.⁵³

Na terminologickou nejasnost ust. § 56 odst. 1 ObčZ upozorňují také autoři návrhu NObčZ, když v důvodové zprávě k § 1745 a násl. NObčZ uvádí: „Výraz „dobrá víra“ použitý dnes v § 56 odst. 1 platného občanského zákoníku je anglicismus, který je v kontextu české právní terminologie matoucí, neboť tento pojem je ve zdejším právním pojmosloví již obsazen a je chápán jako objektivně hodnocené vnitřní přesvědčení určité osoby, že je něco po právu. Vzniklý logický rozpor objasňuje komentář k občanskému zákoníku takto: „Pojem „dobrá víra“ má v komunitárním (ale i v anglosaském, francouzském či německém) právním systému jiný význam než je tomu v českém právním systému. V českém právním systému je ekvivalentním institutem dobré víry institut dobrých mravů (např. § 3 a 39 ObčZ.)“.⁵⁴ Za rozpor s dobrými mravy je dle konstantní a obecně uznávané judikatury Nejvyššího soudu nutné pokládat právní úkon, který neodpovídá mravním zásadám, popřípadě kulturním a společenským normám, které jsou obecně přijímány v určité společnosti a vytváří tak obecné mínění o tom, co je společensky akceptovatelné a pokládané za poctivé a slušné jednání.⁵⁵

Toto poměrně obecné a v právní praxi jen obtížně přímo aplikovatelné pravidlo je samozřejmě nutno vykládat s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem, za nichž je tento posuzovaný právní úkon činěn. V tomto duchu se také vyjadřuje Nejvyšší soud v usnesení ze dne 5. prosince 2002, sp. zn. 21 Cdo 486/2002: „Ustanovení § 3 odst. 1 obč. zák. patří k právním normám s relativně neurčitou hypotézou, které přenechávají soudu, aby podle svého uvážení v každém jednotlivém případě vymezil sám hypotézu právní normy ze širokého, předem neomezeného okruhu okolností. Rozhodnutí o tom, zda jsou naplněny podmínky pro aplikaci ustanovení § 3 odst. 1 ObčZ je přitom třeba učinit vždy

⁵³ ELIÁŠ, Karel et. al., *Občanský zákoník : velký akademický komentář : úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1.4.2008*. 1. vyd. Praha : Linde, 2008. 1391 s. ISBN 9788072016877.

⁵⁴ Tamtéž.

⁵⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 1. 2001, sp. zn. 29 Cdo 1583/2000.

po pečlivé úvaze, v jejímž rámci musí být zváženy všechny rozhodné okolnosti případu“.⁵⁶

Namítat jakéhokoliv ujednání spotřebitelské smlouvy s dobrými mravy je však nutné již v průběhu samotného rozhodčího řízení. Kupříkladu smluvní pokuta odporující dobrým mravům, kterou rozhodce přiřkl žalobci na základě smlouvy obsahující ujednání nepřiměřeně poškozující spotřebitele, nemůže být důvodem pro zrušení rozhodčího nálezu soudem. Toto je patrné z rozhodnutí Nejvyššího soudu 33 Cdo 2675/2007: „Není pochyb o tom, že z důvodů uvedených v § 31 písm. a - e) a g) zák. o r. ř. lze rozhodčí nález napadat pro vady rozhodčí smlouvy (doložky) a samotného rozhodčího řízení. Zbývá pouze důvod uvedený v § 31 písm. f) zák. o r. ř.; ovšem ani na jeho základě nelze přezkoumávat skutkové ani právní závěry rozhodčího nálezu (mezi které by mohl patřit i závěr o výkonu práva na poskytnutí plnění v rozporu s dobrými mravy). S přihlédnutím k tomu, co bylo vyloženo shora, nelze s odkazem na § 3 odst. 1 obč. zák. zrušit rozhodčí nález s odůvodněním, že výkon práva na plnění podle něho přiznané (s ohledem na konkrétní okolnosti věci) odporuje dobrým mravům a je tak podle tuzemského práva nedovolené“.⁵⁷

Analogickým užitím § 157 odst. 2 OSŘ⁵⁸ lze však dovodit, že namítne-li žalovaný spotřebitel rozpor smluvního ujednání s dobrými mravy, měl by se rozhodce přinejmenším s touto námitkou a důkazy, kterými je podložena, náležitě vypořádat a zahrnout hodnocení těchto důkazů do odůvodnění rozhodčího nálezu spolu s právním a skutkovým posouzením. Zamítne-li provádění těchto důkazů a nebude-li se námitkou zabývat, měl by i tento procesní krok patřičně zmínit v odůvodnění. Přestože soud nepřezkoumává skutkové ani právní závěry a tím méně pak důvody, které vedly rozhodce k vydání určitého rozhodnutí, domnívám se, že nevypořádání se s takovouto námitkou by bylo významným procesním pochybením a dalo by se minimálně uvažovat o narušení zásady rovnosti stran rozhodčího řízení.

Písemné odůvodnění rozhodčího nálezu by tak mělo poskytnout dostatečný obraz o tom, zda a jakým způsobem byly splněny procesní podmínky

⁵⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. 12. 2002, sp. zn. 21 Cdo 486/2002.

⁵⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 6. 2008, sp. zn. 32 Cdo 1201/2007.

⁵⁸ Není-li dále stanoveno jinak, soud v odůvodnění rozsudku uvede, čeho se žalobce (navrhovatel) domáhal a z jakých důvodů a jak se ve věci vyjádřil žalovaný (jiný účastník řízení), stručně a jasně vyloží, které skutečnosti má prokázány a které nikoliv, o které důkazy opřel svá skutková zjištění a jakými úvahami se při hodnocení důkazů řídil, proč neprovedl i další důkazy, jaký učinil závěr o skutkovém stavu a jak věc posoudil po právní stránce; Soud dbá o to, aby odůvodnění rozsudku bylo přesvědčivé.

pro konání a řádný průběh řízení před rozhodci a mělo by tak odpovídat na otázky, které by se mohly stát předmětem řízení o zrušení rozhodčího nálezu soudem dle § 31 a násl. ZRŘ.⁵⁹ Požadovat takovéto písemné právní a skutkové hodnocení shrnutí důvodů, které vedly k vydání rozhodčího nálezu je ovšem možné jen v případě, že se strany již v minulosti nedohodly na vydání rozhodčího nálezu bez odůvodnění, jak jim to umožňuje § 25 odst. 2 ZRŘ.⁶⁰

Ovšem rozpor rozhodčí doložky nebo ujednání o průběhu rozhodčího řízení obsažené ve spotřebitelské smlouvě s výkonem práv a povinností v souladu s dobrými mravy, může být, dle mého, jednoznačně důvodem pro soudní zrušení rozhodčího nálezu. Jedná se o samostatné ujednání smlouvy, které je, splňuje-li všechny výše popsané podmínky nemravnosti, v rozporu se zákonem a jako takové musí být stiženo absolutní neplatností dle § 55 a násl. ObčZ.

4.3 Případ Claro a výklad Směrnice

K problematice zrušení rozhodčí doložky splňující podmínky nepřiměřeného ujednání ve spotřebitelské smlouvě se vyjádřil i Evropský soudní dvůr v rozsudku ze dne 26. října 2006 Elisa María Mostaza Claro proti Centro Móvil Milenium SL (dále jen rozhodnutí Claro). Paní Claro uzavřela spotřebitelskou smlouvu s rozhodčí doložkou, která mohla být pokládána za nepřiměřeně ji znevýhodňující. Její neplatnost ale nenamítala v rámci rozhodčího řízení, nýbrž až v návrhu na zrušení rozhodčího nálezu u obecného soudu. Tento soud položil ESD předběžnou otázku dle čl. 234 SES,⁶¹ zda je oprávněn zrušit rozhodčí doložku obsahující nepřiměřené podmínky v rámci řízení o zrušení rozhodčího nálezu, když nebyla námitka nepřiměřenosti vznesena v rozhodčím řízení.⁶²

ESD judikoval v odpovědi na předběžnou otázku položenou mu obecným soudem toto: „Směrnice musí být vykládána v tom smyslu, že vyžaduje, aby vnitrostátní soud, kterému je předložena žaloba na neplatnost rozhodčího

⁵⁹ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů : komentář*. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2004. 679 s. ISBN 8071796298.

⁶⁰ Česko. Zákon č. 216 ze dne 1. listopadu 1994 o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů České republiky*. 1994, částka 67, s. 2106 – 2112.

⁶¹ Nyní EU. Konsolidované znění Smlouvy o fungování Evropské unie, čl. 267. In *Úřední věstník Evropské unie*. 2008, částka C 83, s. 47-201.

⁶² Rozhodnutí ESD ze dne 26. 10. 2006 ve věci C-168/05, Elisa María Mostaza Claro v. Centro Móvil Milenium SL.

nálezu, posoudil neplatnost rozhodčí dohody a zrušil tento nále z v důsledku toho, že uvedená dohoda obsahuje zneužívající klauzuli, i když spotřebitel neplatnost rozhodčí dohody uplatnil nikoli v rámci rozhodčího řízení, ale pouze v rámci žaloby na neplatnost⁶³. Případné spotřebitelovo opomenutí namítat nepřiměřenost rozhodčí doložky již v řízení před rozhodcem, tak podle Evropského soudního dvora neznamená automaticky nepřezkoumatelnost zneužívající klauzule obsažené v rozhodčí doložce národním soudem. Navíc zde ESD připomněl povinnost soudu zkoumat přiměřenost rozhodčí doložky ex lege. Toto již dříve judikoval v rozhodnutí *Océano Grupo Editorial SA v. Roció Muricano Quintero*, kde stanovil, že: „cíle sledovaného čl. 6 Směrnice by nebylo dosaženo, pokud by se spotřebitel musel sám dovolávat nepřiměřenosti takových podmínek“.⁶⁴

Obecný soud, jemuž spotřebitel předkládá návrh na zrušení rozhodčího nálezu z jakéhokoliv ze zrušovacích důvodů je tedy povinen, i bez výslovného požadavku spotřebitele, zkoumat a případně zrušit tento rozhodčí nále z i pro nesoulad se Směrnicí a nepřiměřenost ujednání v rozhodčí doložce.

Nutnost sekundární kontroly rozhodčí doložky obecným soudem je požadována i ve stanovisku generálního advokáta k případu *Claro*, který ji považuje za součást práva na spravedlivý proces a právo být slyšen před nestranným soudem. Tato práva dle něj vychází ze základních zásad, na nichž je založeno samo Společenství.⁶⁵

Váha, již přikládá ESD ochraně spotřebitele, je patrna z odstavce 37 rozhodnutí *Claro*, kde judikuje, že: „směrnice, jejímž cílem je posílit ochranu spotřebitele, představuje v souladu s čl. 3 odst. 1 písm. t) ES opatření nezbytné ke splnění poslání svěřených Společenství, a zvláště ke zvyšování životní úrovně a kvality života v celém Společenství“.⁶⁶

ESD zároveň analogicky odkazuje na rozhodnutí *Eco Swiss*⁶⁷ s tím, že Směrnice o ochraně spotřebitele je kogentní norma a součást ekonomického evropského veřejného pořádku, protože ochrana poskytovaná Směrnicí je

⁶³ Rozhodnutí ESD ze dne 26. 10. 2006 ve věci C-168/05, *Elisa María Mostaza Claro v. Centro Móvil Milenium SL*.

⁶⁴ Rozhodnutí ESD ze dne 27. 6. 2000 ve věci C-240/98, *Océano Grupo Editorial SA v. Roció Muricano Quintero*.

⁶⁵ TIZZIN, Antonio. Stanovisko generálního advokáta Antonia Tizzina ve věci C-168/05 [online] Změněno 27. 4. 2006 [cit. 15. 2. 2010].

Dostupné také z WWW: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62005C0168:CS:HTML>.

⁶⁶ Tamtéž.

⁶⁷ Rozhodnutí ESD ze dne 1. 6. 1999 ve věci C-126/97, *Eco Swiss China Time Ltd v. Benetton International NV*.

nezbytná pro fungování vnitřního trhu. Ve zmiňovaném rozhodnutí Eco Swiss totiž již dříve stanovil ESD povinnost národních soudů při žádosti o uznání a výkon zahraničních rozhodčích nálezů *ex officio* zkoumat jejich soulad s evropským veřejným pořádkem.⁶⁸

4.4 Rozhodce a právo EU

Jak velmi výstižně poznamenává Nový, rozhodnutím v případě Claro ESD zasel nejistotu mezi osoby účastníci se mezinárodního rozhodčího řízení kvůli poměrně širokému a uvolněnému výkladu evropského veřejného pořádku. Navíc zdůraznil povinnost rozhodců řídit se (až na drobné výjimky při rozhodování *ex aequo et bono*) komunitárním právem, i přestože nemají oprávnění tázat se ESD na jeho výklad. Nutnost uplatňování práva ES v plném rozsahu a na celém území Společenství bylo již dříve judikováno v rozhodnutí Brökmeulen.⁶⁹

Na toto rozhodnutí odkazuje i notoricky známý judikát ESD v odborné literatuře nazývaný Nordsee, ve kterém je uvedeno, že rozhodčí soud není, i přes jisté paralely, soudem oprávněným pokládat předběžné otázky dle čl. 234 SES⁷⁰. Předběžnou otázku za ně ale mohou položit obecné soudy v rámci své pomocné nebo kontrolní pravomoci, uznají-li to za vhodné⁷¹. Již dříve v kauze Vassen v. Beambtenfonds⁷² ale byla možnost pokládat předběžné otázky ESD rozšířena na stálé rozhodčí soudy zřízené na základě zákona a výlučně příslušné k rozhodování určitých sporů. V tomto případě pokládal předběžnou otázku rozhodčí soud pro řešení sporů z hornického penzijního fondu (Scheidsgerecht van het Beambtenfonds voor het Mijnbedrijf). Na rozdíl od kauzy Nordsee byl dotčený rozhodčí soud zřízen na základě zákona a určen jako jediný orgán příslušný k rozhodování těchto sporů. Dokonce byl povinen aplikovat právní předpisy stejně jako obecné soudy a jeho členové byli jmenováni ministrem.⁷³

⁶⁸ REICH, Norbert. *More clarity after 'Claro'?* [online]. Luzern: Rechtswissenschaftliche Fakultät. Zveřejněno 29. 1. 2007 [cit. 16. 3. 2010]. Dostupný z WWW: <http://www.unilu.ch/files/ercl.2007.pdf>.

⁶⁹ Rozhodnutí ESD ze dne 6. 10. 1981 ve věci 246/80 C, Broekmeulen v. Huisarts Registratie Commissie, bod 16.

⁷⁰ Nyní dle: EU. Konsolidované znění Smlouvy o fungování Evropské unie, čl. 267. In *Úřední věstník Evropské unie*. 2008, částka C 83, s. 47-201.

⁷¹ Rozhodnutí ESD ze dne 23. 3. 1982 ve věci 102/81, Nordsee Deutsche Hochseefischerei v. Reederei Mond Hochseefischerei Nordstern.

⁷² Rozhodnutí ESD ze dne 30. 6. 1966 ve věci 61/65, Vassen-Göbbels v. Vorstand des Beambtenfonds voor het Mijnbedrijf.

⁷³ LEW, Julian D; MISTELIS, Loukas A; KRÖLL, Stefan M. *Comparative international commercial arbitration*. The Hague : Kluwer Law International, 2003. 953 s. ISBN 9041115684.

Stejně byl ESD vykládán článek 234 SES v rozhodnutí Municipality of Almelo v. Energiebedriff Ijsselmij⁷⁴ v roce 1994. Žádný ze stálých rozhodčích soudů zřízených v ČR tak není oprávněn pokládat předběžné otázky. Domnívám se však, že podobnou rozhodčí institucí oprávněnou pokládat předběžné otázky by u nás mohl být finanční arbitr v případě spotřebitelských sporů z platebního styku. Ovšem jen pokud by jeho pravomoc nebyla dána pouze alternativně k obecným soudům, ale jednalo by se o výlučný obligatorní způsob řešení sporů spadajících do jeho kompetence.

Stejně jako Bělohlávek se domnívám, že dle právního řádu České republiky by k položení předběžné otázky bylo možno využít institutu dožádání.⁷⁵ Projev podpůrné funkce obecných soudů je upraven v našem právním řádu v § 20 odst. 2 ZRŘ takto: „Procesní úkony, které nemohou rozhodci sami provést, provede na jejich dožádání soud; soud je povinen dožádání vyhovět, nejde-li o procesní úkon podle zákona nepřipustný“.⁷⁶ Předběžnou otázku rozhodce Soudnímu dvoru Evropské unie (dále také „SDEU“) položit nemůže, a měl by ji tedy za něj položit obecný soud v rámci své podpůrné funkce.

Posouzení přípustnosti předběžné otázky položené takovouto procedurou však náleží pouze ESD (nyní SDEU), který se prozatím k této otázce v žádném svém rozhodnutí nevyjádřil.⁷⁷

4.5 Výklad Směrnice v rozhodnutí Claro a právní řád České republiky

Zatímco v rozhodnutí Claro ESD judikoval, že obecné soudy jsou povinny ex lege zkoumat přiměřenost rozhodčí doložky a případně ji jako nepřiměřenou zrušit i bez návrhu, český ZRŘ je koncipován v poněkud jiném duchu.

V § 31 písm. b) sice stanoví možnost zrušit rozhodčí nález z důvodů neplatnosti doložky, ale tuto neplatnost (nepřiměřenost) je nutno dle § 33 ZRŘ

⁷⁴ Rozhodnutí ESD ze dne 24. 4. 1992 ve věci C-393/92, Municipality of Almelo v. Energiebedriff Ijsselmij.

⁷⁵ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů : komentář*. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2004. 679 s. ISBN 8071796298.

⁷⁶ Česko. Zákon č. 216 ze dne 1. listopadu 1994 o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů České republiky*. 1994, částka 67, s. 2106 – 2112.

⁷⁷ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů : komentář*. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2004. 679 s. ISBN 8071796298.

namítat již v průběhu samotného rozhodčího řízení, má-li k tomu dotčená strana příležitost. Na první pohled je zřejmé, že Směrnice nebyla do ZRŘ implementována správně tedy v souladu s výkladem poskytnutým ESD. Zatímco ESD ve vztahu k rozhodčímu řízení vyzdvihuje kontrolní a garanční úlohu obecného soudu, ZRŘ staví na procesní obezřetnosti stran rozhodčího řízení. I přesto, že stále platí římskoprávní zásada *vigilantibus iura scripta sunt*, ve spotřebitelských věcech musí být, ve smyslu rozhodnutí Claro, nutně suplována ochrannou funkcí veřejné moci reprezentované obecnými soudy.

Dle Nového měl soud ještě donedávna v takovémto případě rozhodnout o nepřiměřenosti rozhodčí doložky a jejím případném zrušení v souladu s judikaturou ESD i bez návrhu.⁷⁸ Případně je obecný soud oprávněn položit předběžnou otázku k výkladu ustanovení čl. 6 odst. 1 a jeho vztahu k § 33 ZRŘ.

Jako zcela krajní možnost Nový navrhuje požadovat úhradu škody vzniklé z nesprávně implementované Směrnice.⁷⁹ ESD přiznává tuto možnost jednotlivci například v rozhodnutí *Brasserie du Pêcheur/Factortame*, kde stanoví, že: „plná účinnost komunitárních předpisů by byla narušena, kdyby se jednotlivci nemohli domoci náhrady škody, jsou-li jejich práva porušována v důsledku porušení komunitárního práva (zde nedostatečnou implementací Směrnice), za které odpovídá stát“.⁸⁰

Není však zcela jasné, kdo by v takovém případě byl oprávněn k posuzování nepřiměřenosti doložky, na jejímž základě vznikla spotřebiteli škoda. ESD totiž již mnohokrát judikoval, že k tomuto jsou povolány pouze obecné soudy.

V občanském zákoníku se Směrnice odráží v ustanoveních § 55 a násl. stanovících absolutní neplatnost ujednání spotřebitelských smluv, která zhoršují postavení spotřebitele či jsou v rozporu s dobrými mravy a představují značnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran. Proti této formulaci nelze mít, dle mého, závažnějších námitek.

⁷⁸ NOVÝ, Zdeněk. Arbitration clause as unfair contact term : Some observations on the ECJ'S Claro Case. *Cofola 2008* [CD-ROM]. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2008. s. 76-89. ISBN 978-80-210-4629-0.

⁷⁹ Tamtéž.

⁸⁰ Rozhodnutí ESD ze dne 5. 5. 1996 ve věci C – 46, 48/93, *Brasserie du Pêcheur SA v Bundesrepublik Deutschland*.

4.6 Neplatnost nepřiměřených ujednání

Po poměrně dlouhou dobu resp. od implementace Směrnice do českého právního řádu až do 1. srpna 2010 byla pro nepřiměřená ujednání ve spotřebitelských smlouvách stanovena pouze relativní neplatnost. Stejně jako řada autorů se však domnívám, že v případě § 55 odst. 2 ObčZ nepostupoval zákonodárce při prvotní implementaci Směrnice zcela správně. Dopustil se poměrně závažného pochybení v podobě stížení nepřiměřených podmínek ve spotřebitelských smlouvách pouze relativní neplatností, zatímco Směrnice stanoví neplatnost absolutní.

Souhlasím s M. Seluckou, která komentovala tuto úpravu takto: „Paradoxní je, že většinu skutkových podstat definovaných v demonstrativním výčtu v § 56 ObčZ je možné podle obecného hodnocení rozporu s dobrými mravy (§ 39 ObčZ) charakterizovat v případě právního vztahu B2B, B2G či C2C jako nemravné, a tedy hodnotit jako absolutně neplatný právní úkon. Ve vztahu B2C je aplikace § 39 ObčZ vyloučena neboť § 55 ObčZ je vůči němu speciálním ustanovením; náš zákonodárce tak nepochopitelně poskytuje větší ochranu nikoli spotřebiteli ve spotřebitelském vztahu, ale nespotřebiteli či obchodníkovi ve vztahu nespotřebitelském.⁸¹

M. Humlák zašel ve výkladu § 55 odst. 2 ObčZ dále, když tvrdil, že není provedením čl. 6 odst. 1 Směrnice a nepřiměřené podmínky splňující kritéria nepřiměřenosti lze prohlásit za absolutně neplatné, odporují-li jiným kogentním ustanovením ObčZ či dobrým mravům. Z toho vyvozoval, že by „při trvání na zvláštnosti úpravy spotřebitelských smluv představovalo její přijetí zhoršení postavení spotřebitele, protože v jiných případech by šlo o neplatnost absolutní. To však určitě nebylo cílem“.⁸² S tímto poněkud teleologickým výkladem se však mohu jen stěží ztotožnit. Prolomení zásady *lex specialis derogat legi generali* ve vztahu k ustanovení § 51a a násl. ObčZ by znamenalo závažný zásah do právní jistoty. Navíc umocněn faktem, že v § 55 odst. 2 ObčZ byla explicitně vyjádřena relativní neplatnost. I když tato úvaha vzešla z oprávněného požadavku zlepšení ochrany spotřebitele, nelze nijak dovodit, že je možné takto případ od případu vybírat ustanovení o spotřebitelských

⁸¹ ELIÁŠ, Karel et. al., *Občanský zákoník : velký akademický komentář : úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1.4.2008*. 1. vyd. Praha : Linde, 2008. 1391 s. ISBN 9788072016877.

⁸² ŠVESTKA, Jiří et. al. *Občanský zákoník : komentář*. 2. vyd. Praha : C. H. Beck, 2009. 1373 s. ISBN 9788074001086.

smlouvách, jež speciálními jsou a ty, které mohou být za totožných skutkových okolností prohlášeny za obecné a nahrazeny jinými ustanoveními ObčZ.

Tomančáková k problematice relativní neplatnosti nepřiměřených ujednání uváděla, že: „Dle současné právní úpravy je tedy na úvaze spotřebitele, zda se neplatnosti právního úkonu po svém zvážení všech pro a proti dovolá či nikoli, a právní úkon tak zůstane platný“. Namítnutí neplatnosti ze strany spotřebitele však není příliš časté, protože spotřebitel totiž jen málokdy tuší, co to relativní neplatnost vlastně znamená a kde popř. jak se jí má dovolávat.⁸³ S tímto názorem se plně ztotožňuji. Spotřebitel bez patřičné právní průpravy nejen, že stěží kvalifikovaně posoudí, zda je některé ustanovení smlouvy (např. rozhodčí doložka) neplatné, ale navíc se této neplatnosti ve správný čas nedovolá.

Po téměř deseti letech účinnosti nesprávně implementovaného ustanovení přikročil zákonodárce ke změně a § 55 odst. 2 ObčZ byl novelizován. Zákon číslo 155/2010 Sb.,⁸⁴ který měl především snížit administrativní zátěž podnikatelů, změnil § 55 odst. 2 tak, že nově toto ustanovení zní: „Ujednání ve spotřebitelských smlouvách podle § 56 jsou neplatná“.⁸⁵ Stanovení absolutní neplatnosti nepřiměřených ujednání je nutno hodnotit jako pozitivní přínos ke zlepšení ochrany spotřebitele v České republice a možnosti domoci se svých práv způsobem předepsaným sekundárními prameny práva EU.

Na principu absolutní neplatnosti nepřiměřených ujednání ve spotřebitelských smlouvách je koncipován také návrh nového ObčZ. Ten v § 1801 stanoví v souladu s požadavky Směrnice: „K ujednáním odchylujícím se od ustanovení zákona stanovených k ochraně spotřebitele se nepřihlíží. To platí i v případě, že se spotřebitel vzdá zvláštního práva, které mu zákon poskytuje“.⁸⁶ Důvodová zpráva interpretuje znění zákona takto: „Návrh vyjadřuje donucující povahu ustanovení k ochraně spotřebitele. Ujednají-li si strany od nich odchylku, nepřihlíží se k ní. To znamená, že taková odchylka je právně bezvýznamná, pro právo neexistující a nevyplývají z ní žádná práva a

⁸³ TOMANČÁKOVÁ, Blanka. Smlouvy uzavírané se spotřebitelem v návrhu občanského zákoníku. *Právní fórum*. 2009. roč. 3, č. 9, s. 368-372. ISSN 1214-7966.

⁸⁴ Česko. Zákon č. 155 ze dne 21. dubna 2010, kterým se mění některé zákony ke zkvalitnění jejich aplikace a ke snížení administrativní zátěže podnikatelů. In *Sbírka zákonů České republiky*. 2010, částka 188, s. 2010-2026.

⁸⁵ Česko. Zákon č. 40 ze dne 28. února 1964 Občanský zákoník, § 55 odst. 2. In *Sbírka zákonů České republiky*. 1964, částka 19, s. 1 - 48.

⁸⁶ Česko. Vláda. Vládní návrh zákona – občanský zákoník. In *Sněmovní tisk*. 2011, tisk 362, č. 1/2. Dostupný z WWW: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=362&CT1=0>.

žádné povinnosti. To platí i v případě, že nedojde k zvláštnímu ujednání, ale spotřebitel se jednostranně vzdá svého subjektivního práva přiznaného mu ustanoveními tohoto dílu⁸⁷. Je zde tedy jasně stanovena absolutní neplatnost ujednání, jež jsou v rozporu s ochranou spotřebitele.

4.7 Příloha Směrnice

Demonstrativní výčet nepřiměřených klauzulí, jež se mohou ve spojitosti s rozhodčím řízením objevit ve spotřebitelských smlouvách, nabízí Příloha 3 odst. písm. q Směrnice. Za nepřiměřené jsou zde považovány takové podmínky, jež: „způsobují zbavení spotřebitele práva podat žalobu nebo použít jiný opravný prostředek, zejména požadovat na spotřebiteli, aby předkládal spory výlučně rozhodčímu soudu, na který se nevztahují ustanovení právních předpisů, nebo bránění uplatnění tohoto práva, nepřiměřené omezování důkazů, které má spotřebitel k dispozici, nebo ukládání důkazního břemene, které by podle použitelných právních předpisů mělo příslušet druhé smluvní straně, spotřebiteli⁸⁸“.

Uvedený výčet je ovšem pouze demonstrativním vodítkem a národní soud se jím nemusí při svém výkladu ustanovení o ochraně spotřebitele v rámci rozhodčího řízení nikterak omezovat. Důležité je pro něj posouzení přiměřenosti rozhodčí doložky bez ohledu na to, zda naplnila některou z podmínek uvedených v Příloze 3 Směrnice.

Český zákonodárce na rozdíl od zákonodárce slovenského nepřistoupil k doslovné transpozici znění této části Přílohy pravděpodobně proto, že stupeň ochrany poskytovaný účastníkům rozhodčího řízení v ZRŘ a v případě spotřebitele v ObčZ považoval za dostatečný. Tuzemské rozhodčí řízení vždy probíhá v intencích stanovených mu těmito právními předpisy a ochrana jimi spotřebiteli poskytovaná, naplňuje zřejmě, dle mínění zákonodárce, záměry stanovené Směrnicí.

Jak je patrné z výše uvedeného výkladu ZRŘ sice v žádném ze svých ustanovení negarantuje spotřebiteli zvýšenou ochranu, dokonce jej ani nijak

⁸⁷ Česko. Vláda. Vládní návrh zákona – občanský zákoník. In Sněmovní tisk. 2011, tisk 362, č. 1/2. Dostupný z WWW: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=362&CT1=0>.

⁸⁸ EU. Rada. Směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách. In *Úřední věstník Evropské unie*. 1993. částka L 093. s 29 – 34.

nezmiňuje, ale současná právní úprava spolu judikaturou Nejvyššího soudu a Evropského soudního dvora nabízí, dle mého, poměrně širokou základnu pro poskytnutí ochrany spotřebiteli ztracenému v neznámých vodách rozhodčího řízení.

5. Vzdání se základního lidského práva na zákonného soudce

5.1 Rozhodčí řízení a čl. 6 Evropské úmluvy o lidských právech

Platná rozhodčí doložka či smlouva o rozhodci zavazuje strany řešit spor výlučně touto mimosoudní cestou. Žaloba k obecnému soudu tím pádem podána být nemůže. Lze proto uvažovat o zásahu do práva na soudní ochranu garantovaného v čl. 6 odst. 1 Evropské úmluvy o lidských právech (dále jen Úmluva)?

Článek 6 Úmluvy stanoví: „Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě, veřejně a v přiměřené lhůtě projednána nezávislým a nestranným soudem zřízeným zákonem, který rozhodne o jeho občanských právech nebo závazcích nebo o oprávněnosti jakéhokoli trestního obvinění proti němu“.⁸⁹

Je tedy možná přímá aplikace čl. 6 Úmluvy na rozhodčí řízení? T. Kyselovská interpretuje mínění dalších autorů tvrdících, že uzavřením rozhodčí doložky se účastník vzdá některých dílčích práv garantovaných obecným soudnictvím (např. jednání před soudem či veřejnost). Stále však zůstávají zachovány stěžejní aspekty práva na spravedlivý proces.⁹⁰ Podobně judikuje i ESLP ve věci *Osmo Suovaniemi a d. vs. SF*: „vzdání se práva nemusí být nutně hodnoceno jako vzdání se práv dle Úmluvy, které je platné jen potud, pokud je takové vzdání se práv přípustné dle *legis arbitri*. Vzdání se práv lze připustit jen ve vztahu k určitým právům“.⁹¹ V citovaném rozhodnutí ale ESLP zároveň opakuje premisu vyjádřenou již např. ve věci *Bramlid and Malström a d. vs. B.*, že: „není pochybností o tom, že dobrovolné vzdání se práva na soudní řízení ve prospěch rozhodčího řízení je zásadně přijatelné z pohledu článku 6“.⁹²

⁸⁹ Česko. Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí o podepsání Úmluvy o ochraně lidských práv a svobod ve znění protokolů č. 3, 5 a 8. In *Sbírka zákonů České republiky*. 1992. částka 41, s. 1073 – 1088.

⁹⁰ KYSELOVSKÁ, Tereza, Rozhodčí doložky (nejen) ve spotřebitelských smlouvách a ochrana základních lidských práv. *COFOLA 2009: the Conference Proceedings* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2009 [cit. 15. 3. 2010]. Dostupný také z WWW: <http://www.law.muni.cz/sborniky/cofola2009/files/contributions/Tereza%20Kyselovska%20829.pdf>.

⁹¹ Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 23. 2. 1999 č. 31737/96, *Osmo Suovaniemi a d. vs. SF*.

⁹² Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 12. 12. 1983 č. 8588/79 a 8589/79, *Bramlid and Malström a d. vs. B.*

Kyselovská dále podotýká: „Smluvní státy jsou odpovědné za aplikaci norem chránících základní lidská práva. Pokud rozhodčí řízení zbavuje jednotlivce jeho občanských práv, je za to tento stát odpovědný“.⁹³ Ale nedodává již, jakým způsobem a jakých práv by mělo rozhodčí řízení jednotlivce zbavovat.

Nedomnívám se ani, jako Kyselovská, že: „smluvní státy jsou povinny zajistit dodržování práv stanovených Úmluvou obecnými soudy a zároveň to stejné nepožadují od rozhodčích soudů“.⁹⁴ Konání rozhodce je vždy pod nepřímým dohledem státní moci zprostředkovaným kogentními normami určujícími meze rozhodčího řízení a kontrolní pravomocí obecných soudů. Jen v případě porušení práva na spravedlivý proces tímto obecným soudem při rozhodování o zrušení rozhodčího nálezu, by přicházela v úvahu přímá aplikace čl. 6 Úmluvy. Stát je tedy dle mého odpovědný za porušení článku 6 Úmluvy, pokud nestanoví výkonu rozhodčího řízení dostatečné zákonné limity a negarantuje jejich dodržování.

5.2 Rozhodčí řízení Listina základních práv a svobod

A. Bělohlávek pokládá přijetí rozhodčího řízení za projev autonomie vůle plně korespondující s čl. 2 odst. 3 LZPS stanovícím: „každý může činit, co není zákonem zakázáno, a nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá“.

Dále podotýká, že naopak nerespektování projevu vůle stran vyjádřeného v rozhodčí smlouvě a pouhé umožnění revision au fond rozhodčího nálezu tehdy, byl-li vydán v rámci objektivní a subjektivní arbitrability by bylo porušením čl. 36. odst. 1. ve spojení s čl. 2 LZPS.⁹⁵

Podobně se vyjádřil i Ústavní soud ČR, když judikoval, že nepovažuje odepření přístupu k soudu za svévolné, ale za projev vůle stran rozhodčí doložky. Uvedený závěr pak Ústavní soud shledává zcela konformní se svou

⁹³ Česko. Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí o podepsání Úmluvy o ochraně lidských práv a svobod ve znění protokolů č. 3, 5 a 8. In *Sbírka zákonů České republiky*. 1992. částka 41, s. 1073 – 1088.

⁹⁴ KYSELOVSKÁ, Tereza, Rozhodčí doložky (nejen) ve spotřebitelských smlouvách a ochrana základních lidských práv. *COFOLA 2009: the Conference Proceedings* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2009 [cit. 15. 3. 2010]. Dostupný také z WWW: <http://www.law.muni.cz/sborniky/cofola2009/files/contributions/Tereza%20Kyselovska%20829.pdf>.

⁹⁵ BĚLOHLÁVEK, Alexander J.; PELZL, Tomáš. Mezinárodní a tuzemské rozhodčí řízení z pohledu čl. 36 listiny základních práv a svobod a pravomoci soudů a ústavou garantovaných práv (institut zrušení rozhodčího nálezu v souvislosti ze zákazem revision au fond). *Právník. Časopis pro právní vědu a praxi*. 2007, roč. 15, č. 7, s. 768 - 802. ISSN 1210-9126.

dřívější judikaturou týkající se ochrany autonomie vůle a svobody individuálního jednání.⁹⁶

Bělohávek přistoupení na rozhodčí doložku nepovažuje za vzdání se práva, ale za svobodnou volbu řešení situace. V případě možnosti připuštění jiného výkladu by, dle jeho mínění, došlo k omezení volní autonomie způsobem, který by odporoval LZPS. Vzdání práva si pak dokáže představit jen v situaci, kdy by strany rezignovaly na jakékoliv řešení sporu.⁹⁷

5.3 Vzdání se práva, které může v budoucnu vzniknout

V souvislosti s uzavřením rozhodčí smlouvy (doložky) by bylo možno uvažovat také o tom, zda se nejedná o neplatné vzdání se práva, které může v budoucnu vzniknout. Potencionální účastník rozhodčího řízení by se dle této teorie v okamžiku uzavření rozhodčí smlouvy vzdal svého práva na řízení před obecným soudem, právo na zákonného soudce či jiných s tímto spojených.

Neplatnost vzdání se v budoucnu vzniknuvšího práva je upravena v § 574 odst. 2 ObčZ. Zde je stanoveno: „Dohoda, kterou se někdo vzdává práv, jež mohou v budoucnosti teprve vzniknout, je neplatná“.⁹⁸ Toto ustanovení je v účinném ObčZ jakýmsi dědictvím minulého režimu. Autoři původního ObčZ z roku 1964 popisují smysl a význam tohoto ustanovení takto: „Nepřipouští se, aby se občan mohl vzdát práva, které teprve v budoucnosti může vzniknout. To by bylo v rozporu s pravidly socialistického soužití“.⁹⁹ Domnívám se, že se tento přístup stal po změně společenských poměrů anachronismem, jenž již nemá v českém soukromém právu příliš velkého uplatnění. Pravidla socialistického soužití popírají prakticky všechny porevoluční soukromoprávní předpisy založené na principech stanovených v pramenech nejvyšší právní síly – Ústavě a Listině základních práv a svobod.

Škárová vykládá ustanovení § 574 odst. 2 ObčZ v tom smyslu, že se lze v souladu s ním platně vzdát pouze těch práv, která v době uzavření dohody

⁹⁶ Usnesení Ústavního soudu ze dne 6. 11. 2008, sp. zn. II ÚS 2682/08.

⁹⁷ BĚLOHLÁVEK, Alexander J.; PELZL, Tomáš. Mezinárodní a tuzemské rozhodčí řízení z pohledu čl. 36 listiny základních práv a svobod a pravomoci soudů a ústavou garantovaných práv (institut zrušení rozhodčího nálezu v souvislosti se zákazem revision au fond). *Právník. Časopis pro právní vědu a praxi*. 2007, roč. 15, č. 7, s. 768 - 802. ISSN 1210-9126.

⁹⁸ Česko. Zákon č. 40 ze dne 28. února 1964 Občanský zákoník, § 574. In *Sbírka zákonů České republiky*. 1964, částka 19, s. 1 - 48.

⁹⁹ ČSR. Vláda. Vládní návrh občanského zákoníku – důvodová zpráva. In *Tisk Národního shromáždění Československé socialistické republiky*. 1963, tisk 156, část 9. Dostupný také z WWW: http://www.psp.cz/eknih/1960ns/tisky/t0156_09.htm.

existují, a to včetně práv, která nejsou soudně vymahatelná. Její komentář k tomuto ustanovení dále obsahuje demonstrativní výčet práv, kterých se platně vzdát nelze. Mezi nimi uvádí nezcizitelná lidská práva garantována LZPS, majetková práva či spotřebitelská práva, o nichž to určil zákon.¹⁰⁰

Je však možné považovat rozhodčí doložku za dohodu, jíž se někdo vzdává práv, jež mohou v budoucnu vzniknout? K zodpovězení této otázky je dle mého nutné nejprve důkladně zkoumat smysl a účel ustanovení § 574 ObčZ a jeho vztah k principům, na nichž je založena současná úprava obligačního práva.

Systémový výklad § 574 podává B. Melzer. Ten poukazuje na to, že současné občanské právo akcentuje autonomii vůle, do které je zákonodárce oprávněn zasahovat jen, je-li zásah racionálně odůvodněn. Za takovýto racionální důvod lze dle něj považovat snahu zabránit úkonům, jejichž dopad nemůže jednající dohlédnout. Toto však plně neodpovídá dikci § 574 odst. 2 ObčZ, neboť dopadá i na situace, kdy má jednající jasnou představu o potenciálním právu, jehož se vzdává.

B. Melzer dovozuje, že v daném případě se jedná o typické situace ospravedlňující tzv. teleologickou redukci, podle které se norma neaplikuje na skupinu případů, kterou sice lze přiřadit pod jazykový význam dané normy, avšak nikoliv pod její ratio legis. Dohodu o vzdání se práva je tedy dle něj nutno pokládat za platnou, pokud mají strany jasnou představu o právech, jichž se touto dohodou vzdávají.¹⁰¹ Strany uzavírající rozhodčí doložku by měly mít jasnou představu o tom, jaká práva jsou nahrazena možností předložit v budoucnu vzniklý spor rozhodci.

Autonomii vůle jakožto jednu ze stěžejních zásad soukromého práva odporující doslovnému výkladu § 574 odst. 2 ObčZ, zdůrazňuje také J. Handlar, který uvádí, že: „V oblasti občanského i obchodního práva má ústřední význam zásada autonomie vůle, která vyjadřuje respekt k vůli jednajících právních subjektů a umožňuje jim sjednat obsah právního úkonu podle jejich skutečných zájmů a potřeb. Uzavřením dohody strany realizují oprávnění disponovat se

¹⁰⁰ ŠVESTKA, Jiří et. al. *Občanský zákoník : komentář*. 2. vyd. Praha : C. H. Beck, 2009. 1373 s. ISBN 9788074001086.

¹⁰¹ ELIÁŠ, Karel et. al., *Občanský zákoník : velký akademický komentář : úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1.4.2008*. 1. vyd. Praha : Linde, 2008. 1391 s. ISBN 9788072016877.

svými vlastními právy a povinnostmi, proto by také jejich vůle měla být pro určení následků uzavírané dohody zásadně rozhodující“.¹⁰²

Stejně jako výše uvedení autoři zdůrazňuje Nejvyšší soud v rozhodnutí č.j. 28 Cdo 1222/2007 význam svobody jednání účastníků právního vztahu pro fungování společnosti a moderního státu. Judikuje, že: „Jen při respektování autonomie vůle je možné nejlépe realizovat společenské a ekonomické zájmy subjektů práva. Omezení autonomie vůle (které je mj. obsaženo i v právě rozebíraném kogentním ust. § 574 odst. 2 o. z.) v právním řádu demokratického a právního státu, kde svoboda jedince je státem garantována, nikoliv poskytována (viz čl. 8 Listiny základních práv a svobod), přichází v úvahu jen tehdy, kdy by její důsledné uplatňování vedlo k ohrožení právem uznaného veřejného zájmu – tedy mj. tehdy, kdy by její aplikace mohla směřovat k založení či prohloubení přirozené nerovnosti mezi subjekty právních vztahů – např. u spotřebitelských smluv, kdy na jedné straně vystupuje spotřebitel (slabší strana) a na druhé dodavatel (profesionál)“.¹⁰³ Nejvyšší soud se tak v citovaném výroku kloní spíše restriktivnímu pojetí výkladu § 574 odst. 2 a jeho aplikační meze stanoví až k právům, na jejichž zachování existuje veřejný zájem zásadně obsaženým v kogentních normách právního řádu.

Je však rozhodčí doložka oním ujednáním ve spotřebitelské smlouvě, které zakládá nebo prohlubuje přirozenou nerovnováhu mezi subjekty právních vztahů? Způsob řešení sporů, jaký si strany zvolí, dle mého nemůže založit nebo prohloubit přirozenou nerovnováhu. Podnikatel vstupující do sporu se spotřebitelem je dle mého materiálně a personálně v mírně výhodnější pozici, ať již se jedná o řízení před rozhodcem či před obecným soudem žalovaného.

V citovaném rozhodnutí dále Nejvyšší soud odkazuje na své dřívější rozhodnutí č.j. 29 Odo 645/2001, kde vyslovil názor, že: „neplatnost vzdání se budoucích práv na základě dohody může nastat jen ohledně těch práv (budoucích nároků), která vzniknou na základě zákona nebo smlouvy, popř. jiných právních skutečností, přičemž vznik těchto práv (nároků) je založen obligatorně. Avšak tam, kde zákon umožňuje odchýlnou úpravu, tj. dohodu mezi účastníky, již lze určitou úpravu modifikovat nebo i vyloučit, nelze

¹⁰² HANDLAR, Jiří. Vzdání se práv, která mohou v budoucnu teprve vzniknout podle § 574 odst. 2 ObčZ. *Právní rozhledy*. 2009, roč. 15, č. 18, s. 659 – 663. ISSN 1210-6410.

¹⁰³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2007, sp. zn. 28 Cdo 1222/2007.

takovou dohodu kvalifikovat jako dohodu o vzdání se budoucích práv (nároků) a tudíž dohodu neplatnou“.¹⁰⁴

Nejvyšší soud také zdůrazňuje další z principiálních pilířů soukromého práva, když judikuje, že: „Pokud subjekty práva platně uzavřely smlouvu jako výraz své svobodné vůle, platí zásada, že smlouvy se dodržují (smlouvy je třeba zachovávat – *pacta sunt servanda* – čl. 2 odst. 3 Listiny základních práv a svobod), a to i tehdy byla-li by taková smlouva pro některou ze stran nevýhodná“.¹⁰⁵

Dohoda stran o tom, jakým způsobem budou řešit svůj v budoucnu vzniklý spor je dle mého jednoznačně projevem jejich smluvní volnosti, a proto nelze uzavření rozhodčí smlouvy považovat za úkon učiněný v rozporu s § 574 odst. 2. Uzavření rozhodčí smlouvy je nutno posuzovat v souladu s principy soukromého práva zdůrazněnými mimo jiné konstantní judikaturou Nejvyššího soudu. Nelze pochybovat o tom, že právní řád ČR poskytuje stranám smluvní volnost v tom, komu předloží k rozhodnutí svůj případný v budoucnu vzniklý spor. Strany svobodně rozhodují také o tom, jak bude tento rozhodce určen a jakými pravidly se bude řízení před ním řídit. Proto se domnívám, že uzavření rozhodčí doložky nelze považovat za vzdání se práva (na zákonného soudce), které může v budoucnu teprve vzniknout.

Strany nerezignují na uplatnění svého práva, ale volí si formu, jakou mají v úmyslu toto právo realizovat. Všechna práva garantována právním řádem zůstávají zachována, k jejich uplatnění však již není příslušný obecný soud žalovaného, ale rozhodčí smlouvou určený rozhodce. Domnívám se, že z výše uvedených důvodů není možná aplikace zákazu § 574 odst. 2 na rozhodčí smlouvu.

Ve stejném duchu se vyjádřil též Nejvyšší soud ve věci 25 Cdo 2855/2004. Na počátku tohoto sporu byla mezi stranami uzavřená nájemní smlouva obsahující ujednání, že všechny případné škody na předmětu nájmu budou hrazeny z nájemcem předem složené částky, kterou pronajímatel použije k sjednání a úhradě pojistné smlouvy. Sjednání takovéto dohody považovaly soudy prvního i druhého stupně za ujednání v rozporu s § 574 odst. 2 ObčZ a tudíž absolutně neplatné. Nejvyšší soud k dané problematice zaujal odlišné

¹⁰⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 1. 2003, sp. zn. 29 Odo 645/2001.

¹⁰⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2007, sp. zn. 28 Cdo 1222/2007.

stanovisko a judikoval, že: „Nejde tedy o vzdání se práva z odpovědnosti za škodu (ve smyslu základu nároku jako takového), které může v budoucnu za jakýchkoliv okolností vzniknout, nýbrž o ujednání o způsobu a rozsahu náhrady škody pro případ, že vznikne určitým způsobem vymezeným ve smlouvě, a to pouze ve vztahu mezi účastníky závazkového právního vztahu“.¹⁰⁶ Rozhodčí smlouva je ujednáním stran o způsobu řešení sporů, pro případ, že takovýto spor ze závazkového vztahu vznikne. Právo účastníka obligačního vztahu obrátit se v případě sporu na autoritativní orgán k rozhodnutí o sporu dozorovaný orgány veřejné moci. Všechna práva účastníka tak zůstávají zachována a mění se pouze způsob jejich uplatnění.

¹⁰⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2007, sp. zn. 25 Cdo 2855/2004.

6. Rozhodčí doložky nejen ve spotřebitelských smlouvách

Existence platné rozhodčí doložky nebo smlouvy o rozhodci je jednou ze základních podmínek pro řešení spotřebitelského sporu před rozhodcem. Její uzavření, jakožto projev svobodné vůle, poskytuje oběma stranám jistotu v tom, jak bude jejich případný majetkový spor řešen. Následný nesouhlas některé ze stran s jejím zněním nemá na její existenci či platnost vliv.

6.1 *Forma rozhodčí doložky*

Forma rozhodčí smlouvy je ZRŘ obligatorně stanovena písemná. Podmínka písemnosti je splněna i v případě, že je rozhodčí doložka obsažena ve všeobecných smluvních podmínkách, na které smlouva hlavní odkazuje ve svém textu. Zákon stanoví pouze podmínku, aby písemný návrh hlavní smlouvy s rozhodčí doložkou byl druhou stranou přijat způsobem, z něhož je patrný její souhlas s obsahem rozhodčí smlouvy.¹⁰⁷

Vzhledem k faktu, že u spotřebitelských smluv je obvyklé pouhé vyjádření souhlasu s obchodními podmínkami, nepředstavuje toto ustanovení žádný výkladový problém. Ovšem rozhodčí doložka snadno zapadne mezi množstvím jiných ustanovení těchto všeobecných podmínek. Spotřebitel motivován touhou čerpat užitky vyplývající pro něj z formulářové smlouvy bez ohledu na podmínky v ní stanovené se tak mnohdy dozví o tom, že uzavřel rozhodčí doložku až v okamžiku zahájení rozhodčího řízení. Samotný fakt, že spotřebitel neví o uzavření rozhodčí doložky, však nezpůsobuje její neplatnost. Po jejím uzavření nelze namítat absenci spotřebitelovy vůle k řešení případného sporu v rozhodčím řízení.

K této otázce se vyjádřil Nejvyšší soud ve věci 23 Cdo 1201/2009. Zde judikoval, že: „Odvolací soud pochybil nakonec též v tom, že posouzení rozhodčí doložky jako neplatné založil na pouhém závěru, že z podpisu příslušné listiny žalobkyní nelze dovozovat bez dalšího její souhlas s obsahem rozhodčí smlouvy. Závěr o tom, zda tu byla vůle účastníka učinit určitý právní úkon (zda chtěl učinit projev směřující ke vzniku, změně nebo zániku těch práv

¹⁰⁷ Česko. Zákon č. 216 ze dne 1. listopadu 1994 o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů ve znění pozdějších předpisů. § 3 odst. 2. In *Sbírka zákonů České republiky*. 1994, částka 67, s. 2106 – 2112.

a povinností, které právní předpisy s takovým projevem spojují – srov. § 34 obč. zák.), je závěrem skutkovým. Jestliže by písemnost zachycující projev vůle nepostačovala sama o sobě (bez dalšího, jak uvádí odvolací soud) k závěru, že v textu v ní obsaženém byla skutečně projevena vůle účastníka, pak by bylo třeba zjišťovat, ... za jakých okolností byla smlouva uzavřena, popřípadě jaké bylo následné chování smluvních stran, a další skutečnosti, z nichž by bylo možno takový či onaký závěr o vůli účastníka dovodit, popřípadě dospět (po provedení navržených relevantních důkazů) k opodstatněnému závěru o neunesení důkazního břemene“.¹⁰⁸

Se závěry učiněné v tomto rozhodnutí Nejvyšším soudem nelze než souhlasit. Spotřebitel projevuje svou vůli uzavřít smlouvu podpisem listiny obsahující smluvní ujednání včetně rozhodčí doložky. Bez zevrubného zkoumání okolností podpisu smlouvy tedy nelze namítat nedostatek vůle k jejímu uzavření. Pouze pokud by byla prokázána absence vůle uzavřít rozhodčí doložku anebo ji uzavřít v jiném znění, bylo by namístě uvažovat o možné neplatnosti té rozporované.

Na rozdíl od L. Chalupy se ale nedomnívám, že uzavření rozhodčí doložky ve formě předtištěného formuláře ve všeobecných obchodních podmínkách předložený spotřebiteli k podpisu bez možnosti jejího prostudování a konzultace s právním zástupcem způsobuje neplanost takovéto dohody pro nedostatek vážné vůle k jejímu uzavření.¹⁰⁹ Kdybychom na takovouto premisu přistoupili, museli bychom nutně vytýkat nedostatek vážné vůle prakticky jakékoliv spotřebitelské smlouvě uzavírané v provozovně podnikatele. Jen málokterý spotřebitel se podepisovanou formulářovou smlouvou zaobírá natolik, že je možné prokázat vážnou vůli k dohodě o všech ujednáních v ní obsažených.

Mnohem větší míru ostražitosti v tomto ohledu projevuje například německá úprava, dle které musí být rozhodčí smlouva na dokumentu, který byl oběma stranami osobně podepsán. V tomto dokumentu nemohou být již žádná další ujednání.¹¹⁰ Neexistují tak pochybnosti o tom, že se strany se zněním

¹⁰⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2010, sp. zn. 23 Cdo 1201/2009.

¹⁰⁹ CHALUPA, Luboš. Postoupení pohledávky a rozhodčí doložka. *Epravo* [online]. Zveřejněno 9. listopadu 2010 [cit. 20. 12. 2010]. Dostupný z WWW: <http://www.epravo.cz/top/clanky/postoupeni-pohledavky-a-rozhodci-dolozka-67466.html>.

¹¹⁰ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. Nová úprava rozhodčího řízení v SRN. *Evropské a mezinárodní právo*. 1999, roč. VII. č. 5. s. 15 - 21. ISSN 1210-3977.

doložky skutečně seznámily a souhlasí s ním. Reich k tomuto poznamenává, že ani Nejvyšší spolkový soud (Bundesgerichtshof) nepovažuje rozhodčí doložky samy o sobě za ujednání znevýhodňující spotřebitele. Požadavek na formu rozhodčí doložky je k varování před rizikem takového ujednání dostatečný.¹¹¹ Ani takováto úprava však dle mého nezaručuje naprosto dokonalou míru prevence před uzavíráním spotřebitelských smluv obsahující rozhodčí doložky, které by mohly být považovány za ujednání znevýhodňující spotřebitele.

Jak také judikoval Nejvyšší soud v rozhodnutí 32 Cdo 2227/2007, nestačí, aby strany stvrdily, že byly s pravidly řízení, dle nichž bude určena appointing authority a následně zvolen rozhodce seznámeny. Musí bezrozporně deklarovat svou vůli být jimi vázány. Doslova Nejvyšší soud uvádí: „Z ustanovení předmětné rozhodčí smlouvy, že strany byly s Jednacím řádem pro rozhodčí řízení „seznámeny“, jasně nevyplyvá, zda projevy vůle stran rozhodčí smlouvy v daném případě směřovaly k dohodě o postupu, jakým způsobem se má rozhodčí řízení vést, ani zjištění, co bylo obsahem této dohody“.¹¹²

Vhodným příkladem pro demonstraci přístupu spotřebitelů k uzavírání smluv může být nedávno proběhnuvší průzkum ministerstva financí a České národní banky. Ten prokázal, že pouhých 36 % spotřebitelů si smlouvu předloženou ve finanční instituci pečlivě proče a pouhých 11 % respondentů si ji odnese domů za účelem bližšího seznámení a jen 18 % dotázaných uvedlo, že při uzavírání smlouvy ve finanční instituci využijí porady s rodinou, odborníkem nebo právním zástupcem.¹¹³ Domnívám se, že při takovéto míře ostražitosti spotřebitelů při uzavírání smluv, jimiž se zavazují k mnohdy nemalému plnění, nezabrání ani uvedení rozhodčí doložky na samostatné listině obsahující podpis prokazující seznámení s ní tomu, aby byly rozhodčí doložky zneužívány. Pro spotřebitele by takováto podmínka znamenala jen jeden či dva podpisy navíc před tím, než si domů odnese vytoužené zboží či obdrží peněžní prostředky na základě „výhodného“ spotřebitelského úvěru.

O nezbytnosti písemné formy pro platnost rozhodčí smlouvy není mezi českými odborníky pochyb. Různí se ovšem názory na to, lze-li začít rozhodčí

¹¹¹ REICH, Norbert. *More clarity after 'Claro'?* [online]. Luzern: Rechtswissenschaftliche Fakultät. Zveřejněno 29. 1. 2007 [cit. 16. 3. 2010]. Dostupný z WWW: <http://www.unilu.ch/files/ercl.2007.pdf>.

¹¹² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 1. 2009, sp. zn. 32 Cdo 2227/2007.

¹¹³ SVATOŠOVÁ, Markéta. Finanční gramotnost v ČR [online]. Zveřejněno 13. prosince 2010 [cit. 20. 12. 2010]. Dostupné z WWW: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/fintrh_fin_vzdelavani_59012.html.

řízení i bez platné písemné smlouvy pouze na základě ústní dohody stran sporu, která je písemně potvrzena až například při prvním ústním jednání. Plně souhlasím se striktním výkladem § 3 ZRŘ stanovujícím písemnou formu rozhodčí doložky nabízeným N. Rozehnalovou.

§ 3 ZRŘ je, dle jejího názoru, potřeba vykládat v tom smyslu, že nepřipouští následnou confirmaci ústní dohody až po začátku rozhodčího řízení. Písemné stvrzení předchozí ústní dohody tak není samostatným projevem vůle, ale pouze potvrzení již perfektní právní skutečnosti. Tato situace je možná, ale rozhodčí řízení je zahájeno až v okamžiku splnění podmínek pro tento okamžik kumulativně stanovených zákonem, tj. existence platné rozhodčí smlouvy.¹¹⁴

Jak podotýká A. Bělohlávek, v úvahu nepřichází ani konkludentní uzavření rozhodčí smlouvy. Pasivní chování některého účastníka v řízení nelze samo o sobě v žádném případě považovat za potvrzení existence rozhodčí smlouvy (o to méně pak za souhlas s uzavřením rozhodčí smlouvy) ani za potvrzení dohody o aplikaci konkrétních procesních pravidel (příp. za jiný souhlas k jejich použití) V žádném případě nelze vydat rozhodčí nález tehdy, jestliže je účastník, který by měl namítat neplatnost takového domněle uzavřené rozhodčí doložky, pasivní a nereaguje.¹¹⁵

Rozhodce zkoumající svou pravomoc nejen jako prejudiciální otázku ale také v průběhu řízení, je povinen vyslovit v takovémto případě svou nepřislušnost. Tento názor je plně v souladu s konstantní judikaturou Nejvyššího soudu reprezentovanou rozhodnutím 20 Cdo 2857/2006. Nejvyšší soud zde doslova uvádí: „Okolnost, že povinný byl v rozhodčím řízení zcela pasivní, nezúčastnil se jednání, neexistenci rozhodčí smlouvy nenamítal a rozhodčí nález mu byl doručen, na tom nic nemění. Ze zákona č. 216/1994 Sb. nelze dovodit, že by pasivita a nečinnost žalovaného v rozhodčím řízení měla za následek podrobení se pravomoci rozhodce; takový následek by bylo možno spojovat pouze s chováním žalovaného, jenž by byl aktivní při projednávání sporu, aniž by nejpozději při svém prvním úkonu ve věci samé neexistenci rozhodčí smlouvy namítl (§ 15 odst. 2 zákona číslo 216/1994 Sb.). Jiná situace by nastala v případě, že by rozhodčí smlouva uzavřena byla, byť neplatně.

¹¹⁴ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 2. aktualiz. a rozš. vyd. Praha : ASPI, 2008. 386 s. ISBN 9788073573249.

¹¹⁵ BĚLOHLÁVEK, Alexander, J. Vznik rozhodčí smlouvy a oprávnění rozhodců. *Právní zpravodaj*. 2005, roč. 6, č. 7, s. 10 - 13. ISSN 1212-8694.

V takovém případě by pravomoc rozhodce k vydání rozhodčího nálezu založena byla; obrana žalovaného by spočívala v podání žaloby na zrušení rozhodčího nálezu“.¹¹⁶ Plně se ztotožňuji s názorem, že konkludentní uzavření rozhodčí doložky není možné. ZRŘ jasně stanoví formální náležitosti, jaké musí rozhodčí smlouva mít a jejich absenci není dle mého možné zhojit ani po zahájení rozhodčího řízení.

Zcela odlišný názor na tuto problematiku má ale L. Lisse, který v jednom ze svých článků publikuje názor, že rozhodce není povinen rozhodnout v případě neexistence rozhodčí smlouvy o tom, že jeho pravomoc není dána okamžitě po zjištění, ale až na návrh některé ze stran. Tento návrh navíc musí být učiněn při prvním úkonu ve věci.¹¹⁷ Výše uvedený Lisseho názor je dle mého v rozporu s výše uvedenou výkladovou judikaturou Nejvyššího soudu a také s výše prezentovanými názory našich předních odborníků na rozhodčí řízení. Prvním úkonem ve věci by v případě takového výkladu mohl být i převzetí rozhodčího nálezu vydaného rozhodcem, který po celou dobu rozhodčího řízení věděl, že není k rozhodování oprávněn. Dostáváme se tak do absurdní situace, kdy rozhodce vydá rozhodčí nález na základě neexistující rozhodčí doložky a rozhodne o plnění strany, která se řízení vůbec neúčastnila.

6.2 Prostředky umožňující komunikaci na dálku

Písemná forma je zachována i tehdy, je-li rozhodčí smlouva sjednána telegraficky, dálnopisem nebo elektronickými prostředky, jež umožňují zachycení jejich obsahu a určení osob, které rozhodčí smlouvu sjednaly.¹¹⁸ Vzhledem k tomu, že uzavírání spotřebitelských smluv pomocí dálnopisu či telegrafu pokládám za jev zcela raritní, rád bych v následující kapitole pojednal pouze o uzavírání smluv elektronickými prostředky.

Jako bezproblémové se jeví uzavření rozhodčí smlouvy výměnou dokumentů opatřených elektronickým podpisem nebo dokonce zaručeným elektronickým podpisem ve smyslu zákona o elektronickém podpisu.

Elektronický podpis představuje jasný a zcela nepopíratelný identifikátor

¹¹⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 2008, sp. zn. 20 Cdo 2857/2006.

¹¹⁷ LISSE, Luděk. K otázce rozhodčího řízení bez existence rozhodčí smlouvy. *Epravo* [online]. Zveřejněno 29.3.2011 [cit. 5. 4. 2011]. Dostupné z WWW: <http://www.epravo.cz/top/clanky/k-otazce-rozhodciho-rizeni-bez-existence-rozhodci-smlouvy-72577.html>.

¹¹⁸ Česko. Zákon č. 216 ze dne 1. listopadu 1994 o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů České republiky*. 1994, částka 67, s. 2106 – 2112.

určité fyzické či právnické osoby a takto podepsaná datová zpráva má stejné kontraktační účinky jako podpis provedený na hmotném podkladu. Elektronický podpis je nadán fikcí pravosti a souladu s vůlí podpisovatele, když § 3 zákona o elektronickém podpisu stanoví, že: „Datová zpráva je podepsána, pokud je opatřena elektronickým podpisem. Pokud se neprokáže opak, má se za to, že se podepisující osoba před podepsáním datové zprávy s jejím obsahem seznámila“.¹¹⁹

Ani jedna ze stran uzavírající smlouvu s rozhodčí doložkou tedy nemůže být na pochybách ohledně identity a projevu vůle svého protějšku. Takovýto způsob uzavření spotřebitelské smlouvy ovšem nepokládám za příliš častý. Okruh osob disponujících elektronickým podpisem je přece jen stále značně omezený a tento ověřovací prvek je využíván především k jednání v rámci podnikatelské činnosti. Pro platnost určení rozhodce odkazem na řadu arbitrážních center navíc nepostačuje pouhé seznámení se s obsahem, ale jak judikuje Nejvyšší soud v rozhodnutí 32 Cdo 2312/2007 musí být z rozhodčí smlouvy jasně patrné, že projevy vůle stran rozhodčí smlouvy v daném případě směřovaly k dohodě o postupu, jakým způsobem se má rozhodčí řízení vést, a ke zjištění, co bylo obsahem této dohody, tzn., zda si například strany sjednaly, že řízení nebude ústní.¹²⁰

Za nejčastější ale také nejproblematictější způsob uzavření spotřebitelské smlouvy obsahující rozhodčí doložku prostředky umožňující dálkový přístup považuji přijetí oferty zveřejněné na webových stránkách nebo prostřednictvím emailové komunikace bez elektronického podpisu.

Oferent nabízející na svých webových stránkách návrh na uzavření smlouvy neurčitému a prakticky neomezenému okruhu osob je snadno identifikovatelný. Akceptant (spotřebitel), jenž uzavírá tzv. "click-through" smlouvu, u které je souhlas se smlouvou vyjádřen zatržením políček, je dokonale identifikovatelný jen obtížně. Dle některých autorů je tak možné zneužití osobních údajů určité fyzické či právnické osoby k uzavření smlouvy jejím jménem a na její účet. Smlouva obsahující rozhodčí doložku by mohla účastníka smlouvy zároveň zbavit možnosti obrátit se na obecný soud a donutit

¹¹⁹ Česko. Zákon č. 227 ze dne 29. června 2000 o elektronickém podpisu a o změně některých dalších zákonů (o elektronickém podpisu). In *Sbírka zákonů České republiky*. 2000, částka 68, s. 3290 – 3298.

¹²⁰ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 21. 1. 2009, sp. zn. 32 Cdo 2312/2007.

by ho absolvovat rozhodčí řízení a podrobit se jeho výsledku.¹²¹ Takováto obava ze zneužití jednoduchého způsobu uzavření smlouvy je sice oprávněná, ale jen do jisté míry. Jak k tomuto správně poznamenává Bělohávek: „Identifikovat osobu lze i prostřednictvím elektronické adresy, z níž byl akceptace odeslána. Lze vycházet z toho, že v určitý konkrétní okamžik danou adresu používala zcela konkrétní osoba, přičemž konkrétní adresa nemůže být přidělena více osobám“.¹²² U soukromoprávního sporu by však bylo k prokázání tohoto nutné poměrně obsáhlé a pravděpodobně i nákladné dokazování.

Dle Bělohávky je také nutné zohlednit nejen, zda a kým bylo plněno ze smlouvy hlavní, ale i zda a kým bylo plnění přijato. Stejně jako Bělohávek se dále domnívám, že důležitým identifikačním prvkem může být způsob provedení platby v případě peněžních transakcí. Zatímco zásilku od přepravní služby může převzít neoprávněná či k tomuto úkonu nepovolaná osoba, úhradu z osobního účtu prostřednictvím internetového bankovníctví může provést pouze osoba disponující autorizačním klíčem.

Rozhodčí doložku či smlouvu o rozhodci je tedy možno považovat za platnou, i pokud byla uzavřena při využití prostředků komunikace na dálku bez elektronického podpisu a splňuje všechny ostatní zákonné požadavky. Především považuji za nutné identifikovat jednající osobu bez jakýchkoliv pochybností o souladu vůle a jejího projevu.

6.3 Odstoupení, neplatnost

Začlenění rozhodčích doložek v textu spotřebitelských smluv může vyvolat dojem, že je možné od nich odstoupit stejně jako od smlouvy hlavní, tedy dle postupu uvedeného v § 53 odst. 7 ObčZ. Odstoupení by dle této úvahy mohlo ze strany spotřebitele proběhnout bez uvedení důvodu a bez jakékoliv sankce ve lhůtě 14 dnů od převzetí zboží či jiného plnění. S takovýmto názorem se však lze jen velmi obtížně ztotožnit. Rozhodčí doložka sice, vyjdeme-li ze

¹²¹ MAŠTÁLKA, Ivan. Uzavírání rozhodčí doložky/smlouvy na internetu. *ITprávo* [online]. Zveřejněno 22. dubna 2003 [cit. 8. 3. 2010]. Dostupné z WWW: http://www.itpravo.cz/index.shtml?AA_SL_Session=aaf5a01ad24a8e0a4a680ade54f34bc9&nocache=invalidate&sh_itm=778ca01e69d3280c37eca8939238d0b4&all_ids=1#disc.fsb.

¹²² BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů : komentář*. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2004. 679 s. ISBN 8071796298.

smíšené povahy rozhodčího řízení,¹²³ má charakter smluvního ujednání, ale nejedná se o hmotněprávní závazek ve smyslu § 53 ObčZ, nýbrž o závazek procesněprávní. Zatímco od smlouvy hlavní, v níž si strany kontraktu stanovují vzájemná práva a povinnosti, je možné ve 14 denní lhůtě odstoupit, rozhodčí doložka zůstává pro strany závazná i po odstoupení od smlouvy hlavní. Jedná se totiž o samostatné ujednání procesního charakteru a ne o hmotněprávní závazek, od něhož je možné v zákonné lhůtě odstoupit.

Pro zajištění náležité ochrany spotřebitele je nutné posuzovat platnost doložky především ve světle ustanovení § 55 a násl. ObčZ. I když někteří autoři komentářů automaticky považují všechny rozhodčí doložky obsažené ve formulářových smlouvách za ujednání zhoršující postavení spotřebitele,¹²⁴ domnívám se, že je nutné hodnotit každou rozhodčí doložku individuálně s ohledem na konkrétní okolnosti případného sporu a postavení spotřebitele v rozhodčím řízení. Souhlasím s názorem, že tendenčně formulované rozhodčí doložky mohou spotřebitele dostat do značně nevýhodného postavení, ale zároveň nelze tuto premisu paušalizovat a *ipso facto* pokládat jakoukoliv rozhodčí doložku ve spotřebitelské smlouvě za znevýhodňující ustanovení.

Nález vydaný rozhodcem ustanoveným neplatnou, zrušenou nebo na danou věc se nevztahující doložkou je zrušitelný dle § 31 písm. b ZRŘ.¹²⁵ Strana podávající návrh na zrušení rozhodčího nálezu z tohoto důvodu však musí prokázat, že, pokud mohla, uplatnila takový důvod v rozhodčím řízení nejpozději, než začala jednat ve věci samé. V opačném případě soud její návrh na zrušení rozhodčího nálezu odmítne.¹²⁶

Jak již bylo řečeno výše, strany uzavírající spotřebitelskou smlouvu s rozhodčí doložkou si jsou rovny pouze v rovině právní, zatímco faktický stav je rovina značně nakloněná ku prospěchu ekonomicky lépe zabezpečené straně. Nerovné postavení se odráží i v obsahu předpřipravené smlouvy včetně rozhodčí doložky z převážné části vytvářen jen silnější stranou. Spotřebitel, jakožto faktickým postavením značně znevýhodněná strana, nemá reálnou

¹²³ Viz ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 2. aktualiz. a rozš. vyd. Praha : ASPI, 2008. 386 s. ISBN 9788073573249.

¹²⁴ ELIÁŠ, Karel et. al., *Občanský zákoník : velký akademický komentář : úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1.4.2008*. 1. vyd. Praha : Linde, 2008. 1391 s. ISBN 9788072016877.

¹²⁵ Česko. Zákon č. 216 ze dne 1. listopadu 1994 o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů České republiky*. 1994, částka 67, s. 2106 – 2112.

¹²⁶ Česko. Zákon č. 216 ze dne 1. listopadu 1994 o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů ve znění pozdějších předpisů. § 33. In *Sbírka zákonů České republiky*. 1994, částka 67, s. 2106 – 2112.

možnost rozhodčí doložku odmítnout, aniž by se zároveň nevzdal možnosti uzavřít smlouvu hlavní.

Problém rozhodčích doložek ve spotřebitelských smlouvách, dle mého, nespočívá v tom, zda jejich existenci a přítomnost v uzavírané spotřebitelské smlouvě tolerovat či nikoliv. Samotná možnost jejich uzavření je v souladu se zásadou smluvní volnosti. Plně také koresponduje s moderními evropskými trendy řešení spotřebitelských sporů mimo soustavu obecných soudů.¹²⁷ Samozřejmě že jako v jakékoliv jiné oblasti lidské činnosti i zde můžeme nalézt jedince zneužívající nedůslednosti spotřebitele při utváření jak závazkového vztahu tak i rozhodčí doložky. Není pak příliš obtížné stanovit podmínky řízení, jež se tak zprvu nejeví, ale jednoznačně povedou k absolutnímu vítězství ve sporu vzniknuvším z hlavní smlouvy jakkoliv odporující dobrým mravům.

Otázka k akceptaci rozhodčích doložek ve spotřebitelských smlouvách by tedy dle mého názoru neměla znít, zda s nimi souhlasit či nikoliv, ale zda existuje dostatečná a účinná ochrana v situaci, kdy by se ve smlouvě s ujednáními jednoznačně odporujícími dobrým mravům či jinak výrazně znevýhodňujícími spotřebitele objevila doložka v takovémto či podobném znění:

Veškeré majetkové spory vzniklé z této smlouvy budou rozhodnuty v rozhodčím řízení před jediným rozhodcem vybraným žalobcem. Rozhodci náleží odměna ve výši 10% hodnoty sporu. Strany pověřují rozhodce k vedení řízení a rozhodnutí podle zásad spravedlnosti.

Na první pohled je zřejmé, že zde nejde ani tak o nalézání práva, jako spíše o opatření doložky vykonatelnosti k návrhu žalobce. Obrana před existencí a především následnému, a velmi pravděpodobnému, zneužití takovýchto doložek ve spotřebitelských smlouvách je v právním státě naprosto nezbytná. Vyjdeme-li z předpokladu, že naprostou většinu těchto sporů představují spory vzniknuvší z nesplnění závazku ze strany spotřebitele, je nutné k zamezení zneužití takovéto rozhodčí doložky aplikovat prostředky nacházející se jak v zákonné úpravě rozhodčího řízení, tak v předpisech upravujících ochranu spotřebitele.

¹²⁷ KOTÁSEK, Josef. Rozhodčí soud při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky - Stanovisko předsednictva rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky ze dne 9. 10. 2009 k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 321/2001 Sb., o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru a o změně zákona č. 64/1986 Sb., a zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů [online]. Jan Šimeček. 12. 10. 2009 [cit. 20. 1. 2010].

6.4 Výběr rozhodce

Domnívám se, že již samotný způsob výběru rozhodce jednou ze stran ve výše uvedené rozhodčí doložce lze označit za značně diskutabilní. Žalobce si může za rozhodce zvolit jakoukoliv osobu i bez právnického vzdělání či sebemenší znalosti o předmětu sporu, ale ochotnou přikynout mu jakékoliv požadované plnění. Spotřebitel, obvykle vystupující jako strana žalovaná, však může jen stěží rozpoznat rozhodcovu zaujatost dříve, než při vydání rozhodčího nálezu. To už je ale pod tlakem hrozícího nuceného výkonu tohoto autoritativního rozhodnutí a raději splní i závazek s nepřiměřeně nevýhodnými podmínkami, než aby se pouštěl do zdoluhavého a nákladného soudního sporu a dokazování rozhodcovy podjatosti. Pochybnosti o podjatosti rozhodce vybraného jen jednou ze stran považuji za zcela oprávněné. V tomto případě jsou navíc posilovány faktem, že v modelové doložce není uveden ani okruh osob, z nichž je možné takového rozhodce zvolit. Natožpak alespoň zásady výběru, které by byl nucen žalobce při volbě rozhodce respektovat. Zastávám názor, že rozhodčí doložka obsahující takovouto volbu rozhodce může být považována za neplatnou pro zjevné zhoršení spotřebitelova postavení v souladu s § 56 ObčZ.¹²⁸

Takto zvoleného rozhodce ovšem nelze bez důkladnějšího zkoumání jeho nestrannosti prohlásit za podjatého a tudíž z řízení vyloučeného. Skutečnost, že byl vybrán pouze jednou ze stran sporu, ale dle mého vzbuzuje oprávněné obavy. Pro vyloučení rozhodce je však nutné hodnotit jeho vztah ke stranám v kontextu konkrétních okolností. Podobný názor ovšem nesdílí N. Rozehnalová. Ta považuje rozhodčí doložku, podle níž bude rozhodce jmenován výlučně jednou ze stran rozhodčího řízení, za typický příklad ujednání, jenž je v rozporu s požadavkem nestrannosti.¹²⁹

A. Winterová v této souvislosti upozorňuje na americkou praxi, která staví na tom, že je-li některý z rozhodců jmenován výlučně jednou ze stran, pak nemusí splňovat výše uvedený plný standart nestrannosti. V takovém případě se totiž vychází z toho, že proti sobě mohou stát dva takto neplnohodnotní

¹²⁸ Česko. Zákon č. 40 ze dne 28. února 1964 Občanský zákoník. In *Sbírka zákonů České republiky*. 1964, částka 19, s. 1 - 48.

¹²⁹ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 2. aktualiz. a rozš. vyd. Praha : ASPI, 2008. 386 s. ISBN 9788073573249.

rozhodci s rovným hlasovacím právem při řešení procesních i věcných otázek sporu.¹³⁰

Jak ale k takovému ustavení rozhodčího senátu konstatuje Bělohlávek, rozhodcovu kvazispojení se stranou, která ho jmenovala, se má odrážet pouze v garanci dodržování procesních práv této strany. Možný nedostatek nestrannosti je nutno chápat v závislosti na konkrétních okolnostech.¹³¹

Domnívám se však, že zde měl Bělohlávek na mysli spíše členy ad hoc rozhodčích senátů než samostatné rozhodce. Jakékoliv výraznější propojení mezi rozhodcem a jednou ze stran sporu musí být zváženo s ohledem na procesní podmínky kladené stranám a samozřejmě také s ohledem na nestranné a spravedlivé rozhodování v meritu věci. I když rozhodcovu hmotněprávní hodnocení věci nemůže být přezkoumáváno obecným soudem, může být jedním ze závaží na pomyslných vahách přiměřenosti takového ujednání.

6.5 Volba práva a jiných normativních systémů

V uvedené doložce je obava o nestrannost rozhodce navíc posílena možností vést a rozhodnout spor podle zásad spravedlnosti, o jejichž přípustnosti ve spotřebitelských sporech je možné velmi úspěšně polemizovat. Obecné zásady spravedlnosti považují za velmi neurčitý soubor norem, a nemusí proto vždy poskytovat ochranu slabší straně či jinak reflektovat specifickou spotřebitelovu postavení. Jak upozorňuje Klein: „Využívání této možnosti je ovšem nutno velmi dobře zvážit, neboť dává rozhodcům skutečně široká oprávnění. Pokud mají rozhodci takovéto pověření, bude při rozhodování záležet jen a jen na jejich úvaze, jak věc posoudí a rozhodnou“.¹³²

Rozhodcem zohledněné zásady spravedlnosti se přitom mohou diametrálně odlišovat od zásad, na nichž je vystavěna konstrukce ochrany spotřebitele v našem právním řádu. Proto se domnívám, že takovéto vyjmutí spotřebitelského sporu z působnosti českého právního řádu koliduje s ustanovením § 56 ObčZ v tom smyslu, že se spotřebitel vzdává zákonných

¹³⁰ WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní : vysokoškolská učebnice*. 6. aktualiz. vyd. Praha : Linde, 2011. 712 s. *ISBN 9788072018420*.

¹³¹ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů : komentář*. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2004. 679 s. *ISBN 8071796298*.

¹³² KLEIN, Bohuslav. Pozapomenuté výhody rozhodčího řízení. *Právní fórum*. 2008, roč. 2, č. 4, s. 128 - 133. *ISSN 1214-7966*.

garanci a zhoršuje tak své postavení. Takovému výkladu nahrává mimo jiné i důvodová zpráva Směrnice, která výslovně uvádí, že: „možná denacionalizace smlouvy je nežádoucí a neměla by zbavit spotřebitele ochrany, která je zajištěna vnitrostátním právem (členského státu EU) nebo právem komunitárním“.¹³³

Vzhledem ke stále většímu množství spotřebitelských závazkových vztahů uzavíraných na delokalizovaném fóru internetu se dá uvažovat také o rozhodčí doložce obsahující volbu práva odlišného od právního řádu země spotřebitelova bydliště. Rozhodčí doložky, odkazující k právním řádům, které neposkytují alespoň minimální standard ochrany spotřebitele (možné jen mimo státy ES) jsou Seluckou automaticky považovány za doložky znevýhodňující spotřebitele¹³⁴. O volbě takovýchto normativních řádů píše: „Nejedná se *stricto sensu* o odchylku od dispozitivních ustanovení zákona (k odchylce vůbec nedošlo a to zpravidla proto, že dispozitivní právní úprava, od které by se bylo možné odchýlit ani neexistuje), ale o jiné ujednání, které ke všem okolnostem zhoršuje postavení spotřebitele“.¹³⁵ S tímto názorem se plně ztotožňuji, protože podřízení rozhodčího řízení právnímu řádu, jenž postrádá ustanovení o ochraně spotřebitele, je ujednání natolik znevýhodňující, že splňuje podmínky stanovené pro neplatnost takového ujednání jak ve Směrnici, tak v ObčZ.

Pro případ, že by se rozhodčí řízení mělo konat v jiném státě, než v jakém má spotřebitel bydliště, nabízí Reich řešení za využití tzv. nařízení Brusel.¹³⁶ Ač samo nařízení nedopadá na rozhodčí řízení, měl by se na něj, dle Reicha, analogicky aplikovat oddíl 4 stanovující příslušnost ve spotřebitelských věcech. Rozhodčí doložka by mohla zavázat spotřebitele k zahájení řízení mimo zemi svého bydliště, jen v případě, že by byla uzavřena až po vzniku sporu.¹³⁷

Domnívám se, že zejména pro poměrně rozsáhlou ochranu poskytovanou spotřebiteli, nelze rozhodčí doložky a priori považovat za nástroj k prosazování zvláště podnikatelských subjektů lačnicích po spotřebitelově bezbřehém utrpení. Stejný názor ovšem nesdílí celá řada autorů vyjadřujících se v podobném duchu jako D. Sedláček ve sborníku konference Cofola 2009, kde uzavírá: „Z výše

¹³³ EU. Komise. Návrh Směrnice Rady o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách : Důvodová zpráva. In *PreLex*. 1990, č. 92/0066. Dostupný také z WWW: http://ec.europa.eu/prelex/detail_dossier_real.cfm?CL=cs&DosId=105269.

¹³⁴ ELIÁŠ, Karel et. al., *Občanský zákoník : velký akademický komentář : úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1.4.2008*. Praha : Linde, 2008. 1391 s. ISBN 9788072016877.

¹³⁵ Tamtéž.

¹³⁶ EU. Nařízení Rady (ES) č. 44 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchod. In *Úřední věstník evropské unie*. 2001, částka L 12, s. 44 - 64.

¹³⁷ REICH, Norbert. *More clarity after 'Claro'?* [online]. Luzern: Rechtswissenschaftliche Fakultät. Zveřejněno 29. 1. 2007 [cit. 16. 3. 2010]. Dostupný z WWW: <http://www.unilu.ch/files/ercl.2007.pdf>.

uvedeného je zřejmé, že rozhodčí nebo mediační doložky ve spotřebitelských smlouvách nejsou automaticky pro spotřebitele příliš výhodné¹³⁸. Takovéto paušalizování nevýhodnosti rozhodčí doložky mi, vzhledem k trendům evropské politiky směřování k mimosoudnímu řešení spotřebitelských sporů naznačeným například v doporučení Komise 98/257/ES a 2001/310/ES a také existenci projektu ADR u Rozhodčího soudu při Hospodářské a Agrární komoře České republiky, přijde poněkud unáhlené.

Jsem přesvědčen, že je-li v České republice institut řízení před rozhodci zneužíván, není rozhodčí doložka tím hlavním předpokladem vymáhání plnění, které není v souladu s požadavkem dobrých mravů či jinak se přičící zákonným normám ochrany spotřebitele v závazkových vztazích. Bez nemravných anebo spotřebitelně krajně znevýhodňujících ujednání ve spotřebitelské smlouvě, by ani ten nejzaujatější a nejzákladnější rozhodce nemohl vydat rozhodčí nález, který by obstál v zákonném testu ochrany spotřebitele.

Mnozí odborníci se však domnívají, že se poměrně často vyskytují i případy, kdy byla rozhodčí doložka prostředkem k prosazení neoprávněných nároků. Zákonné mantinely pro takovéto jednání by měly poskytovat právě ustanovení o ochraně spotřebitele zakotvené v dotčených ustanoveních ObčZ ve spojení se zrušovacími důvody a dalšími omezeními pro průběh rozhodčího řízení uvedenými v ZRŘ.

Na závěr této kapitoly bych ještě rád publikoval, dle mého, sice poněkud kontroverzní, ale v zásadě bezrozporný postoj T. Sokola, jímž přispěl k polemice o rozhodčích doložkách na serveru epravo: „Ještě jsem neslyšel žádného kritika rozhodčích doložek, aby uvedl, kolik je ročně uzavíráno smluv, které zmíněné doložky obsahují. Nikdo ani odhadem nevyčíslil počet evidentně zneužitých rozhodčích doložek, tedy případů, kdy by mimo veškerou pochybnost soud rozhodl jinak. Bez těchto vstupních údajů je jakákoliv kritika rozhodčích doložek jen prezentací ničím nepodloženého dojmu stavícího spíše na emocích než na racionálním hodnocení“¹³⁹.

Podobně skepticky se o možném zákazu rozhodčích doložek vyjádřil také P. Raban, který neopomenul zdůraznit rozpočtový dopad nárůstu počtu

¹³⁸ SEDLÁČEK, David. - Arbitration and Conciliation Clauses in Consumer Contracts. In *COFOLA 2009 – The Conference Proceedings* [CD-ROM]. Brno: Masarykova univerzita, 2009. s. 97 - 98.

¹³⁹ SOKOL, Tomáš. Ještě k rozhodčím doložkám. *Epravo* [online]. Zveřejněno 19. 2. 2010 [cit. 5. 3. 2010]. Dostupné z WWW: <http://www.epravo.cz/clanky-a-komentare/jeste-k-rozhodcim-dolozkam-60444.html>.

rozhodování spotřebitelských sporů obecnými soudy. Raban v polemice k takovému legislativnímu kroku uvádí: „Zásadní problém spočívá ve vyloučení rozhodčího řízení. Navrhovatelé předpokládali, že po technické stránce by podobné spory spadaly pod obecný soud. Na výše uvedených příkladech je znázorněno, že se jedná o velmi vysoký počet sporů, který se může pohybovat ve statisících. Zatímco v současné době se tyto spory rozhodují v režimu samofinancování, následkem dopadu tohoto opatření by narostla stávající agenda soudů mnohonásobně, přičemž, protože se jedná o spory o malé částky, přínos do státního rozpočtu by se nevyrovnal nárůstu nákladů vynakládaných na rozhodování sporů ze státního rozpočtu.¹⁴⁰

¹⁴⁰ RABAN, Přemysl. Autorizovaní rozhodci nebo adjudikátoři. *Bulletin advokacie*. 2010, roč. 21, č. 6, s. 15 – 22. ISSN 1210-6348.

7. Způsob a pravidla vedení rozhodčího řízení

7.1 Přiměřenost použití OSŘ v rozhodčím řízení

Postavení spotřebitele v rozhodčím řízení je v mnohém ovlivňováno postupem, jakým rozhodci řízení vedou. Nebude-li dohoda stran o vedení řízení dostatečně určitá, vyvstává před rozhodcem a účastníky řízení celá řada závažných otázek ohledně toho, jakým způsobem jsou oprávněni v rozhodčím řízení uplatňovat svá práva a jak se v případě jejich porušení domoci ochrany a nápravy. Nejasnosti ohledně procesního postupu rozhodce jen prohlubují onu ekonomickou a mnohdy i znalostní nerovnost mezi spotřebitelem a podnikatelem. Jednoznačné stanovení procesního postupu, jakým má být rozhodčí řízení vedeno a zachování jeho základních zásad, je dle mého nezbytným pilířem ochrany a prosazení práv spotřebitele v rozhodčím řízení.

Je například rozhodce při absenci potřebné úpravy v ZRŘ a dohody účastníků při svém postupu vázán nějakou jinou zákonnou normou? Je možná subsidiární aplikace OSŘ jako zákonného předpisu podrobně upravující řízení před soudem? Může rozhodce upravit normy obsažené v OSŘ pro účely rozhodčího řízení?

ZRŘ v § 30 určuje, že: „Nestanoví-li tento zákon jinak, užijí se na řízení před rozhodci přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu“.¹⁴¹ Toto pravidlo, zařazené mírně nesystematicky až na samý závěr části třetí ZRŘ pojednávající o vedení rozhodčího řízení a vydání rozhodnutí, vyvolává velké množství nejasností. S těmi nejzávažnějšími se již dle mého pregnantně vypořádala jak odborná civilněprávní nauka, tak výkladová judikatura Nejvyššího soudu.

Nejvýznamnější interpretační obtíže způsobuje výklad pojmu „přiměřenost“ použití OSŘ na řízení před rozhodci. Pojem přiměřenosti není nikde v ZRŘ blíže definován, ani není blížeji specifikována míra nebo způsob užití ustanovení OSŘ na řízení před rozhodci.

Nejvyšší soud se k významu přiměřenosti použití OSŘ na řízení před rozhodci vyjádřil například v rozhodnutí 32 Odo 1528/2005, kde judikuje:

¹⁴¹ Česko. Zákon č. 216 ze dne 1. listopadu 1994 o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů České republiky*. 1994, částka 67, s. 2106 – 2112.

„Z použití termínu „přiměřeně“ vyplývá, že rozhodčí řízení nepodléhá občanskému soudnímu řádu přímo a jeho jednotlivá ustanovení nelze použít v rozhodčím řízení mechanicky. Ono přiměřeně znamená především zohlednění obecných zásad, na nichž stojí české rozhodčí řízení, to znamená použití norem občanského soudního řádu pod obecným rámcem zásad českého rozhodčího řízení“.¹⁴²

V jiném rozhodnutí pak mezi základní zásady, jenž musí být při přiměřené aplikaci OSŘ zachovány, Nejvyšší soud řadí: „zásadu rovnosti stran zahrnující povinnost poskytnout jim plnou příležitost k uplatnění práv, zásadu dispoziční, zásadu rychlosti a hospodárnosti řízení, zásadu projednací, zásadu volného hodnocení důkazů a zásadu neformálnosti vedení řízení“.¹⁴³ Právě výše uvedené zásady a míra jejich naplnění by, dle mého, měly být tím, co poskytuje rozhodci vodítko pro zvážení aplikace norem obsažených v OSŘ na rozhodčí řízení. Především na uvážení rozhodce pak záleží, zda za zachování rovnosti stran dokáže vést rozhodčí řízení neformálním a hospodárným způsobem v mantinelech určených mu k tomu dohodou účastníků a ZRŘ.

Komentář k ZRŘ k § 30 uvádí: „Vztah ZRŘ a OSŘ nelze chápat jako vztah obecného a zvláštního, nýbrž jde o fakultativní analogii. Charakter řízení před rozhodci připouští a dokonce je s ohledem na něj žádoucí, aby v případě přiměřeného užití pravidel obsažených právě v předpisech o řízení soudním bylo možno tato pravidla modifikovat pro konkrétní případy řízení o určité věci“.¹⁴⁴ S tímto názorem nelze než souhlasit, protože především aplikace procesních ustanovení OSŘ mutatis mutandis může přinést kýžené výsledky.

A. Bělohlávek vykládá § 30 ZRŘ tak, že toto ustanovení poskytuje možnost přiměřeně aplikovat na řízení před rozhodci také další předpisy, které OSŘ provádějí nebo s ním přímo souvisí. Jako další použitelné normy Bělohlávek uvádí zákon č. 549/2001 Sb. o soudních poplatcích ve znění pozdějších předpisů a vyhlášku ministerstva spravedlnosti ČR č. 37/1992 Sb. o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy ve znění pozdějších předpisů.¹⁴⁵ Přiměřenost použití těchto a dalších předpisů sice není v ZRŘ přímo stanovena,

¹⁴² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 4. 2007, sp. zn. 32 Odo 1528/2005, a také rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2010, sp. zn. 32 Cdo 953/2009.

¹⁴³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2007, sp. zn. 20 Cdo 1612/2006.

¹⁴⁴ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů : komentář*. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2004. 679 s. ISBN 8071796298.

¹⁴⁵ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů : komentář*. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2004. 679 s. ISBN 8071796298.

ale domnívám se, že je odvoditelná z mnohých odkazů na ně v OSŘ. Jejich aplikace je však možná pouze za zachování základních zásad rozhodčího řízení. Nedomnívám se však, že jejich aplikace by nastupovala automaticky, ale jen po bedlivém uvážení rozhodce tak, aby byla ku prospěchu efektivního vedení rozhodčího řízení a progresivního postupu v něm.

Ani zákonodárce v roce 1994 při tvorbě nového zákona o rozhodčím řízení nepočítal se subsidiárním užitím OSŘ. Důvodová zpráva k ZRŘ o přiměřenosti jeho užití doslova uvádí: „Vzhledem k návaznostem rozhodčího řízení na civilní proces soudní se stanovuje přiměřené (volnější) užití občanského soudního řádu na rozhodčí řízení, nestanoví-li ovšem zákon jinak“.¹⁴⁶ Jak vidno, přiměřenost užití OSŘ nebyla tvůrci ZRŘ zamýšlena jako mechanická aplikace OSŘ v okamžiku, kdy pro určitý procesní postup neexistuje norma stanovená ZRŘ nebo dohodou stran. Už při dotváření ZRŘ se počítalo s volnější aplikací norem obsažených v OSŘ.

Stejně jako Nejvyšší soud se domnívám, že mezi OSŘ a ZRŘ nepanuje vztah generální – speciální předpis, a proto zde nemůže být řeč o subsidiárním užití OSŘ v případě, že ZRŘ nebo dohoda stran neřeší všechny detaily vedení rozhodčího řízení. Jakkoliv lze považovat český civilní proces za neformální, domnívám se, že subsidiární aplikace norem OSŘ na řízení před rozhodci možná není. Rozhodčí řízení je dle mého vedeno natolik odlišným způsobem, že přijetím OSŘ jako předpisu subsidiárního k ZRŘ by ztratilo mnohé ze svých pozitiv, pro které si jej jako řešení svých sporů strany volí.

Jestliže rozhodce přiměřeně aplikuje OSŘ, domnívám se, že má také vybrat, které normy v něm obsažené užije. Jejich užití ale i tak musí být v souladu se smyslem a zásadami rozhodčího řízení. Rozhodce tudíž musí zvláště ve spotřebitelských sporech stále dbát na zachování procesních práv stran a jejich rovného postavení tak, aby byl dostatečně zjištěn skutkový stav věci. V tomto souhlasím s A. Bělohlávkem, který v komentáři k ZRŘ uvádí: „Charakter řízení před rozhodci připouští, a dokonce je s ohledem na něj žádoucí, aby v případě přiměřeného užití pravidel obsažených právě v předpisech o řízení soudním bylo možno tato pravidla modifikovat pro konkrétní případy řízení o určité věci. Ačkoliv tak ust. § 30 zák. o rozhodčím

¹⁴⁶ Česko. Vláda. Vládní návrh zákona ze dne 1. listopadu 1994, o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů : důvodová zpráva. In *Sněmovní tisk*. 1994, tisk 1136. Dostupný také z WWW: <http://www.psp.cz/eknih/1993ps/tisky/t113600.htm>.

řízení hovoří o přiměřeném užití občanského soudního řádu, svým charakterem se tato fakultativní analogie legis blíží spíš analogii juris“.¹⁴⁷ Nejedná se tedy o analogické nahrazení chybějící právní normy normou, která na věc nedopadá, její hypotéza je však obdobná, ale o aplikaci obecných zásad daného právního odvětví či ve výjimečných případech celého právního řádu.

V souvislosti s problematikou přímé aplikace OSŘ na rozhodčí řízení si T. Sokol klade otázku, zda má úprava obsažená v jednacím řádě stálého rozhodčího soudu, který strany pro řízení zvolí, přednost před úpravou v OSŘ. A zda může případně jednacím řád stanovit postup řízení odlišně od OSŘ. T. Sokol dovozuje, že na základě zákonného zmocnění stálých rozhodčích soudů k jejich vydávání mají jejich řády a statuty ve smyslu věty druhé § 30 ZRŘ (jestliže zákon nestanoví jinak) aplikační přednost před OSŘ.¹⁴⁸

Souhlasím s tím, že tyto řády mají aplikační přednost před ustanoveními OSŘ. Nedomnívám se však, že by jiné řády či dohody takovouto vlastností neoplývaly. Dle ustanovení § 19 odst. 1 ZRŘ se mohou strany dohodnout na postupu, kterým mají rozhodci řízení vést. Za takovouto dohodu považuji také akceptaci již předpřipravených pravidel pro rozhodčí řízení bez ohledu na to, zda je jejich původcem stálý rozhodčí soud založený na základě zákona či ad hoc rozhodce, který takto stranám předem určí průběh rozhodčího řízení. Strany jsou tedy ze zákona zmocněny k úpravě vlastního způsobu řízení. Aplikační přednost před OSŘ tak dle mého není jen výsadou jednacích řádů stálých rozhodčích soudů, ale všech dohod účastníků o tom, jak má rozhodce v řízení postupovat. U všech takovýchto dohod o vedení rozhodčího řízení ve sporu vzešlém ze spotřebitelské smlouvy je však nutné zkoumat, zda neobsahují ujednání, která znamenají k újmě spotřebitele značnou nerovnováhu v právech a povinnostech a jsou tudíž neplatné.

ZRŘ svou koncepcí jakožto soukromoprávního předpisu poskytuje stranám poměrně rozsáhlé možnosti disponovat s řízením. Možnost odchýlit se dohodou od ustanovení OSŘ je tak přirozenou součástí celkového založení ZRŘ a rozhodčího řízení obecně. Pro mnou zastávaný názor hovoří také výklad ustanovení § 19 odst. 2 ZRŘ stanovícím, že: „Není-li uzavřena dohoda, podle

¹⁴⁷ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů : komentář*. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2004. 679 s. ISBN 8071796298.

¹⁴⁸ SOKOL, Tomáš. Vázanost rozhodce právem ČR ve vnitrostátním sporu. *Právní forum*. 2008, roč. 5, č. 4. s. 134 – 140. ISSN 1214-7966.

odstavce 1, postupují rozhodci v řízení způsobem, který považují za vhodný. Vedou řízení tak, aby bez zbytečných formalit a při poskytnutí stejné příležitosti k uplatnění práv všem stranám byl zjištěn skutkový stav věci potřebný pro rozhodnutí sporu“.¹⁴⁹ Pokud by zákonodárce zamýšlel svázat průběh rozhodčího řízení stejnými normami, jaké upravují občanské soudní řízení, takovéto ustanovení by postrádalo jakýkoliv normativní smysl. Zcela explicitně je v § 19 ZRŘ zdůrazněna úvaha rozhodce a jeho iniciativa při vedení rozhodčího řízení. Stejná teze je obsažena i v důvodové zprávě k ZRŘ.¹⁵⁰ Rozhodce tedy není vázán při úvahách o vedení řízení ničím jiným než dohodou stran, normami ZRŘ a v neposlední řadě základními zásadami, na nichž je české rozhodčí řízení založeno.

Námítka nesprávného (nezákonného) postupu rozhodce dle mého nemůže být založena na neaplikování OSŘ nebo jiného procesního předpisu, ale na porušení obecných zásad, dle nichž má být rozhodčí řízení vedeno, dohody stran nebo některé zákonné normy. Zejména při rozhodování o zrušení rozhodčího nálezu je pak nutné posuzovat nejen, zda měl či neměl být OSŘ v daném řízení aplikován, ale také zda byl případný dopad jeho nevyužití pro řízení natolik závažný, že došlo k porušení práva na rovné zacházení se stranami, či jiné zásady, na nichž nejen české rozhodčí řízení stojí. Jedině takto závažná vada by dle mého mohla být důvodem pro zrušení rozhodčího nálezu obecným soudem.

7.2 Poučovací povinnost

Jako jeden z možných projevů aplikace norem obsažených v OSŘ na rozhodčí řízení je v některých pramenech uváděna nutnost poučení stran sporu ze strany rozhodce, jak je v případě řízení před obecným soudem stanovena soudci v OSŘ. Dle § 118a OSŘ má předseda senátu poučovací povinnost vůči účastníkům v případě nevyličení všech rozhodných skutečností, jeho odlišného

¹⁴⁹ Česko. Zákon č. 216 ze dne 1. listopadu 1994 o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů České republiky*. 1994, částka 67, s. 2106 – 2112.

¹⁵⁰ Česko. Vláda. Vládní návrh zákona ze dne 1. listopadu 1994, o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů : důvodová zpráva. In *Sněmovní tisk*. 1994, tisk 1136. Dostupný také z WWW: <http://www.psp.cz/eknih/1993ps/tisky/t113600.htm>.

právního názoru na posuzovanou věc, nenavržení rozhodných důkazů a v určitých případech také o procesních právech a povinnostech stran.¹⁵¹

Poučovací povinnost soudu (rozhodce) upravená v § 118a OSŘ je v rozhodnutí Nejvyššího soudu 32 Odo 1528/2005 považována za odraz jedné z určujících zásad, na nichž je rozhodčí řízení založeno.¹⁵² Jak k tomuto podotýká P. Vojtek, toto rozhodnutí však nebylo z důvodů významných pochybností z přílišného zformalizování rozhodčího řízení stanovením poučovací povinnosti rozhodce zařazeno kolegiem Nejvyššího soudu k publikování ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek.¹⁵³

Osobně považuji přiměřené dodržování poučovací povinnosti za jeden z aspektů zachování rovnosti stran a zákazu diskriminace v rozhodčím řízení. Nedodržování těchto zásad ve spotřebitelských sporech může přitom mít pro spravedlivý průběh řízení fatální následky. Není však, dle mého, možné aplikovat ustanovení § 118a OSŘ v takovém rozsahu jako je tomu v civilním řízení. Rozsah a míra poučovací povinnosti dle § 118a v řízení před obecnými soudy je vykládána Nejvyšším soudem například v rozhodnutí 29 Odo 182/2004. Nejvyšší soud zde judikuje: “Poučovací povinnost podle ustanovení § 118a o. s. ř. je vybudována na objektivním principu a poskytnutí potřebného poučení tak není závislé na tom, zda se soud prvního stupně o potřebném poučení vůbec dozvěděl. Nebylo-li účastníku potřebné poučení poskytnuto proto, že soud prvního stupně posoudil otázku (ne)existence zástavního práva ve prospěch žalobců (z pohledu odvolacího soudu nesprávně), došlo i v tomto případě k porušení ustanovení § 118a o. s. ř. a řízení před soudem prvního stupně je z tohoto důvodu vždy postiženo vadou“. ¹⁵⁴ Obecný soud má tedy vůči účastníku poučovací povinnost vždy, jsou-li naplněny objektivní zákonné předpoklady.

Přímá aplikace ustanovení § 118a OSŘ na rozhodčí by dle mého mohla způsobit řadu dohadů o možnosti přezkoumávat skutková zjištění rozhodců ve vztahu k naplnění jejich poučovací povinnosti. Takovýto přezkum hodnocení a vnitřních úvah rozhodce ze strany obecných soudů však, dle obecně uznávaného

¹⁵¹ Česko. Zákon č. 99 Občanský soudní řád ze dne 4. prosince 1963, § 118a. In *Sbírka zákonů České republiky*. 1963, částka 56, s. 1 – 46.

¹⁵² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 4. 2007, sp. zn. 32 Odo 1528/2005, a také rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2010, sp. zn. 32 Cdo 953/2009.

¹⁵³ VOJTEK, Petr. Přehled rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR, která nebyla v roce 2007 schválena k publikaci ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek. *Soudní rozhledy*. 2008, roč. 14, č. 2, s. 41-46. ISSN 1211 – 4405.

¹⁵⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2010, sp. zn. 29 Odo 182/2004.

výkladu ZRŘ a ustálené judikatury, přípustný není. Domnívám se, že lpěním na bezpodmínečném dodržování poučovací povinnosti budou narušeny zásady neformálnosti a hospodárnosti tedy jedny ze základních zásad rozhodčího řízení.

Jak z Bělohávkových závěrů vyvozuje T. Sokol, mohou při neaplikování OSŘ vyvstat pochybnosti o zákonnosti postupu rozhodce a porušení principů uvedených v § 18 a § 19 ZRŘ. Podotýká ovšem, že nemůže jít o všechny případy, kdy rozhodce neaplikoval OSŘ, ačkoliv tak s ohledem na § 30 učinit měl, ale pouze o případy, kdy by v důsledku takového postupu došlo k porušení práva na rovné postavení a některému účastníku nebyla dána plná příležitost k uplatnění svých procesních práv.¹⁵⁵ Nelze tak a priori jednoznačně stanovit obecné podmínky, za jejichž naplnění je rozhodce povinen přikročit k poučení účastníků dle § 118a OSŘ. Domnívám se, že z výše uvedeného se lze dobrat závěru, že rozhodce je při zvažování možnosti aplikovat na rozhodčí řízení přiměřeně normy OSŘ vázán pouze základními zásadami rozhodčího řízení obsaženými v ZRŘ, dohodou účastníků a v neposlední řadě také svým uvážením.

7.3 Doručování v rozhodčím řízení

V žádném případě se tedy nemohu ztotožnit s poměrně rozšířeným názorem, že dle § 30 ZRŘ je rozhodce povinen během řízení postupovat tam, kde chybí dohoda stran nebo úprava ZRŘ o způsobu vedení řízení, podle občanského soudního řádu. Někteří autoři tvrdí, že rozhodce je v zásadě OSŘ vázán a v průběhu řízení je tak velmi omezena jeho dispozice s vedením řízení. Rozhodce se tak může od předpisů platných pro obecné soudy odchýlit jen v nepodstatných záležitostech, které nemohou mít vliv na rozhodnutí ve věci samé a jež nemohou být na újmu účastníkům rozhodčího řízení.¹⁵⁶ Odlišný názor zastává zejména Z. Kordač. Ten dle mého správně uvádí, že doručování rozhodčích nálezů není součástí rozhodčího řízení, poněvadž to končí jeho

¹⁵⁵ SOKOL, Tomáš. Vázanost rozhodce právem ČR ve vnitrostátním sporu. *Právní forum*. 2008, roč. 5, č. 4. s. 134 – 140. ISSN 1214-7966.

¹⁵⁶ SVOBODA, Karel. Pohled české soudní praxe na rozhodčí nález týkající se práv ze spotřebitelské smlouvy. *Obchodní právo*. 2010, roč. 19, č. 7, s. 2 – 7. ISSN 1210-8278.

vydáním.¹⁵⁷ První skupina autorů tedy dle mého extenzivně vykládá aplikační možnosti rozhodnutí Nejvyššího soudu týkající se doručování rozhodčích nálezů i na doručování písemností v průběhu samotného rozhodčího řízení. Proti takovému výkladu však stojí jak konstantní judikatura Nejvyššího soudu, tak interpretace jednotlivých ustanovení ZRŘ a dalo by se říci, že dokonce i celá koncepce rozhodčího řízení jako neformálního a účinného způsobu řešení sporů.

Při přijetí takovéto myšlenky by nutně muselo dojít k formálnímu sbližování rozhodčího a klasického civilního soudního řízení. Domnívám se však, že takového výkladu ZRŘ Nejvyšší soud dosáhnout nechtěl. Ve výše citovaných rozhodnutích je naproti tomu výslovně zdůrazněna možnost rozhodců a stran disponovat se způsobem vedení rozhodčího řízení tedy i doručování písemností v jeho průběhu. Doručování rozhodčího nálezu se však děje až po skončení řízení.

K. Svoboda například dovozuje, že není možné, aby statuty nebo jednací řády stálých rozhodčích soudů upravily způsob doručování písemností během rozhodčího řízení jinak, než aktuálně platný občanský soudní řád.¹⁵⁸ Tuto domněnku pak dokládá odkazem na několik judikátů Nejvyššího soudu. Z jím uvedených rozhodnutí Nejvyššího soudu¹⁵⁹ však žádné nedopadá na doručování písemností během rozhodčího řízení, ale všechna řeší otázku doručování rozhodčích nálezů. Jedná se tedy o dobu po skončení rozhodčího řízení, kdy je dle konstantní judikatury Nejvyššího soudu nutné doručovat již v souladu s OSŘ.

Nejvyšší soud v citovaných rozhodnutích uvádí: „Stranám (rozhodcům) je umožněno disponovat s procesními pravidly týkajícími se postupu v řízení od okamžiku jeho zahájení do okamžiku ukončení rozhodčího řízení. Rozhodčí řízení končí vydáním rozhodčího nálezu nebo usnesení v těch případech, kdy se nevydává rozhodčí nález (srov. § 23, § 24 odst. 2 zákona č. 216/1994 Sb.), případně vydáním rozhodčího nálezu nebo usnesení v rámci přezkoumání jinými rozhodci ve smyslu § 27 zákona č. 216/1994 Sb. Do okruhu procesních

¹⁵⁷ KORDAČ, Zbyšek. Pozor na doručování rozhodčích nálezů. *Epravo* [online]. Zveřejněno 20. 2. 2008 [cit. 18. 3. 2011]. Dostupné z WWW: <http://www.epravo.cz/top/clanky/pozor-na-dorucovani-rozhodcich-nalezu-53301.html>.

¹⁵⁸ SVOBODA, Karel. Pohled české soudní praxe na rozhodčí nález týkající se práv ze spotřebitelské smlouvy. *Obchodní právo*. 2010, roč. 19, č. 7, s. 2 – 7. ISSN 1210-8278.

¹⁵⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2007, sp. zn. 20 Cdo 1612/2006., usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2007, sp. zn. 20 Cdo 1592/2006, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2007, sp. zn. 20 Cdo 1987/2006, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2007, sp. zn. 20 Cdo 2726/2006.

otázek, jejichž úprava je v dispozici stran (rozhodců), doručování rozhodnutí tudíž zásadně nepatří. Mají-li nastat účinky právní moci a vykonatelnosti ve stejném rozsahu jako v případě soudního rozhodnutí, je nezbytné trvat na dodržení pravidel, jimiž se řídí doručování rozhodnutí vydaných v občanském soudním řízení“.¹⁶⁰

Nejvyšší soud tedy jasně a zcela zřetelně vyjádřil názor, že zatímco doručování písemností v průběhu řízení je možné upravit dohodou stran, doručování rozhodčích nálezů tedy činnost rozhodce po skončení rozhodčího řízení musí být realizována dle norem obsažených v OSŘ a strany ani rozhodce se od nich nemohou odchýlit. Stále je však mít třeba na paměti zákaz nepřiměřených ujednání ve spotřebitelských smlouvách. Žádná dohoda o způsobu doručování v průběhu rozhodčího řízení tak nesmí k tíži spotřebitele v rozporu s dobrými mravy způsobovat nerovnováhu v právech a povinnostech stran.

Doručení rozhodnutí a následný běh lhůt pro dobrovolné splnění uložené povinnosti je dle mého natolik významné, že nelze uvažovat o ponechání dispozice k vlastní úpravě odlišné od doručování v civilním soudním řízení.

Zformalizování postupu po skončení rozhodčího řízení sice znemožňuje stranám dohodnout si rychlejší a jednodušší způsob doručení rozhodčího nálezu, ale na druhou stranu stanoví zcela jednoznačný postup, jakým se bude řídit. M. Žíla v této souvislosti upozorňuje na možnost využití tzv. fikce doručení dle OSŘ, když uvádí, že: „Nová právní úprava mající imanentní vztah k doručování rozhodčích nálezů a současně k nabytí právní moci rozhodčích nálezů tak umožňuje aplikaci fikce doručování za splnění předpokladů výše uvedených, to jest doručování rozhodčího nálezu na adresu pro doručování, kterou je adresa uváděná v podání strany rozhodčímu soudu (např. vyjádření k žalobě), anebo doručování na adresu uváděnou dle zákona o evidenci obyvatel jako adresa trvalého pobytu“.¹⁶¹

Nic tedy nebrání naplnění podmínek pro doučení rozhodčího nálezu fikcí dle OSŘ. Dále pak Žíla uvádí, že: „rozhodčí soudy nedisponují informacemi dostupnými z registru obyvatel a z tohoto pohledu lze konstatovat jejich omezenou možnost vyhledat v registru veřejné správy informace týkající se

¹⁶⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2007, sp. zn. 20 Cdo 2726/2006.

¹⁶¹ ŽÍLA, Michal. Doručování rozhodčích nálezů po novele OSŘ, náhradní doručení a posouzení neúčinnosti doručení rozhodčího nálezu. *Bulletin advokacie*. 2009, roč. 20, č. 12, s. 32 – 35. ISSN 1210-6348.

fyzické osoby nepodnikatele a jejího trvalého pobytu“.¹⁶² Vyhledávání v centrálním registru obyvatel je omezeno tím, že k zjištění adresy trvalého pobytu je rozhodčí soud (rozhodce) nucen vyžádat si provedení procesního úkonu obecným soudem na základě § 20 odst. 2 ZRŘ. Doručení rozhodčího nálezu fikcí dle OSŘ je tedy zásadně možné, ale v případě dohledání adresy trvalého pobytu v centrální evidenci obyvatel se doba doručování mírně prodlouží a o soudní poplatek zvýší náklady rozhodčího řízení.

Slovenský Zákon o rozhodcovskom konaní (dále také „ZRK“) řeší otázku doručování rozhodčího nálezu (rozhodcovského rozsudku) explicitně, když stanoví: „Žaloba a rozhodčí nález se doručují účastníkům vždy do vlastních rukou; dohody účastníků o jiném způsobu doručování jsou nepřípustné“. Doručování do vlastních rukou se přitom děje podle § 4 slovenského soudního řádu.¹⁶³ Dle původní úpravy obsažené v ZRK před novelou z roku 2009 však byly tyto listiny považovány za doručené již samotným odesláním na poslední známou adresu účastníka rozhodčího řízení. Tento stav však byl shledán neudržitelným a bylo přistoupeno k legislativnímu posílení právní jistoty účastníků za současného zachování možnosti náhradního doručení dle občanského soudního řádu.¹⁶⁴

Zodpovězení otázek týkajících se přiměřenosti použití OSŘ v rozhodčím řízení si sice vyžádá poměrně obsáhlé studium odborných pramenů a výkladové judikatury Nejvyššího soudu, ale v zásadě nepředstavuje nepřekonatelný problém. Domnívám se totiž, že není-li určitá oblast možné aplikace OSŘ na rozhodčí řízení doposud dostatečně teoreticky zmapována, jakékoliv nejasnosti lze vyjasnit na základě výše uvedeného výkladu.

¹⁶² ŽÍLA, Michal. Doručování rozhodčích nálezů po novele OSŘ, náhradní doručení a posouzení neúčinnosti doručení rozhodčího nálezu. *Bulletin advokacie*. 2009, roč. 20, č. 12, s. 32 – 35. ISSN 1210-6348.

¹⁶³ Slovensko. Zákon č. 244/2002 Z.z. z 3. apríla 2002 o rozhodcovskom konaní, § 25. In *Zbierka zákonov Slovenskej republiky*. 2002, částka 105, s. 2390 – 2400.

¹⁶⁴ Slovensko. Vláda. Vládný návrh zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 244/2002 Z. z. o rozhodcovskom konaní v znení zákona č. 521/2005 Z. z. : Dôvodová správa. In *Parlamentná tlač*. 2009, tisk 845. Dostupný také z WWW: <http://www.nrsr.sk/Default.aspx?sid=zakony/zakon&ZakZborID=13&CisObdobia=4&CPT=845>.

8. Rozhodce

8.1 Osoba rozhodce

Vykonávat funkci rozhodce je oprávněna pouze zletilá a k právním úkonům způsobilá fyzická osoba, u níž neexistují podstatné pochybnosti o nestranném vedení sporu a rozhodování. U cizince postačuje způsobilost podle právního řádu jeho domovského státu.¹⁶⁵ Rozhodce, i přestože se jedná o osobu disponující oprávněním rozhodovat o právech a povinnostech stran účastnících se rozhodčího řízení, nemusí, dle zákonné úpravy v § 4 ZRŘ, splňovat nijak náročná kritéria.

Některé odlišné právní řády mají na osobu rozhodce nároky vyšší. V Egyptě například nesmí být¹⁶⁶ subjektem vyšetřování nebo úpadcem či musí disponovat znalostmi určitého právního odvětví jako na Tchajwanu¹⁶⁷

Na Slovensku je pro výkon funkce rozhodce nutné být nejen plnoletou k právním úkonům způsobilou fyzickou osobou, ale také musí tato osoba mít dostatek zkušeností pro výkon funkce rozhodce a být bezúhonná. Stejně podmínky musí být zachovány, i když rozhodce vybírá třetí osoba. Ta navíc musí při výběru zohlednit také kvalifikaci rozhodce požadovanou stranami a okolnosti, které zaručí výběr nestranného a nezávislého rozhodce.¹⁶⁸ Od novely ZRK z roku 2009 je ten, kdo přijme funkci rozhodce, ze zákona povinen vykonávat ji nestranně s odbornou péčí tak, aby byla zajištěna spravedlivá ochrana práv a oprávněných zájmů účastníků a aby nedocházelo k porušování jejich práv a právem chráněných zájmů a aby se práva na jejich úkor nezneužívala.¹⁶⁹ Dle důvodové zprávy k této novele jde o prevenční ustanovení zvýrazňující odpovědnost osoby, která se ujme funkce rozhodce. Zvláště pak by

¹⁶⁵ Česko. Zákon č. 216 ze dne 1. listopadu 1994 o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů České republiky*. 1994, částka 67, s. 2106 – 2112.

¹⁶⁶ DE PALO, Giuseppe; TREVOR, Mary B; ALEXANDER, Nadja. *Arbitration and mediation in the Southern Mediterranean Countries*. Alphen aan den Rijn : Kluwer Law International, 2007. 244 s. ISBN 9789041126849.

¹⁶⁷ RŮŽIČKA, Květoslav. Osoba rozhodce v rozhodčím řízení. *Právní rádce*. 1998, roč. 6, č. 8, s. 5 - 7. ISSN 1210-4817.

¹⁶⁸ Slovensko. Zákon č. 244/2002 Z.z. z 3. apríla 2002 o rozhodcovskom konaní, § 25. In *Zbierka zákonov Slovenskej republiky*. 2002, částka 105, s. 2390 – 2400.

¹⁶⁹ Slovensko. Zákon č. 71/2009 Z. z. z 11 februára 2009, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 244/2002 Z. z. o rozhodcovskom konaní v znení zákona č. 521/2005 Z. z. a o zmene a doplnení zákona Slovenskej národnej rady č. 71/1992 Zb.o súdnych poplatkoch a poplatku za výpis z registra trestov v znení neskorších predpisov. In *Zbierka zákonov Slovenskej republiky*. 2009, částka 31, s. 841-843.

měl být kladen důraz na odbornou způsobilost osob rozhodujících ve spotřebitelských sporech.¹⁷⁰

Značná liberálnost české úpravy nechává účastníkům sporu volnou ruku při vyjednávání o tom, jakému rozhodci či stálému rozhodčímu soudu svěří rozhodování svého majetkového sporu. Na druhou stranu na ně ale klade zvýšené nároky v tom smyslu, že je nutí ověřit a zvážit nejen rozhodcovy odborné kvality, ale také morální kredit a jím nabízené záruky za nestranné vedení řízení a nezaújaté rozhodování. I když výběr rozhodce probíhá většinou již v okamžiku uzavírání smlouvy hlavní, kdy ani jedna strana závazku nepočítá se vznikem sporu, je nutné brát na zřetel všechny skutečnosti, jež mohou ohrozit zájmy eventuelních účastníků sporu. Spotřebitel přistupující k adhezní smlouvě je takového zvažování „ušetřen“, poněvadž nemá prakticky možnost jak nabízeného rozhodce či skupinu rozhodců odmítnout bez toho, aby zároveň rezignoval na uzavření smlouvy hlavní.

Stálé rozhodčí soudy i některé rozhodčí instituce, o jejichž fungování je pojednáno níže, kladou na osoby vykonávající funkci rozhodce vyšší nároky, jako například vysokoškolské právnické vzdělání, bezúhonnost či odbornou způsobilost v některém z neprávních oborů.

Náš právní řád stanoví okruh činností, jež jsou inkompatibilní s přijetím funkce rozhodce. Jedná se zejména o výkon veřejné moci na pozici státního zástupce,¹⁷¹ soudce Ústavního soudu¹⁷² anebo soudce obecného soudu.¹⁷³

Jak k tomuto poznamenává Bělohlávek je vyloučení soudce z výkonu rozhodčí činnosti spíše na škodu, neboť „právě soudce, je osobou která nepochybně disponuje nebo by měla disponovat takovými znalostmi a zkušenostmi, které by měl splňovat i rozhodce“. Poukazuje také na praxi jiných států, kde je takováto koexistence a personální prolínání rozhodčího řízení s obecnými soudy nejen tolerována, ale dokonce podporována jako

¹⁷⁰ Slovensko. Vláda. Vládny návrh zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 244/2002 Z. z. o rozhodcovskom konaní v znení zákona č. 521/2005 Z. z. : Dôvodová správa. In *Parlamentná tlač*. 2009, tisk 845. Dostupný také z WWW: <http://www.nrsr.sk/Default.aspx?sid=zakony/zakon&ZakZborID=13&CisObdobia=4&CPT=845>.

¹⁷¹ Česko. Zákon č. 283 ze dne 9. listopadu 1993 o státním zastupitelství, § 24 odst. 2 písm. e. In *Sbírka zákonů České republiky*. 1993, částka 71, s. 1522 – 1527.

¹⁷² Česko. Zákon č. 182 ze dne 16. června 1993 o Ústavním soudu, § 4 odst. 3. In *Sbírka zákonů České republiky*. 1993, částka 46, s. 914 – 933.

¹⁷³ Česko. Zákon č. 6 ze dne 30. listopadu 2001 o soudech, soudcích, přísedících a správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), § 80 odst. 5 písm. b. In *Sbírka zákonů České republiky*. 2002, částka 4, s. 162 – 216.

efektivní a vhodné řešení sporů.¹⁷⁴ Soudce může být i kvalitním rozhodcem zejména díky svým zkušenostem a právnímu vzdělání navíc doplněnému o potřebný morální kredit a očekávanou nestrannost. Ve spotřebitelských věcech před rozhodcem – soudcem by byla přinejmenším oslabena či úplně odstraněna obava o podjatost rozhodce řešícího vícero sporů stejného žalobce.

Nejsem si ovšem jist, jaká by byla reakce veřejnosti na to, že si soudce, pracující v poněkud nepružné a svou přetíženost veřejně proklamující české justici, najde čas a energii „přivydělat si“ jako rozhodce. Navíc se domnívám, že případná odměna za výkon funkce rozhodce je v rozporu se zásadou materiální nezávislosti soudců vyjádřenou v § 85 zákona o soudech a soudcích¹⁷⁵. V zemích s odlišnou právní kulturou, jako například Izrael, je ale naprosto běžné, že zasloužilý soudce, po odchodu do důchodu mnohdy vykonává svou praxi jako komerčně úspěšný rozhodce a zužitkuje tak léty nabyté zkušenosti.¹⁷⁶

8.2 *Ad hoc rozhodce nebo stálý rozhodčí soud?*

Rozhodčí řízení může probíhat buď před stálým rozhodčím soudem zřízeným na základě zákona ve smyslu ustanovení § 13 ZRR či před ad hoc rozhodcem nebo skupinou rozhodců.

Jak poznamenává K. Růžička, institucionálně zabezpečené rozhodčí řízení má oproti ad hoc řízení řadu nezpochybnitelných výhod. V první řadě je usnadněn výběr rozhodců. Postačí shoda stran na tom, že se podvolí řádům stálého rozhodčího soudu zveřejněným v Obchodním věstníku, jež obsahují i proces výběru a ustanovení rozhodce. Dále strany nemusí stanovovat rozhodcovu odměnu, protože je již obsažena v poplatku za rozhodčí řízení, jehož výše je buďto fixní nebo se váže na hodnotu sporu. V případě smrti rozhodce, nemožnosti výkonu funkce rozhodce či její odmítnutí rozhodčí doložka nezaniká, jak by tomu bylo u konkrétně jmenovaného ad hoc rozhodce, ale spor může být rozhodnut jiným členem stálého rozhodčího soudu. O zániku

¹⁷⁴ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů : komentář*. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2004. 679 s. ISBN 8071796298.

¹⁷⁵ Česko. Zákon č. 6 ze dne 30. listopadu 2001 o soudech, soudcích, přísedících a správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), § 80 odst. 5 písm. b. In *Sbírka zákonů české republiky*. 2002, částka 4, s. 162 – 216.

¹⁷⁶ DE PALO, Giuseppe; TREVOR, Mary B; ALEXANDER, Nadja. *Arbitration and mediation in the Southern Mediterranean Countries*. Alphen aan den Rijn : Kluwer Law International, 2007. 244 s. ISBN 9789041126849.

rozhodčí doložky jmenující konkrétního rozhodce judikoval Nejvyšší soud, že: „Jestliže rozhodčí smlouvou se jediný určený rozhodce v průběhu rozhodčího řízení vzdá funkce rozhodce, potom platně sjednaná rozhodčí doložka pozbývá účinnosti (zaniká) a je vyloučeno, aby soud analogicky podle § 9 odst. 2 ZRŘ jmenoval na místo odstoupivšího rozhodce nového žalobcem označeného rozhodce“.¹⁷⁷ Postup uvedený v citovaném ustanovení je totiž dle Nejvyššího soudu možný jen pro rozhodce volené postupem v § 7 odst. 2, tedy bez předchozí konkretizace rozhodce v doložce.

Nejvyšší soud dále pokračoval: „Jestliže se smluvní strany dohodly, že jejich případné spory bude rozhodovat jediný blíže konkretizovaný rozhodce, daly tím najevo, že jsou ochotny podrobit se rozhodnutí jen této jediné osoby. Tím se ovšem vystavily riziku, že nepřijme-li tato osoba funkci rozhodce, funkce se vzdá nebo ji nebude moci vykonávat, nebude tu podle rozhodčí doložky nikdo, kdo by jejich spor v rámci rozhodčího řízení projednal a rozhodl. Za takového stavu se platně sjednaná rozhodčí smlouva stává obsoletní a zaniká. Nic pak nebrání tomu, aby věc byla projednána před obecným soudem“.¹⁷⁸ Povinnost předložit spor soudu v takovémto případě stanovena není. Jedinou možností, jak se vyhnout řízení před obecným soudem, je ale uzavření zcela nové smlouvy o rozhodci a započetí nového rozhodčího řízení.

Stálé rozhodčí soudy dbají na svou dobrou pověst a zajišťují také dohled nad rozhodovací činností rozhodců.¹⁷⁹ Kvalitní personální obsazení a praxe v provádění rozhodčího řízení může navíc napomoci rychlému postupu v řešení věci a odstranění případných nejasností či pochybení, jež se mohou dopustit ad hoc rozhodci.

V současnosti fungují v ČR tři stálé rozhodčí soudy zřízené zákonem. Jedná se o Rozhodčí soud při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky (dále jen Rozhodčí soud při HK ČR a AK ČR),¹⁸⁰ dále

¹⁷⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2008, sp. zn. 33 Odo 135/2006.

¹⁷⁸ Tamtéž.

¹⁷⁹ RŮŽIČKA, K., *Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře české republiky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, s. 29.

¹⁸⁰ Česko. Zákon č. 223 ze dne 3. listopadu 1994 o sloučení Československé obchodní a průmyslové komory s Hospodářskou komorou České republiky, o některých opatřeních s tím souvisejících a o změně a doplnění zákona České národní rady č. 301/1992 Sb., o Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky, ve znění zákona č. 121/1993 Sb. In *Sbírka zákonů České republiky*. 1994, částka 68, s. 2145 – 2147.

Burzovní rozhodčí soud při Burze cenných papírů Praha, a.s.¹⁸¹ a Rozhodčí soud při Českomoravské komoditní burze Kladno.¹⁸²

Pro řešení spotřebitelských sporů zaštiťuje Rozhodčí soud při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky institucionálně a organizačně projekt ADR, který funguje od 1. dubna 2008. Připravilo jej Ministerstvo průmyslu a obchodu ve spolupráci s Hospodářskou komorou České republiky, spotřebitelskými sdruženími, Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR, Asociací mediátorů, Ministerstvem financí a Ministerstvem spravedlnosti. Jedná se i v rámci evropských společenství o poměrně ojedinělý způsob řešení sporů vzniklých ze spotřebitelských smluv.¹⁸³

8.3 ADR jako specialista na spotřebitelské spory

Projekt ADR vznikl jako odezva na Doporučení Komise 98/257/ES ze dne 30. března 1998 o zásadách platných pro orgány odpovědné za mimosoudní řešení spotřebitelských sporů a Doporučení Komise 2001/310/ES ze dne 4. dubna 2001 o zásadách pro mimosoudní orgány při řešení spotřebitelských sporů dohodou. Tyto Doporučení obsahují několik primárních zásad, jejichž dodržování považuje Evropská Komise za klíčové pro efektivní ochranu spotřebitele při mimosoudním rozhodování sporů.

V prvé řadě by tyto spory měly být řešeny před orgány specializujícími se na spotřebitelské spory. Komise pro tuto činnost doporučuje nestranné stálé orgány s transparentním způsobem činnosti. Pro zajištění co nejširšího přístupu k těmto orgánům je zásadní nezatěžovat strany příliš vysokými poplatky či nutností být zastoupen advokátem. Důležitý je požadavek na zachování spotřebitelovy možnosti obrátit se na obecný soud i po uzavření rozhodčí doložky. Soudní řízení je možné vyloučit pouze v případě, že k uzavření rozhodčí smlouvy dojde až po vzniku sporu.¹⁸⁴ Rozhodovací orgán by měl dle Komise nejen autoritativně rozhodovat o právech a povinnostech, ale také v průběhu celého řízení dbát na rychlost a efektivitu, k čemuž

¹⁸¹ Česko. Zákon č. 214 ze dne 21. dubna 1992 o burze cenných papírů. In *Sbírka zákonů České republiky*. 1992, částka 42, s. 1098 – 1104.

¹⁸² Česko. Zákon č. 229 ze dne 23. dubna 1992 o komoditních burzách. In *Sbírka zákonů České republiky*. 1992, částka 48, s. 1222 – 1232.

¹⁸³ Ministerstvo průmyslu a obchodu. *Mimosoudní řešení spotřebitelských sporů* [online]. Publikováno 14.10.2010 [cit. 20. 2. 2011]. Dostupné z WWW: <http://www.mpo.cz/dokument79754.html>.

¹⁸⁴ EU. Komise. Doporučení Komise 98/257/ES ze dne 30. března 1998 o zásadách platných pro orgány odpovědné za mimosoudní řešení spotřebitelských sporů. In *Úřední věstník Evropské unie*. 1998, částka L115, s. 31 – 34.

dopomáhá informační povinnost a zásada kontradiktornosti řízení.¹⁸⁵ Tyto metody by přitom měly být založeny na dobrovolné účasti a neměly by omezit právo spotřebitele na přístup k soudu podle článku 6 Evropské úmluvy o lidských právech.¹⁸⁶

8.4 Fungování projektu ADR v České republice

Nyní v České republice probíhá druhá fáze pilotního fungování projektu ADR, jenž má ambice stát se účinným systémem poskytujícím jak efektivní řešení spotřebitelských sporů, tak náležitou ochranu oprávněným zájmům stran.

Systém, na němž by mělo ADR fungovat, je založen na ustanovení regionálních center, jež poskytují informace napomáhající oběma stranám sporu dohodnout se o způsobu, jakým rozhodnout či narovnat spor vznikající ze spotřebitelské smlouvy. Tato střediska vystupují nejprve jako prostředník umožňující oficiální kontakt mezi znesvářenými stranami a moderují jejich jednání o preferovaném způsobu řešení. V rámci své působnosti pak mohou zprostředkovat postup v podobě řízení před mediátorem či v rozhodčím řízení. Lze samozřejmě oba postupy kombinovat a v případě neúspěšné mediaci přistoupit, přirozeně až po dohodě obou stran, k rozhodčímu řízení před nestranným rozhodcem.¹⁸⁷

Systém ADR přináší řadu výhod pro obě strany sporu vzešlého ze spotřebitelské smlouvy. Kontaktní místa po celé České republice nejen, že zdarma zajistí jednání stran, ale také proces mediaci, při němž už může dojít k narovnání sporného vztahu. V rozhodčím řízení započatém v případě neúspěšné mediaci je primárním smyslem zajistit specializované rozhodování spotřebitelských sporů nestranným rozhodcem, ale za zachování všech výhod, jenž rozhodčí řízení nabízí.

Dle návrhu pilotní fáze projektu by měl fungující systém ADR nabídnout nejen rychlou, levnou a efektivní cestu k právu, ale také kultivovat podnikatelské prostředí, svou nekonfliktní povahou udržovat dobré vztahy mezi stranami spotřebitelského závazku a v neposlední řadě poskytnou podnikatelům

¹⁸⁵ EU. Komise. Doporučení Komise č. 2001/310/ES ze 4 dubna 2001 o zásadách pro mimosoudní orgány při řešení spotřebitelských sporů dohodou. In *Úřední věstník Evropské unie*. 2011. částka L109, s. 56 – 61.

¹⁸⁶ WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní : vysokoškolská učebnice*. 6. aktualiz. vyd. Praha : Linde, 2011. 712 s. ISBN 9788072018420.

¹⁸⁷ Ministerstvo průmyslu a obchodu. *Mimosoudní řešení spotřebitelských sporů* [online]. Publikováno 14.10.2010 [cit. 20. 2. 2011]. Dostupné z WWW: <http://www.mpo.cz/dokument79754.html>.

zúčastněným na tomto projektu konkurenční výhodu díky větší důvěryhodnosti v očích spotřebitelů.¹⁸⁸

Domnívám se, že zavedením fungujícího systému mimosoudního řešení spotřebitelských sporů s garancí stálého rozhodčího soudu, jakožto nezávislé instituce, by bylo jednoznačně krokem vedoucím ke zvýšení důvěryhodnosti spotřebitelů v rozhodčí řízení za zachování rychlého způsobu, jak se domoci splnění závazku. Je ale také, dle mého, nutné nastavit podmínky jeho fungování tak, aby byli podnikatelé skutečně motivováni

8.5 Rozhodčí instituce (arbitrážní centra)

Vedle stálých rozhodčích soudů a příležitostných ad hoc rozhodců vybraných k řešení konkrétního sporu funguje v České republice celá řada společností poskytujících podobné služby jako stálé rozhodčí soudy. Pro absenci legálního termínu jsou nejčastěji označovány jako rozhodčí centra¹⁸⁹ či střediska. A. Winterová o podobných organizacích uvádí: „V tomto případě se nejedná o institucionální rozhodčí řízení ve smyslu českého rozhodčího řádu, neboť veškerá činnost orgánů případného sdružení rozhodců se odvíjí z obsahu příslušné rozhodčí smlouvy uzavřené stranami a jejich vnitřní předpisy nelze pokládat za vnitřní předpisy ve smyslu rozhodčího řádu. Jde vždy o rozhodčí řízení ad hoc, neboť se řídí konkrétní dohodou stran.“¹⁹⁰

Náplň činnosti arbitrážních center tak spočívá především v zabezpečení průběhu rozhodčího řízení. Personál těchto center vykonává od počátku řízení všechny úkony přímo nesouvisející s rozhodovací činností. Pro tu je dle procesních pravidel obsažených v rádech vydaných těmito centry ustanoven ad hoc rozhodce, který po zhodnocení skutkového stavu vydá autoritativní rozhodčí nález.

Specializace a profesionalizace výkonu činnosti arbitrážních center umožňuje efektivní výkon rozhodčího řízení v krátkém čase a s nevelkými náklady. Právě proto jsou ve velké míře využívány k zabezpečení rozhodčího

¹⁸⁸ Ministerstvo průmyslu a obchodu. *Mimosoudní řešení spotřebitelských sporů* [online]. Publikováno 14.10.2010 [cit. 20. 2. 2011]. Dostupné z WWW: <http://www.mpo.cz/dokument79754.html>.

¹⁸⁹ PAVELKA, Martin. Rozhodčí řízení před tzv. rozhodčími centry. *Bulletin advokacie*. 2005, roč. 16, č. 7-8, s. 58 - 59. ISSN 1210-6348.

¹⁹⁰ WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní : vysokoškolská učebnice*. 6. aktualiz. vyd. Praha : Linde, 2011. 712 s. ISBN 9788072018420.

řízení ve spotřebitelských věcech. Je přirozené, že podnikatel upřednostní rychlý, nenákladný způsob opatření si exekuvatelného rozhodnutí před zdoluhavým a formalitami svázaným řízením u obecných soudů. Svou v čase konstantní povahou, vydáváním řádů upravujících řízení, vedením seznamů rozhodců a v mnoha případech i svým označením¹⁹¹ navenek evokují příbuznost k stálým rozhodčím soudům zřízeným na základě zákona. Ve skutečnosti se však jedná o zcela jiné subjekty.

Proti sbližování označení stálých rozhodčích soudů a arbitrážních center se vyjádřil například Vrchní soud v Praze v rozhodnutí 7 Cmo 136/2010, kde judikuje: „Obchodní společnosti si nemohou zvolit svoji obchodní firmu tak, že bude její součástí slovo „rozhodčí“ či „arbitrážní“, ledaže by byly stálým rozhodčím soudem zřízeným na základě zvláštního zákona“. Tento svůj postoj Vrchní soud v Praze odůvodňuje klamavostí takového označení a z toho plynoucí rozpor s § 10 odst. 1 ObchZ.¹⁹² V podobném duchu se pak vyjadřuje i D. Hrabánek, který sice zákonnost fungování těchto rozhodčích center poskytujících stranám např. pravidla pro ad hoc řízení nijak nepopírá, ale zároveň je nepovažuje za stálé rozhodčí soudy ve smyslu § 13 ZRŘ. Zdůrazňuje dále, že sdružení rozhodců či společnosti poskytující rozhodcům servis nejsou stálým rozhodčím soudem a neměly by takto být ani označovány. Takováto firma by podle Hrabánka mohla působit klamavě. Firma obsahující výraz „rozhodčí soud“ totiž vyvolává klamavý dojem, že se jedná o zákonem zřízený rozhodčí soud.¹⁹³

Mezi fungováním rozhodčích center a stálých rozhodčích soudů existuje celá řada paralel, ovšem i mnoho nepřekonatelných rozdílů, pro něž se s legálností jejich fungování v oblasti rozhodčího řízení neztotožňuje poměrně velká skupina odborníků.

Základním rozdílem je, že stálý rozhodčí soud, musí být, jak poznamenává Bělohlávek, zřízen na základě zákona, tedy zákonem.¹⁹⁴ Tento odbornou veřejností veskrze respektovaný názor ale nesdílí L. Lisse. Ten naopak tvrdí, že stálé rozhodčí soudy jsou dle striktního výkladu § 13 odst. 1

¹⁹¹ například Rozhodčí soud při IAL SE, Nezávislý rozhodčí soud ČR, Rozhodčí soud v Hodoníně

¹⁹² Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 22. 7. 2010, sp. zn. 7 Cmo 136/2010.

¹⁹³ HRABÁNEK, Dušan. K náležitostem rozhodčích smluv a činnosti soukromých „rozhodčích soudů. *Právní fórum*. 2010, roč. 7, č. 3, s. 139 – 143. ISSN 1214 – 7966.

¹⁹⁴ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů : komentář*. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2004. 679 s. ISBN 8071796298.

ZRŘ jen ty soukromoprávní subjekty, které byly založeny ze svobodné vůle soukromoprávních subjektů v souladu se zákonem a jsou zapsány v Obchodním rejstříku, tzn. všechna soukromá rozhodčí centra. Formulace „na základě zákona“ obsažené v § 13 ZRŘ¹⁹⁵ podle něj vyjadřuje pouze nutnost respektovat při zřizování stálých rozhodčích soudů zákonné předpisy, v jejichž rámci budou vykonávat svou činnost. Rozhodčí soudy založené zákonem pak považuje za výkon veřejné moci a připouští je pouze jako projev zákonodárcovy autonomní legislativní pravomoci a svobody v konstituování rozhodčích soudů.¹⁹⁶ Lisseho výklad je, dle mého, veden jediným cílem - poskytnou nezpochybnitelnou zákonnou oporu fungování soukromých rozhodčích soudů. Vzhledem k výše řečenému se mi však tato snaha jeví zcela marná.

Přijímá-li Lisse ve svých pozdějších příspěvcích premisu rozdílnosti zákonem zřízených stálých rozhodčích soudů a arbitrážních center, uvádí, že mezi nimi existuje jen minimum rozdílů. Za jejich jediný relevantně rozlišující prvek považuje individualizaci odpovědnosti ad hoc rozhodce za případnou škodu způsobenou rozhodnutím, jež by bylo obecným soudem shledáno protiprávním. Dále zdůrazňuje, že je nerozhodné, zda je v názvu arbitrážního centra obsaženo sousloví „rozhodčí soud“, neboť název není oním diferencujícím prvkem, kterým je pouze způsob konstitucionalizace zákonnou normou.¹⁹⁷

S tímto na první pohled logickým závěrem lze však jen stěží bezvýhradně souhlasit. V první řadě se nedomnívám, že odpovědnost ad hoc rozhodce je jediným diferencujícím prvkem mezi těmito institucemi. Domnívám se, že kdybychom přijali tuto tezi, mohli bychom prohlásit, že taktéž mezi ad hoc rozhodcem disponujícím dostatečným administrativním aparátem představovaným jednou asistentkou s laptopem na klíně a stálým rozhodčím soudem lze nalézt jen minimum rozdílů. Ve skutečnosti se domnívám, že mezi nimi je rozdílů více než dost.

¹⁹⁵ Česko. Zákon č. 216 ze dne 1. listopadu 1994 o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů ve znění pozdějších předpisů. In *Sbirka zákonů České republiky*. 1994, částka 67, s. 2106 – 2112.

¹⁹⁶ LISSE, Luděk. Postavení stálých rozhodčích soudů v České republice. *Rozhodčí soud České republiky* [online] vydáno 2. 12. 2005 [cit. 3. 3. 2010]. Dostupný z WWW: http://www.rozhodcisoud.net/news/postaveni_soudu.php.

¹⁹⁷ LISSE, Luděk. Rozhodčí soud vs. Arbitrážní centra. *Epravo* [online]. Zveřejněno 12. 1. 2011 [cit. 12. 1. 2011]. Dostupné z WWW: <http://www.epravo.cz/top/clanky/rozhodci-soud-vs-arbitrazni-centrum-69770.html>.

Ačkoliv se arbitrážní centra v mnoha případech profilují jako stabilní a důvěryhodné instituce, jen stěží mohou v tomto ohledu soupeřit se stálým rozhodčím soudem založeným veřejnoprávní normou.

Domnívám se, že ustavením rozhodčího soudu legislativním aktem dává zákonodárce tomuto subjektu do vínku nejen jistou dávku důvěryhodnosti, ale také odpovědnosti za vedení řízení plně v souladu s principy a smyslem ZRŘ. Toto se pak dle mého kladně projevuje zejména v nahlížení na stálý rozhodčí soud ze strany odborné veřejnosti a obecných soudů při přezkumu jejich nálezů. Jen málokteré arbitrážní centrum se, dle mého, může pochlubit stejným renomé. A to i přesto, že některé z nich konkurují stálým rozhodčím soudům na poli rozhodčího řízení již řadu let a zajišťují kvalitní vedení rozhodčího řízení v mezích jim k tomu stanovených ZRŘ a dalšími relevantními právními předpisy.

Jak již bylo deklarováno výše, stálý rozhodčí soud může být etablován pouze legislativní cestou a ne soukromoprávním ujednáním několika osob. Nedomnívám se, že jakýmkoliv jiným způsobem založená právnická osoba splňuje podmínky pro to, aby byla stálým rozhodčím soudem. Kdyby český zákonodárce chtěl poskytnout možnost založit stálý rozhodčí soud širšímu okruhu osob, učinil by tak patrně v podobných intencích, v jakých je koncipován § 12 slovenského ZRK. Ten výslovně uvádí: „Každá právnická osoba oprávněna založit stálý rozhodčí soud a vydat jeho statut a rozhodčí řád v Obchodním věstníku“.¹⁹⁸

Dalším významným rozdílem mezi stálým rozhodčím soudem a arbitrážním centrem sdružujícím ad hoc rozhodce je, dle mého, způsob přijetí funkce rozhodce a povinnost rozhodnout předložený spor. Pro ad hoc rozhodce ZRŘ explicitně stanoví v ustanovení § 5 odst. 1, že: „Nikdo není povinen přijmout funkci rozhodce“¹⁹⁹. Ad hoc rozhodce tedy nabízenou funkci rozhodce přijmout nemusí a nelze to po něm ani požadovat.²⁰⁰ Odrazem významu, který je přijetí funkce rozhodce přikládán, je také nutnost písemné formy přijetí funkce

¹⁹⁸ Slovensko. Zákon č. 244/2002 Z.z. z 3. apríla 2002 o rozhodcovskom konaní. In *Zbierka zákonov Slovenskej republiky*. 2002, částka 105, s. 2390 – 2400.

¹⁹⁹ Česko. Zákon č. 216 ze dne 1. listopadu 1994 o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů České republiky*. 1994, částka 67, s. 2106 – 2112. Dostupný také z WWW: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=216/1994&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy.

²⁰⁰ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů : komentář*. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2004. 679 s. ISBN 8071796298.

rozhodce (tzv. receptum arbitri) stanovený v § 5 ZRŘ.²⁰¹ Oproti tomu stojí povinnost přijetí rozhodování předloženého sporu, jenž je obecně připisování stálému rozhodčímu soudu. A. Bělohlávek ve svém komentáři uvádí, že: „v případě platné rozhodčí smlouvy a za splnění dalších předpokladů stanovených řádem (případně pravidly pro náklady řízení) je stálý rozhodčí soud povinen věc projednat resp. zajistit její projednání a rozhodnutí“.²⁰² Poukazuje také na řady zahraničních stálých soudů, které mají možnost odmítnout projednání sporu pro řízení před rozhodci zjevně nevhodného. Z absence takového ustanovení v řádech tuzemských stálých rozhodčích soudů lze dovodit jejich povinnost k automatickému přijetí rozhodování jim předložených arbitrabilních sporů.

Společnosti poskytující rozhodcovské služby vykonávají činnost v rámci zákonné úpravy, jejich zřízení však probíhá výlučně z vůle soukromoprávních subjektů. Dle mého názoru se v žádném nejedná o stálé rozhodčí soudy ve smyslu § 13 ZRŘ, ale, jak poznamenává J. Havlíček, o: „třetí osobu (tzv. appointing authority), kterou strany pověřují jmenováním rozhodce“.²⁰³ Prostřednictvím rozhodčích center resp. jejich řádů je totiž ustanoven ad hoc rozhodce, který se pak řídí procesními pravidly zachycenými tamtéž.

8.6 Rozhodnutí 12 Cmo 496/2008

Na fungování rozhodčích institucí je však poměrně velkou částí odborné veřejnosti nahlíženo s despektem či dokonce s odmítáním jejich legality. Vrchní soud v Praze vyjadřuje podobný názor v rozhodnutí sp. zn. 12 Cmo 496/2008. Uvádí zde, že: „Na rozdíl od ad hoc rozhodců mohou stálé rozhodčí soudy vydávat svá vlastní pravidla (statuty a řady), která mohou určit jak jmenování a počet rozhodců (rozhodci mohou být vybíráni ze seznamu), tak i způsob vedení řízení a též náklady rozhodčího řízení. Možnost vést seznam rozhodců je umožněna pouze v řízení vedeném u stálého rozhodčího soudu, nikoliv

²⁰¹ Česko. Zákon č. 216 ze dne 1. listopadu 1994 o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů České republiky*. 1994, částka 67, s. 2106 – 2112. Dostupný také z WWW: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=216/1994&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy.

²⁰² BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů : komentář*. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2004. 679 s. ISBN 8071796298.

²⁰³ HAVLÍČEK, Jan. Reakce na rozhodnutí Vrchního soudu v Praze 12 Cmo 496/2008. *Obchodní právo: časopis pro obchodně právní praxi*. 2009, roč. 14, č. 9, s. 27 - 31. ISSN 1210 – 8278.

u soukromé společnosti“.²⁰⁴ Dále pak tuto myšlenku rozvádí, když judikuje: „Pokud subjekt, který není stálým rozhodčím soudem, vykonává takové činnosti, které spadají podle zákona o rozhodčím řízení výlučně do působnosti stálých rozhodčích soudů (pozn. vydává své statuty a řády), jde o úmysl obcházet zákon a dochází tak k rozporu se zákonem“.²⁰⁵ Z výše uvedeného pak uzavírá: „Pokud rozhodčí smlouva neobsahuje přímé určení rozhodce ad hoc, anebo konkrétního způsobu jeho určení, ale jen odkazuje ohledně výběru rozhodce a stanovení pravidel rozhodčího řízení na právnickou osobu, která není stálým rozhodčím soudem zřízeným na základě zákona a odkazuje na tuto právnickou osobou stanovené statuty a řády ke jmenování a výběru rozhodců, jakož i způsobu vedení rozhodčího řízení a stanovení pravidel o nákladech řízení, pak je taková rozhodčí smlouva neplatná dle § 39 občanského zákoníku pro obcházení zákona“.²⁰⁶ Nutno podotknout, že toto rozhodnutí vyvolalo bouřlivou reakci, a to nejen v odborných kruzích, ale také mezi čtenáři internetových informačních serverů. Diskuze o správnosti závěrů Vrchního soudu v Praze byla navíc umocněna publikací výše zmiňovaného rozhodnutí v tzv. Zelené sbírce rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR.²⁰⁷

Veřejné kritice toto rozhodnutí podrobil například J. Havlíček.²⁰⁸ Ten poukazuje na několik výkladových a aplikačních nesrovnalostí, jichž dle jeho názoru Vrchní soud v Praze dopustil. Domnívám se, že v mnoha ohledech je jeho kritika oprávněná.

V prvé řadě se, podobně jako Havlíček, domnívám, že Vrchní soud zde účelově použil příliš striktní výklad § 13 ZRŘ. Není pochyb o tom, že za jediné stálé rozhodčí soudy je možné považovat pouze ty založené zákonem. Zákon také jasně stanoví, že stálé rozhodčí soudy mohou vydávat své řády a vést seznamy rozhodců. V žádném ustanovení ZRŘ však není zmínka o exkluzivitě takového oprávnění. Domnívám se, že určí-li strany libovolnou třetí osobu k tomu, aby vybrala rozhodce z předem dohodnutého seznamu (např. seznamu advokátů vedeného Českou advokátní komorou), nelze hovořit o obcházení zákona. § 7 odst. 1 ZRŘ naopak stanoví, že k perfekci rozhodčí smlouvy postačí

²⁰⁴ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 5. 2009, sp. zn. 12 Cmo 496/2008.

²⁰⁵ Tamtéž.

²⁰⁶ Tamtéž.

²⁰⁷ Nejvyšší soud ČR. Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních : 12 Cmo 496/2008. *Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek*. 2010. roč. 62, č. 5 – 6, s. 284-288. ISSN – nezadáno.

²⁰⁸ HAVLÍČEK, Jan. Reakce na rozhodnutí Vrchního soudu v Praze 12 Cmo 496/2008. *Obchodní právo: časopis pro obchodně právní praxi*. 2009, roč. 14, č. 9, s. 27 - 31. ISSN 1210 - 8278.

shoda stran o způsobu určení rozhodců. Odkáží-li strany na třetí osobu, jež určí rozhodce, nejedná se o obcházení zákona, nýbrž o projev autonomie stran plně v souladu se zásadami, na nichž stojí rozhodčí řízení.

O obcházení zákona se, dle mého názoru, může jednat pouze v případě, že by ZRŘ vydávání seznamů rozhodců či pravidel řízení zakazoval nebo taxativně vymezoval k tomu okruh oprávněných osob. Ani jedno však ZRŘ nečiní. Naopak ponechává stranám co nejširší smluvní volnost při formování pravidel, jimiž se budou řídit. Dle soukromoprávní zásady „co není zakázáno, je dovoleno“ by pak mělo být stranám umožněno modifikovat výběr rozhodců a procesní podmínky. Vše samozřejmě v mezích příslušných kogentních norem právního řádu ČR.

Možnost vést seznamy rozhodců a vydávat jim určená pravidla řízení byla v minulosti potvrzena několika soudními rozhodnutími. Bělohlávek například ve svém komentáři cituje rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě 22 Cm 18/2001-90 potvrzené Vrchním soudem v Olomouci. Zde Krajský soud uvedl, že: „Strany si mohou určit okruh rozhodců, způsob jejich jmenování stranami, či postup, jímž mají řízení vést. I soukromé subjekty mohou vést seznamy rozhodců a vydávat pro účastníky rozhodčího řízení pravidla, kterými se rozhodci řídí“.²⁰⁹ Podrobněji se k této problematice vyjádřil v pozdějším rozhodnutí také Nejvyšší soud, který judikoval, že: „I jiné soukromé subjekty než stálé rozhodčí soudy zřízené ve smyslu ust. § 13 mohou vést seznamy rozhodců a vydávat pro účastníky rozhodčího řízení pravidla, kterými se rozhodci řídí. Pravidla těchto soukromoprávních subjektů pro určení rozhodců se považují za dohodu obsaženou v rozhodčí smlouvě ve smyslu ust. § 7 odst. 1 ZRŘ“.²¹⁰

Jak poznamenává P. Vřcha, proti tomuto rozhodnutí Nejvyššího soudu byla podána ústavní stížnost. Ta byla sice usnesením odmítnuta, přesto se Ústavní soud alespoň rámcově vyjádřil k podstatě věci. V citovaném ustanovení II. ÚS 2682/08 neshledal Ústavní porušení čl. 36 odst. 1 LZPS.²¹¹ Naopak se zcela ztotožnil se závěry odvolacího soudu, když neshledal rozpor takového způsobu výběru rozhodce s kogentními normami práva a porušení čl. 36 odst. 1

²⁰⁹ Rozsudek Krajského soudu v Olomouci ze dne 30. 5. 2001, sp. zn. 22 Cm 18/2001-90.

²¹⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 7. 2008, sp. zn. 32 Cdo 2282/2008.

²¹¹ Čl. 36 odst. 1 - Každý se může domáhat stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu a ve stanovených případech u jiného orgánu.

LZPS. Navíc nepovažuje odepření přístupu k soudu za svévolné, ale za projev vůle stran rozhodčí doložky. Uvedené závěry pak Ústavní soud shledává zcela konformní se svou dřívější judikaturou týkající se ochrany autonomie vůle a svobody individuálního jednání.²¹² Z výše uvedeného pak Vrcha dovozuje, že Ústavní soud s výkladem podaným Nejvyšším soudem souhlasí a v případě další shodné stížnosti by navázal na názor vyjádřený v citovaném usnesení.²¹³

V pozdějším v rozhodnutí Nejvyššího soudu 23 Cdo 4743/2010 vydaném po publikaci výše uvedeného rozhodnutí Vrchního soudu v Praze v tzv. zelené sbírce Nejvyšší soud sice nejprve uvádí, že: „Strany se tak mohou zásadně shodnout, že rozhodce může být vybrán sjednaným způsobem např. ze seznamu rozhodců vedeného soukromým subjektem, např. zájmovým sdružením a že použijí v rozhodčím řízení pravidla vydaná tímto subjektem. Jinak řečeno není v rozporu s uvedenými ustanoveními ZRŘ, aby si strany sjednaly a součástí rozhodčí smlouvy učinily ujednání, že výběr rozhodce bude proveden z takto vedeného seznamu rozhodců stranami sporu nebo pověřenou osobou“.²¹⁴ Zároveň ale Nejvyšší soud ve stejném rozhodnutí judikuje: „V dané věci je proto třeba posoudit, zda se jednalo o postup podle ustanovení § 7, popřípadě § 19 zákona, nebo zda sjednání předmětné rozhodčí doložky bylo v rozporu s ustanovením § 13 zákona, resp. zda společnost Č. A. R. – asociace rozhodců s.r.o., se sídlem Břasy 360, IČ 261 93876 (dále jen „Č. A. R.“) byla oprávněna vydat Pravidla rozhodčího a smírčího řízení vedeného rozhodci sdruženými v Asociaci rozhodců České republiky (dále jen „Pravidla“) včetně sazebníku náhrad a odměn rozhodců s obdobným obsahem jako je k tomu oprávněn stálý rozhodčí soud.

Z povahy společnosti Č. A. R. je zřejmé, že tato společnost není stálým rozhodčím soudem zřízeným podle § 13 ZRŘ a vzhledem k tomu není oprávněna vydat Pravidla, podle nichž by měla vykonávat takové činnosti, které jsou zákonem svěřeny do působnosti stálých rozhodčích soudů, zejména jmenování rozhodců, zahájení řízení podáním žaloby u Č. A. R., stanovení odměn a náhrad atd. a v tomto smyslu vydávat svá Pravidla.

²¹² Usnesení Ústavního soudu ze dne 6. 11. 2008, sp. zn. II ÚS 2682/08.

²¹³ VRCHA, Pavel., K problematice určení (jmenování) rozhodce a stanovení procesních pravidel rozhodčího řízení. *ASPI - Původní nebo upravené texty pro ASPI* [počítačový program]. stav k 9. 3. 2010. citováno 15. 3. 2010.

²¹⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 3. 2011, sp. zn. 23 Cdo 4743/2010.

Dovolací soud s ohledem na uvedené dospěl k závěru, že v daném případě nejde pouze o situaci, kdy si strany v souladu s ustanovením § 7, popř. § 19 ZRŘ sjednaly, že rozhodce bude vybrán ze seznamu rozhodců vedeného soukromým subjektem, popřípadě že použijí pravidel týkajících se postupu řízení vydaných takovým subjektem. Je zřejmé, že v rozhodčí doložce je odkazováno na subjekt, který není stálým rozhodčím soudem, a proto pro něho nevyplývá oprávnění vydat Pravidla a jmenovat rozhodce ze seznamu jím vedeného, včetně sazebníku odměn a náhrad. Vzhledem k tomu je nutné dospět k závěru, že sjednání rozhodčí doložky s uvedeným obsahem je neplatné podle § 39 občanského zákoníku pro obcházení ustanovení § 13 zákona (viz též rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 5. 2009, sp. zn. 12 Cmo 496/2008, publikovaném ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 45/2010).²¹⁵

Dle mínění Nejvyššího soudu je sice možné, aby si strany zvolily třetí osobu (appointing authority), která určí rozhodce. Tato třetí osoba však nemůže vystupovat v roli jakéhosi kvazistálého rozhodčího soudu, jenž vydává vlastní poplatkové řády a statuty upravující postup řízení, jenž se zahajuje podáním žaloby na adresu této třetí osoby. Rozhodnutí Nejvyššího soudu 23 Cdo 4743/2010 lze považovat za přelomové v tom smyslu, že již neplatí dlouholetá praxe fungování arbitrážních center, které v mnoha případech vystupují navenek jako stálé rozhodčí soudy. Nejvyšší soud dal naopak najevo, že legálnost fungování těchto institucí je potřeba zkoumat zejména s ohledem na možné obcházení norem obsažených v ZRŘ.

Další významný posun v rozhodovací praxi přineslo sjednocující stanovisko velkého senátu Nejvyššího soudu. Velký senát Nejvyššího soudu rozhodl na základě věci 31 Cdo 1945/2010, která mu byla postoupena příslušným senátem k zaujetí sjednocujícího právního názoru.²¹⁶

Nejvyšší soud reprezentovaný velkým senátem zastává názor, že: „pokud rozhodčí smlouva neobsahuje přímé určení rozhodce ad hoc (pro tento konkrétní případ), respektive konkrétní způsob jeho určení, ale v této souvislosti jen odkazuje na rozhodčí řád vydaný právníckou osobou, která není stálým rozhodčím soudem zřízeným na základě zákona, pak je taková rozhodčí

²¹⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 3. 2011, sp. zn. 23 Cdo 4743/2010.

²¹⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 5. 2011, sp. zn. 31 Cdo 1945/2010.

smlouva neplatná pro obcházení zákona a to podle § 39 obč. zákona. Nebo-li pokud subjekt, který není stálým rozhodčím soudem, zřízeným na základě zákona, vykonává takové činnosti, které spadají podle zákona o rozhodčím řízení výlučně do působnosti stálých rozhodčích soudů, jde o zcela zřejmý a logický odvoditelný úmysl obcházet zákon a o nastavení podmínek vzbuzujících pochybnosti o nestranném a předvídatelném rozhodování. Nelze mít ani za to, že by se účastníci byli dohodli na tom, že by jejich případný spor řešil ad hoc rozhodce, neboť žádný takový rozhodce nebyl v rozhodčí smlouvě přímo uveden, tedy jasným a zákonu odpovídajícím způsobem nebyl stanoven způsob, jak by příslušný rozhodce měl být určen“.²¹⁷

Nadále již tedy není pochyb o tom, že rozhodčí instituce nemohou vystupovat v pozici jakýchsi soukromých stálých rozhodčích soudů oprávněných vydávat vlastní seznamy rozhodců, řádů pro vedení řízení před nimi a sazebníky poplatků.

Vykonávají-li však tyto společnosti skutečně jen funkci prostředníka, který vybere rozhodce a administrativně zajistí průběh řízení, nedomnívám se, že lze dle stávající úpravy napadat zákonnost jejich počínání. Jak k tomuto poznamenává M. Pavelka: „Rozhodčí řízení nespadá do oblasti práva veřejného, ale náleží do sféry práva soukromého, kde platí zásada „každý může činit, co není zákonem zakázáno“ (čl. 2 odst. 2 Listiny základních práv a svobod). Protože žádná právní norma rozhodčí centra ani jejich činnost nezakazuje, musíme dojít k závěru, že je jejich činnost zcela legální“.²¹⁸ Působí-li však arbitrážní centrum navenek jako stálý rozhodčí soud, jedná se dle sjednocující judikatury Nejvyššího soudu o jednání obcházející zákon a rozhodčí doložky odkazující na ně jsou tedy absolutně neplatné dle § 39 ObčZ. Je tedy dle mého nezbytné citlivě posuzovat v každém konkrétním případě, zda došlo k neplatnému sjednání rozhodčí smlouvy odkazující na arbitrážní instituci vystupující jako stálý rozhodčí soud anebo zda byla pouze určena appointing authority pro výběr rozhodce.

²¹⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 5. 2011, sp. zn. 31 Cdo 1945/2010.

²¹⁸ PAVELKA, Martin. Rozhodčí řízení před tzv. rozhodčími centry. *Bulletin advokacie*. 2005, roč. 16, č. 7-8, s. 58 - 59. ISSN 1210-6348.

9. Rozhodčí řízení ve spotřebitelských sporech de lege ferenda

Ochrana spotřebitele (nejen v rozhodčím řízení) je dlouhodobě jednou z nejdiskutovanějších oblastí soukromého práva. Pro celospolečenský dopad regulace a publicitě nedostatků úpravy existuje prakticky neustálé tlak na její revizi.

Jak bylo vyloženo výše, těžiště ochrany spotřebitele v rozhodčím řízení lze nalézt ve dvou zákonných normách. Oba tyto zákony, ať už pro úpravu rozhodčího řízení stěžejní předpis – ZRŘ, tak primární předpis občanského práva – ObčZ, jsou mnohými odborníky podrobovány v tomto kontextu poměrně důsledné kritice. Hlasy volající po nutném zvýšení ochrany spotřebitele v rozhodčím řízení byly v posledních letech několikrát vyslyšeny a bylo vypracováno několik návrhů přinášejících zásadní změny do této oblasti soukromoprávních vztahů. V následujících kapitolách proto přináším stručný přehled vývoje novelizačních snah na poli ochrany spotřebitele v rozhodčím řízení.

9.1 Nový občanský zákoník

V horizontu několika nejbližších let by měl velkou změnu celého soukromého práva přinést usilovně připravovaný nový občanský zákoník (dále jen NObčZ). Ten by dle posledního zveřejněného návrhu měl obsahovat samostatnou úpravu ochrany spotřebitele v závazkových vztazích.²¹⁹ M. Selucká zařazení těchto ustanovení o ochraně spotřebitele do návrhu NObčZ kvituje s povděkem, ale k jejímu rozsahu konstatuje: „Menší potěšení však přináší způsob provedení a míra práv spotřebitele (tzv. nový standard ochrany spotřebitele, který však koresponduje zpravidla pouze s minimálním standardem, který lze nalézt ve směrnících, a současný standard ochrany spotřebitele zásadně zužuje)“.²²⁰ Jako příklad takového zúžení ochrany poskytované stávající úpravou poukazuje na § 1637 (nyní § 1745 pozn. aut.)

²¹⁹ Česko. Vláda. Vládní návrh zákona – občanský zákoník. In *Sněmovní tisk*. 2011, tisk 362, č. 1/2. Dostupný z WWW: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=362&CT1=0>.

²²⁰ SELUCKÁ, Markéta, Ochrana spotřebitele v navrhovaném občanském zákoníku. *Právní rozhledy*. 2009, roč. 17, č. 10, s. 364 – 368. ISSN 1210 – 6410.

NObčZ stanovujícího: „Má se za to, že zakázaná jsou ujednání, která zakládají v rozporu s požadavkem přiměřenosti významnou nerovnováhu práv nebo povinností stran v neprospěch spotřebitele. To neplatí pro ujednání o předmětu plnění nebo ceně ani pro ujednání, kterých nebylo dosaženo adhezním způsobem“.²²¹ Přezkumu nepřiměřenosti tak dle NObčZ podléhají pouze ujednání sjednané jako adhezní. Otázkou dle Selucké zůstává, kdo ponese důkazní břemeno při prokazování, zda smlouva byla sjednána adhezním způsobem. Za opodstatněný považují její požadavek na doplnění NObčZ o vyvratitelnou domněnku adheznosti spotřebitelských smluv. Pokud by podnikatel neprokázal, že smlouva byla sjednána individuálně, byla by pokládána za adhezní.²²²

Ještě vhodnější by, dle mého, bylo zachovat možnost přezkumu v současném rozsahu tedy včetně individuálně sjednaných ujednání respektive nerozlišovat vůbec mezi ujednáními uzavřenými přistoupením k formulářové smlouvě a těmi, do jejichž znění mohl spotřebitel zasahovat. Domnívám se totiž, že i při individuálním sjednávání podmínek závazkového vztahu nemá spotřebitel takovou vyjednávací pozici, která by mu umožnila zamezit zařazení ujednání, která v jeho neprospěch znamenají významnou nerovnováhu v právech a povinnostech.

Jaká ujednání lze považovat za nedovolená vyplývá z demonstrativního výčtu nepřiměřených smluvních podmínek obsažených v § 1746 NObčZ. Oproti stávající právní úpravě je zde nově zařazen zákaz ujednání, jež: „zbavují spotřebitele práva podat žalobu nebo použít jiný procesní prostředek či mu v uplatnění takového práva brání, nebo ukládají spotřebiteli povinnost uplatnit právo výlučně u rozhodčího soudu nebo rozhodce, který není vázán právními předpisy stanovenými na ochranu spotřebitele“.²²³ Tvůrci návrhu NObčZ tedy nezůstali pouze u minima stanoveného komunitárním právem, ale hranice pro posuzování nepřiměřenosti mírně rozšířili. Příloha 1 Směrnice totiž hovoří pouze o nepřiměřenosti restrikce opravných prostředků a dokazování.²²⁴

²²¹ Česko. Vláda. Vládní návrh zákona – občanský zákoník. In *Sněmovní tisk*. 2011, tisk 362, č. 1/2. Dostupný z WWW: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=362&CT1=0>.

²²² SELUCKÁ, Markéta, Ochrana spotřebitele v navrhovaném občanském zákoníku. *Právní rozhledy*. 2009, roč. 17, č. 10, s. 364 – 368. ISSN 1210 – 6410.

²²³ Česko. Vláda. Vládní návrh zákona – občanský zákoník. In *Sněmovní tisk*. 2011, tisk 362, č. 1/2. Dostupný z WWW: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=362&CT1=0>.

²²⁴ Viz. EU. Rada. Příloha Směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách, písm. q). In *Úřední věstník Evropské unie*. 1993. částka L 093. s 29 – 34.

Pravděpodobně až výkladová judikatura příslušných soudů poskytne odpověď na otázku, jak široce bude toto ustanovení vykládáno a zda omezí zneužívání rozhodčích doložek odkazujících na nepřiměřeně znevýhodňující pravidla rozhodčího řízení. Již teď je ale dle mého možné předpokládat, že mnohé z řádů a pravidel pro vedení rozhodčího řízení nejrozumnějších arbitrážních center budou muset projít před účinností NObčZ důkladnou revizí, aby vyhověly požadavkům kladeným v něm na ujednání ve spotřebitelských závazkových vztazích.

Neplatnost ujednání, jež jsou v nesouladu s ustanoveními k ochraně spotřebitele, je v návrhu NObčZ koncipována v § 1801 NObčZ takto: „K ujednáním odchylným se od ustanovení zákona stanovených k ochraně spotřebitele se nepřihlíží. To platí i v případě, že se spotřebitel vzdá zvláštního práva, které mu zákon poskytuje“.²²⁵ Zde stanovenou neplatnost vadného ujednání vysvětlují autoři návrhu NObčZ v důvodové zprávě takto: „Návrh vyjadřuje donucující povahu ustanovení k ochraně spotřebitele. Ujednají-li si strany od nich odchylku, nepřihlíží se k ní. To znamená, že taková odchylka je právně bezvýznamná, pro právo neexistující a nevyplývají z ní žádná práva a žádné povinnosti. To platí i v případě, že nedojde k zvláštnímu ujednání, ale spotřebitel se jednostranně vzdá svého subjektivního práva přiznaného mu ustanoveními tohoto dílu“.²²⁶ NObčZ tedy zcela jasně staví na absolutní neplatnosti ujednání, která v neprospěch spotřebitele znamenají významnou nerovnováhu v právech a povinnostech. v tomto směru je tedy zachována neplatnost stanovená dnes účinným ObčZ.

9.2 Změna zákona o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů

Neméně důležitým krokem k posílení ochrany spotřebitele v rozhodčím řízení by byla vhodná úprava ZRŘ. V minulém volebním období Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky (dále také „PSP“) procházel legislativním procesem významný návrh na změnu zákona o spotřebitelském úvěru, který obsahoval i část významně novelizující ZRŘ. Ve druhém čtení byl

²²⁵ Česko. Vláda. Vládní návrh zákona – občanský zákoník, § 1801. In *Sněmovní tisk*. 2011, tisk 362, č. 1/2. Dostupný z WWW: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=362&CT1=0>.

²²⁶ Česko. Vláda. Vládní návrh zákona – občanský zákoník : Důvodová zpráva. In *Sněmovní tisk*. 2011, tisk 362, č. 1/2. Dostupný z WWW: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=362&CT1=0>.

schválen Poslaneckou sněmovnou, byl podán pozměňovací návrh, ale k jeho projednání v případném třetím čtení nebylo již z časových důvodů před skončením volebního období přikročeno. Tento návrh byl opětovně PSP předložen v následujícím volebním období, ale po poměrně bouřlivé rozpravě byl vrácen k dopracování.

9.2.1 Poslanecký návrh na změnu zákona o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů

Schválením zmiňovaného návrhu změny zákona o spotřebitelském úvěru by došlo k výraznému zásahu do ustálené praxe využívání rozhodčích center k řešení sporů z těchto finančních závazků. Podstatnou změnou by ZRŘ prošel jak přijetím návrhu zákona v jeho původní podobě,²²⁷ tak v případě přijetí pozměňovacího návrhu ze dne 1. 12. 2009 (dále jen NZRŘ).²²⁸

NZRŘ obsahoval návrh na doplnění třetího odstavce k § 1 stávajícího ZRŘ v tomto znění: „Tohoto zákona nelze užít k řešení sporů vzniklých ze smluv o spotřebitelském úvěru a ze smluv o úvěru ze stavebního spoření podle zvláštních zákonů“.²²⁹

Potřeba této úpravy byla odůvodněna tím, že zařazování rozhodčích doložek do smluv o spotřebitelském úvěru a smluv ze stavebního spoření vede k vydávání rozhodčích nálezů nevýhodných pro spotřebitele. Spotřebitelé se pak díky nim dostávají do vysokých dluhů. Proto shledávají autoři NZRŘ rozhodčí doložky pro uvedené smlouvy za zcela nevhodné a navrhuji jejich nepřipustnost.²³⁰

Tento návrh se však setkal s množstvím kritických ohlasů. Vláda ČR ve svém stanovisku ze dne 18. 4. 2009 dala zcela jasně najevo nesouhlas s předloženým návrhem. Připomněla evropský trend mimosoudního řešení spotřebitelských sporů a význam Ministerstva financí při dohledu nad

²²⁷ Česko. Skupina poslanců. Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 321/2001 Sb., o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru a o změně zákona č. 64/1986 Sb., a zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů. In *Sněmovní tisk*. 2010, tisk 808/0, Dostupné z WWW: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=808&CT1=0>.

²²⁸ Česko. Skupina poslanců. Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 321/2001 Sb., o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru a o změně zákona č. 64/1986 Sb., a zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů. In *Sněmovní tisk*. 2010, tisk 808/2, Dostupné z WWW: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=808&CT1=0>.

²²⁹ Tamtéž.

²³⁰ Česko. Skupina poslanců. Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 321/2001 Sb., o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru a o změně zákona č. 64/1986 Sb., a zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů : Důvodová zpráva. In *Sněmovní tisk*. 2010, tisk 808/2, Dostupné z WWW: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=808&CT1=0>.

stavebními spořitelny a jejich obchodními podmínkami. Důvodové zpráve připojené k NZRŘ pak Vláda vytýká absenci zhodnocení dopadu takového opatření na vytížení obecných soudů a opomíjení ustanovení § 56 ObčZ o ochraně spotřebitele.²³¹ Ani ze strany Rozhodčího soudu při HK ČR a AK ČR nebyl pochopitelně NZRŘ přijat kladně. Jeho předsednictvo nepovažuje rozhodčí řízení za prvotní zdroj problémů, ale jen za vyústění nezodpovědně uzavřené smlouvy. Rozhodčí řízení naopak pokládá za legální a vhodný způsob, jakým se podnikatel může efektivně domáhat splnění spotřebitelova závazku. Rozhodčí soud při HK ČR a AK ČR také varuje před neúměrným zatížením soudů, průtahy řízení způsobené prudkým nárůstem množstvím sporů a nákladností vedení takovýchto řízení.²³² S tímto stanoviskem Rozhodčího soudu při HK ČR a AK ČR naprosto souhlasím. Návrh v původní podobě pokládám za řešení příliš radikální a především s ohledem na dopad této změny na obecné soudy poněkud krátkozraké. Podobně se vyjadřuje i například B. Klein, když uvádí, že: „podnikatel poskytující úvěry zákonným způsobem musí mít možnost se svého práva dobrat v rozumném čase. Znemožnit mu, aby si v dohodě s dlužníkem sjednal způsob řešení případných sporů, které mu tuto možnost poskytne (ted' mluvím o rozhodčím řízení), je diskriminační“.²³³

Zřejmě pod tlakem těchto argumentů došlo k podání pozměňovacího návrhu (NZRŘ), po jehož přijetí by byl do stávajícího textu § 1 ZRŘ doplněn odst. 3 v tomto znění: „Tohoto zákona lze užít k řešení sporů vzniklých ze spotřebitelských smluv, ze smluv o spotřebitelském úvěru, ze smluv o úvěru ze stavebního spoření, ze smluv o hypotečním úvěru, ze smluv o penzijním připojištění a ze smluv o životním pojištění podle zvláštních zákonů^{1b)} jen tehdy, jestliže se strany ve smlouvě o rozhodci, uzavřené po vzniku sporu mezi nimi, dohodly, že o majetkových sporech mezi nimi má rozhodovat stálý rozhodčí soud (§ 13)“.²³⁴

²³¹ Česko. Vláda. Stanovisko Vlády ČR k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 321/2001 Sb., o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru a o změně zákona č. 64/1986 Sb., a zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů. In *Sněmovní tisk*. 2010, tisk 808/1. Dostupné z WWW: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=5&ct=808&ct1=1>.

²³² KOTÁSEK, Josef. Rozhodčí soud při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky - Stanovisko předsednictva rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky ze dne 9. 10. 2009 k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 321/2001 Sb., o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru a o změně zákona č. 64/1986 Sb., a zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů [online]. Jan Šimeček. 12. 10. 2009 [cit. 20. 1. 2010].

²³³ KLEIN, Bohuslav. Proč mnozí dští oheň a síru na rozhodčí řízení, když jde o božskou instituci? *Právní fórum*. 2010, roč. 7, č. 3, s. 100 – 105. ISSN 1214-7966.

²³⁴ Česko. Skupina poslanců. Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 321/2001 Sb., o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru a o změně zákona č. 64/1986 Sb., a zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a

Připuštění rozhodčího řízení pro řešení spotřebitelských sporů ze smluv o spotřebitelském úvěru, ze smluv o úvěru ze stavebního spoření, ze smluv o hypotečním úvěru, ze smluv o penzijním připojištění a ze smluv o životním pojištění podle zvláštních zákonů je dle mého správným krokem.

Domnívám se však, že navrhovaná úprava by měla ve svém faktickém důsledku naprosto stejný účinek jako úplný zákaz rozhodčích doložek ve výše uvedeném okruhu spotřebitelských právních vztahů. Stejně jako např. poslanec S. Polčák předpokládám, že po vzniku sporu nebude mít dlužník, který je v prodlení, zájem na rychlém vyřešení sporu a žádná rozhodčí smlouva již uzavřena nebude.²³⁵ Stejný názor na sjednání smlouvy o rozhodci až po vzniku sporu má B. Klein tvrdící, že cesta rozhodčího řízení by v takových případech byla stranami dohodnuta „*ad calendas graecas*“, tedy v podstatě nikdy, protože Řekové kalendy neměli.²³⁶

Očekával bych proto, že nikoli stálý rozhodčí soud, ale obecné soudy by zaznamenaly obrovský nárůst sporů právě ze spotřebitelského úvěru. K této úvaze mě vede mimo výše uvedené skutečnost, že mezi okamžikem uzavření spotřebitelské smlouvy a případným podáním žaloby by nastala mnohdy nemalá časová prodleva. Pro podnikatele by pak bylo v případě vzniku sporu resp. v případě prodlení dlužníka daleko snazší žalovat bez dalšího u obecného soudu namísto snahy o nalezení spotřebitelova aktuálního bydliště, následnou korespondenci a komplikovaného uzavírání smlouvy o rozhodci. Jen stěží si lze představit spotřebitele, který ulehčí podnikatelovu cestu za vymožením jeho pohledávek tím, že s ním uzavře smlouvu o rozhodci.

Nedomnívám se, že takto striktně omezovat využití rozhodčího řízení k řešení sporů vzniknuvších ze spotřebitelských smluv, by bylo vhodným krokem. K tomuto závěru mě mimo obecné výhody řešení sporů v rozhodčím řízení vede prostá úvaha, že spotřebitelem může být také osoba práva znalá, pro kterou by bylo rozhodčí řízení před ad hoc rozhodcem, kterého jmenuje po dohodě s protistranou, jednoznačně přínosem. I kdybych připustil nutnost určité

o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů. In *Sněmovní tisk*. 2010, tisk 808/2, Dostupné z WWW: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=808&CT1=0>.

²³⁵ Česko. Skupina poslanců. Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 321/2001 Sb., o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru a o změně zákona č. 64/1986 Sb., a zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů : Poslanecká rozprava. In *Sněmovní tisk*. 2010, tisk 808/2, Dostupné z WWW: <http://www.psp.cz/eknih/2010ps/stenprot/009schuz/s009234.htm>.

²³⁶ KLEIN, Bohuslav. Proč mnozí dští oheň a síru na rozhodčí řízení, když jde o božskou instituci? *Právní fórum*. 2010, roč. 7, č. 3, s. 100 – 105. ISSN 1214-7966.

restrikce autonomie vůle při sjednávání rozhodčích doložek, stále bych doporučoval zachovat možnost neomezeného využití rozhodčí řízení přinejmenším pro spory vzešlé z individuálně sjednaných spotřebitelských smluv či na základě smlouvy o rozhodci. V obou případech tak budou kladeny vyšší nároky na spotřebitelovu pozornost při kontraktaci. Spotřebitel by navíc byl přinejmenším nucen seznámit se s podmínkami řízení a osobou rozhodce. Plně tak bude naplněno chápání spotřebitele jako osoby dobře informované, přiměřeně pozorné a obezřetné, tedy v duchu poslední judikatury ESD.

Velmi výstižně komentuje navrhovanou úpravu P. Raban. „Řešení navrhované výše uvedenými poslanci je asi tak účinné, jako kdybychom v zájmu chodců zakázali provoz aut s poukazem na cyklistickou, železniční a lodní dopravu. Řidiči skutečně mnohdy zraní porušením předpisů chodce, avšak bez autodopravy nemůže společnost dobře fungovat. Stejně tak lze charakterizovat i potřebu alternativního rozhodování sporů, kterou nelze nahradit rozhodováním soudním. Jeho zákaz ve spotřebitelských sporech by umrtvil fungování řady odvětví našeho hospodářství, jejichž produkce právě spotřebitele činí spotřebiteli.

Zakázali-li bychom rozhodčí ve fotbale pro častou podjatost s tím, že soud je schopný rozhodnout fauly nestranněji, pak by nebyl fotbal, ani fotbaloví diváci, ani televizní přenosy. Především je nutné vydat závazná pravidla, jejichž dodržování by zabránilo nehodám a faulům, a organizovat rozhodčí řízení tak, aby za zachování jeho výhod, jimiž jsou především samofinancování, rychlost a vysoká produktivita, byla buď snížena chtěná či nechtěná chybovost rozhodců, nebo zmírněn negativní dopad této chybovosti na spotřebitele. Nabíledni je další negativní následek, obrovské náhlé zavalení stávajících, s ekonomikou se zle potýkajících soudních zařízení obrovským kvantem drobných sporů, a tím i nepředpokládaný nárůst výdajů do justiční sféry“.²³⁷ S Rabanem uváděnými důvody pro zachování možnosti řešit spotřebitelské spory v rychlém a efektivním rozhodčím řízení nelze než plně souhlasit.

²³⁷ RABAN, Přemysl. Autorizovaní rozhodci nebo adjudikátoři. *Bulletin advokacie*. 2010, roč. 21, č. 6, s. 15 – 22. ISSN 1210-6348.

9.2.2 Odložený návrh ministerstva spravedlnosti na změnu zákona o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů

O něco málo vhodnějším legislativním počinem byl návrh na změnu ZRŘ vypracovaný v minulém volebním období Ministerstvem spravedlnosti (dále jen „exMS-ZRŘ“).²³⁸ Připravovaná novela byla mnohem lépe přijata také odbornou veřejností. Například B. Klein o exMS-ZRŘ uvádí: „Podle mne je zák. o rozh. říz. stále ještě vyhovující normou, která nevyžaduje novelu. Ale připustíme-li, že by taková novela měla být – v reakci na českou praxi, a řekněme rovnou i na jistou „společenskou objednávku“ – přijata, pak musím z mého pohledu konstatovat, že Ministerstvo spravedlnosti připravilo velmi kvalitní návrh“.²³⁹

Projednávání tohoto návrhu na půdě Poslanecké sněmovny zahájeno nebylo, pouze byl předložen ke schválení Vládě ČR. Jedná se o reakci na výše zmíněný návrh na změnu ZRŘ (NZRŘ), ale také o pokus komplexněji řešit problémy vznikající v rozhodčím řízení, jehož se může účastnit spotřebitel.

Navrhovaná novela měla mimo jiné přinést změny do způsobu vedení rozhodčího řízení ve spotřebitelských sporech, ale na rozdíl od NZRŘ neobsahovala zákaz rozhodčího řízení v nich. Celkově tento návrh působil spíše dojmem, že min. spravedlnosti usilovalo o vytvoření předpisu, jenž značně omezí možnosti zneužití rozhodčího řízení ve sporech ze smluv o spotřebitelském úvěru, ale zároveň zajistí větší možnosti kontroly nad rozhodčím řízením a rozhodci samotnými.

V prvé řadě by se změny dočkal již samotný proces uzavírání rozhodčích doložek obsažených ve smlouvách o spotřebitelském úvěru. Patrně dle německého vzoru byla v navrhované úpravě podmíněna platnost rozhodčí doložky ve smlouvě ze spotřebitelského úvěru dána jejím uzavřením na samostatné listině bez dalších ujednání a s podpisy obou subjektů závazkového vztahu. Absolutní neplatnost by však postihovala rozhodčí doložky zařazené do textu smlouvy či obchodních podmínek pouze u smluv o spotřebitelském úvěru. Ostatní druhy spotřebitelských závazkových vztahů by v tomto směru

²³⁸ Česko. Vláda. Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů. In *Knihovna připravované legislativy*. 2010. č.j. předkladatele: 183/2010-LO-SP/1. Dostupný z WWW: <http://eklep.vlada.cz/eklep/page.jsf?pid=RACK83MHQVZY>.

²³⁹ KLEIN, Bohuslav. Proč mnozí dští oheň a síru na rozhodčí řízení, když jde o božskou instituci? *Právní fórum*. 2010, roč. 7, č. 3, s. 100 – 105. ISSN 1214-7966.

dotčeny bohužel nebyly.²⁴⁰ Domnívám se, že povinnost uvádět rozhodčí doložku na samostatné listině by měla být stanovena pro všechny spotřebitelské obligační vztahy. Strany si tak snáze uvědomí důležitost uzavření rozhodčí doložky a projev vůle být touto doložkou vázán bude nezpochybnitelný.

Výkon funkce rozhodce by byl dle exMS-ZRŘ ve sporech ze spotřebitelského úvěru omezen pouze na rozhodce stálého rozhodčího soudu a autorizované rozhodce.

Autorizovaným rozhodcem by se přitom mohla stát pouze bezúhonná osoba způsobilá k právním úkonům, jež dosáhla 30 let věku a získala vysokoškolské magisterské vzdělání. Dále by musela být zapsána v seznamu autorizovaných rozhodců vedeného min. spravedlnosti. Zápis by byl podmíněn složením zkoušky autorizovaného rozhodce. Zkouška by se však nevyžadovala u osob, které složily justiční zkoušky a jí na roveň postavenou zkoušku podle zvláštních předpisů (např. advokátní či notářské zkoušky).²⁴¹ Nově mělo být také umožněno vykonávat funkci rozhodce také soudci či státnímu zástupci. O přínosu výkonu funkce rozhodce i těmito představiteli veřejné moci již bylo pojednáno v kapitole týkající se osoby rozhodce.

Přijetím exMS-ZRŘ by se také dostalo zákonného rámce fungování rozhodčích center zajišťujících činnost autorizovaných rozhodců. Právnícké osoby vykonávající tuto činnost by dle navrhované úpravy musely mít právní formu společností s ručením omezeným nebo akciových společností a také by musely být zapsány v seznamu autorizovaných rozhodců vedeného Ministerstvem spravedlnosti.

Zapsány by však mohly být jen ty společnosti, jež vhodným způsobem uveřejní svůj statut obsahující přesný způsob určení konkrétního autorizovaného rozhodce, dále zveřejní řád obsahující způsob vedení řízení, pravidla o nákladech řízení a způsobu odměňování rozhodců a také seznam autorizovaných rozhodců, pro něž zajišťuje činnost.²⁴² Zveřejnění řádů a statutů by umožnilo větší kontrolu jejich souladu se zákonem ze strany MS a obecných

²⁴⁰ Česko. Vláda. Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů : Důvodová zpráva. In *Knihovna připravované legislativy*. 2010. č.j. předkladatele: 183/2010-LO-SP/1. Dostupný z WWW: <http://eklep.vlada.cz/eklep/page.jsf?pid=RACK83MHQVZV>.

²⁴¹ Česko. Vláda. Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů. In *Knihovna připravované legislativy*. 2010. č.j. předkladatele: 183/2010-LO-SP/1. Dostupný z WWW: <http://eklep.vlada.cz/eklep/page.jsf?pid=RACK83MHQVZV>.

²⁴² Tamtéž.

soudů (a potažmo i kontroly, zda nesplňují předpoklady pro rozhodnutí o jejich absolutní neplatnosti dle § 56 ObčZ). Účastníci by navíc touto změnou získali možnost dovolávat se nesprávného postupu rozhodce, při nedodržování těchto pravidel řízení. Dohled nad dodržováním vydaných řádů a zákonných předpisů ze strany rozhodců by dle návrhu mělo MS. Kontrola by navíc byla posílena vedením elektronického registru rozhodčích nálezů.²⁴³

Pravomoci MS byly v tomto návrhu rozšířeny o možnosti vyškrtnout ze seznamu autorizovaného rozhodce nebo právnickou osobu zajišťující jeho činnost. Vyškrtnut by byl každý, kdo by opakovaně závažným způsobem i přes písemné upozornění MS porušil povinnosti stanovené ZRŘ. Po vyškrtnutí by bylo opětovné zapsání do seznamu autorizovaných rozhodců možné až po pěti letech. Vzhledem ke konkurenčnímu prostředí na poli poskytování rozhodcovských služeb by takovéto vyškrtnutí znamenalo bezpochyby citelnou újmu a stalo by se tak významným nástrojem regulace počínání rozhodců.

Způsob novelizace nabízený bývalým min. spravedlnosti se mi jeví jako mnohem vhodnější než ten, který byl opakovaně předkládán v Poslanecké sněmovně. Především kvůli minimálnímu omezení autonomie vůle subjektů závazkového vztahu a zachování fungujících rozhodčích institucí. Zároveň však by takto novelizovaný ZRŘ umožnil větší kontrolu a zákonnou regulaci směřující ke zlepšení postavení spotřebitele v rozhodčím řízení.

Na druhou stranu takto koncipovaný návrh skrývá celou řadu nejasností a pochyb, pro které jej nelze ani zdaleka označit za dokonalý, ba dokonce ani za zcela vhodný. Veřejné kritice jej podrobil zejména P. Raban. Ten poukazuje na několik koncepčních nedostatků exMS-ZRŘ. V první řadě spatřuje v požadavku přezkoušení rozpor se svobodnou volbou rozhodce zakotvenou jak ve vzorovém zákoně UNCITRAL, tak v právních úpravách všech zemí EU a světa.

Raban oponuje také myšlence zavést pro výkon funkce rozhodce povinnost složit kvalifikační zkoušku a upozorňuje na fakt, že již dnes jsou rozhodci vybíráni především z řad advokátů. Příčinou nedodržování práv a spravedlnosti tak dle Rabana není nedostatečná kvalifikace rozhodců, ale jejich ekonomické zájmy. Nedokonalosti návrhu spatřuje také v tom, že by se v ČR vytvořila privilegovaná skupina autorizovaných rozhodců mající oprávnění

²⁴³ Česko. Vláda. Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů. In *Knihovna připravované legislativy*. 2010. č.j. předkladatele: 183/2010-LO-SP/1. Dostupný z WWW: <http://eklep.vlada.cz/eklep/page.jsf?pid=RACK83MHQVZV>.

k provozování rozhodcovství ve spotřebitelských sporech, jako výnosného podnikání. Na druhou stranu ale v navrhované úpravě Raban postrádá záruky dodržování alespoň nejzákladnějších procesních práv požadovaných Směrnicí a také vyřešení otázky následků efektivní závislosti těchto „soudů“ na svém chlebodárci. Kritizovaný návrh pak navíc postrádá jakékoliv garance dodržování práv stran v procesních řádech, ať již stálých či jen „kvazi“ rozhodčích soudů. Neřeší ani přesný způsob zveřejňování těchto procesních řádů, což je dle Rabana významný prvek pro seznámení žalovaného spotřebitele s jeho právy a záruky toho, že pravidla řízení nebudou v průběhu sporu měněna.²⁴⁴

Rabanovu kritiku shledávám jako zcela opodstatněnou. Snahou zákonodárce by nemělo být vytvoření nové právnické profese autorizovaných rozhodců, ale spíš zohlednění největších výtek a odstranění nejzávažnějších komplikací stávající právní úpravy. Tvůrci návrhu motivováni snahou o posílení státní kontroly a větších zákonných limitů pro vedení rozhodčího řízení ve spotřebitelských sporech tak dle mého zvolili ne zcela šťastné řešení. Některé navrhované úpravy stojí za zvážení a jejich rozpracování, ale některé by dle mého přinesly pouze zanedbatelné výsledky za cenu přílišné normativní regulace.

9.2.3 Nový návrh ministerstva spravedlnosti

Personální změny na ministerstvu spravedlnosti nastalé po volbách do Poslanecké sněmovny v roce 2010 přinesly mimo jiné i revizi postoje k rozhodčímu řízení ve spotřebitelských věcech. V posledních měsících byl na půdě ministerstva spravedlnosti vypracován nový návrh změn ZRŘ (dále jen MS-ZRŘ), který již byl předložen ke schválení Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky.

Po zvážení několika variant řešení současného stavu vyhodnotili tvůrci MS-ZRŘ jako nejvhodnější tu, která ponechává arbitrabilitu sporů v rozhodčím řízení ve stávajícím rozsahu, ale snaží se o zvýšení ochrany spotřebitele v něm.

²⁴⁴ RABAN, Přemysl. Autorizovaní rozhodci nebo adjudikátoři. *Bulletin advokacie*. 2010, roč. 21, č. 6, s. 15 – 22. ISSN 1210-6348.

Zásadní změnu by po přijetí MS-ZRŘ zaznamenala již samotná forma rozhodčí doložky. Dle navrhované úpravy by nadále nebylo možné zařazovat rozhodčí doložku do obsáhlých a pro běžného spotřebitele častokráte i velmi nepřehledných obchodních podmínek. MS-ZRŘ počítá s přidáním nového odstavce 3) do § 3 ZRŘ ve znění: „Sjednává-li se rozhodčí smlouva pro řešení sporů ze spotřebitelských smluv, musí být sjednána na samostatné listině obsahující podpisy smluvních stran; jinak je neplatná“.²⁴⁵ Na první pohled je zde patrná inspirace úpravou sjednávání rozhodčích doložek ve spotřebitelských smlouvách platnou ve Spolkové republice Německo.²⁴⁶

Předpokládám, že tvůrci návrhu chtěli dosáhnout toho, aby spotřebitel zcela jasně rozpoznal, že zároveň se smlouvou hlavní je uzavírána i rozhodčí doložka. Měl by tak být veden k zcela jasnému uvědomění si závažnosti svého počínání. V důvodové zprávě k MS-ZRŘ je ale o této změně ZRŘ uvedeno: „Rozhodčí doložky bývají často upraveny v adhezních smlouvách, při jejichž sjednávání nedochází k možnosti modifikace jednou ze stran, tedy slabší strany, zpravidla spotřebitele. Takový projev vůle lze jen stěží považovat za dostatečný v případě, že důsledkem je vzdání se práva na přístup k soudu. S ohledem na ochranu slabší smluvní strany – spotřebitele – se navrhuje pod sankcí absolutní neplatnosti zakázat sjednávání rozhodčích smluv v adhezních smlouvách“.²⁴⁷

Vyjmutí rozhodčí doložky a odlišení ji od zbylého textu spotřebitelské smlouvy či obchodních podmínek k ní přiložených je dle mého rozhodně přínosem k informovanosti spotřebitele o podmínkách případného řízení a zvážení důsledků volby takového způsobu řešení případných sporů. V žádném případě se ale nedomnívám, že jakýkoliv novelizační krok zabráni adheznímu způsobu uzavírání rozhodčích doložek ve spotřebitelských smlouvách. Skutečnost, zda je podnikatelem předem připravená rozhodčí doložka v obchodních podmínkách nebo na samostatné listině, nemá dle mého vliv na to, že spotřebitel nebude moci ovlivnit její znění. Stále bude postaven na volbu,

²⁴⁵ Česko. Vláda. Vládní návrh na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. In *Sněmovní tisk*. 2011, tisk 371/0. Dostupný z WWW: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=371&CT1=0>.

²⁴⁶ Viz. Německo. Zivilprozessordnung in der Fassung der Bekanntmachung vom 5. Dezember 2005 (BGBl. I S. 3202; 2006 I S. 431; 2007 I S. 1781), die zuletzt durch Artikel 4 des Gesetzes vom 23. Mai 2011 (BGBl. I S. 898) geändert worden ist, § 1031 odst. 5. In *Bundesanzeiger*. 1879. Dostupný také z WWW: <http://bundesrecht.juris.de/zpo/BJNR005330950.html#BJNR005330950BJNG000032301>.

²⁴⁷ Česko. Vláda. Vládní návrh na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony : Důvodová zpráva. In *Sněmovní tisk*. 2011, tisk 371/0. Dostupný z WWW: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=371&CT1=0>.

zda formulářovou smlouvu (a formulářovou rozhodčí doložku) přijme či nikoliv bez možnosti jakkoliv zasahovat do jejího znění.

V dalším novém odstavci § 3 odst. 4 ZRŘ je následně výčet náležitostí rozhodčí doložky uzavřené se spotřebitelem. Musela by obsahovat informace o počtu rozhodců, způsobu vedení rozhodčího řízení, předpokládaných nákladech, místu konání, způsobu doručení rozhodčího nálezu, o jeho přezkoumatelnosti a o tom, že rozhodčí nález je soudně vymahatelný. Důvodová zpráva uvádí, že tyto informace by měly spotřebiteli usnadnit rozhodování o tom, zda rozhodčí doložku uzavře či nikoliv.²⁴⁸ Dostatečná informovanost spotřebitele je klíčová pro kvalifikované zvážení zda smlouvu s rozhodčí doložkou uzavřít či nikoliv. Na druhou stranu je ale možné se domnívat, že takto poměrně rozsáhlá rozhodčí doložka bude pro spotřebitele pouze dalším hustě popsaným formulářem, jehož podpis mu ztrpčuje získání vybraného zboží nebo služby.

Poslední do § 3 ZRŘ nově přidaný odstavec 5 pak zmocňuje ministerstvo spravedlnosti ke stanovení vzorové rozhodčí smlouvy pro řešení sporů ze spotřebitelských smluv. Toto ustanovení, i když směřuje pouze k vytvoření jakéhosi návodu pro budoucí kontrahenty, je dle mého zcela proti smyslu rozhodčího řízení, ve kterém jsou mimo jiné silně akcentovány zásady autonomie vůle stran a svobodné volby způsobu vedení řízení. Předepisovat stranám, jak má vypadat jejich dohoda o vedení rozhodčího řízení je dle mého zcela nemístné. Nepochybuji ani o tom, že ihned po nabytí účinnosti MS-ZRŘ by se objevil výklad pokládající všechny rozhodčí doložky odlišné od vzorové za neplatné pro rozpor se zákonem.

Zcela nově jsou v MS-ZRŘ upraveny nároky kladené na osobu rozhodce vystupujícího ve sporech vzešlých ze spotřebitelských smluv. Dle nového § 4 odst. 3 ZRŘ by rozhodcem ve sporech ze spotřebitelských smluv mohla být pouze osoba bezúhonná, vysokoškolsky vzdělaná, která je zároveň zapsána v seznamu rozhodců. Bezúhonnou pak dle následujícího odstavce není osoba, která byla pravomocně odsouzena pro trestný čin, jestliže se na ni dle zvláštního právního předpisu nebo rozhodnutí prezidenta republiky nehledí jako by nebyla odsouzena. Stávající způsob výběru rozhodce by zůstal zachován a

²⁴⁸ Česko. Vláda. Vládní návrh na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony : Důvodová zpráva. In *Sněmovní tisk*. 2011, tisk 371/0. Dostupný z WWW: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=371&CT1=0>.

navíc by byla v ZRŘ zakotvena již dnes využívaná možnost určení rozhodce všeobecnými pravidly pro rozhodčí řízení.

Změny by mělo doznat i ustanovení § 8 ZRŘ. Rozhodce by byl vyloučen z projednávání a rozhodnutí věci, jestliže by vzhledem k jeho poměru k věci, účastníkům nebo jejich zástupcům bylo možné pochybovat o jeho nepodjatosti.²⁴⁹ Do ZRŘ by tak z OSŘ bylo analogicky převzato ustanovení o nepodjatosti soudce.

Při rozhodování sporů ze spotřebitelských smluv by byl rozhodce povinen spolu s prvním úkonem účastníkům sdělit, zda v posledních třech letech rozhodoval spor ve věci některé ze stran. Dle důvodové zprávy tato úprava reaguje na situace, kdy jeden rozhodce rozhoduje většinu sporů pro větší společnost poskytující služby pro spotřebitele. Spotřebitel by se tak měl dozvědět informaci, která se má v praxi ukazovat jako nejčastější důvod podjatosti.²⁵⁰ Domnívám se, že holý fakt, že rozhodce rozhodoval v posledních třech letech spor ve věci některé ze stran, nemůže ani v nejmenším prokazovat jeho zaujatost. Jak uvádím výše ve své práci, opakované ustavování do funkce rozhodce nemusí automaticky znamenat, že rozhodce je per se podjatý a bude rozhodovat ve prospěch jedné ze stran.

Tříletá lhůta je natolik dlouhým časovým obdobím, že prakticky každý rozhodce figurující ve sporech ze spotřebitelských smluv by byl povinen oznamovat tuto skutečnost účastníkům. Nepochybně by dle mého vzrostl počet návrhů na zrušení rozhodčích nálezů právě pro to, že rozhodce v minulosti rozhodoval spor stejných účastníků. Aby spotřebitel mohl účelně namítat rozhodcovu podjatost, musel by však předložit soudu mnohem podrobnější informace o počtu rozhodcem vedených sporů, jeho rozhodnutí ve sporech s nynějším účastníkem apod. Úprava by se tak v tomto směru mýjela svému zamýšlenému účelu a spotřebitel by k zahájení rozhodčího řízení musel přistupovat se stejnou ostražitostí jako dnes.

Přijetím MS-ZRŘ by dále mělo dojít k odstranění mnohosti výkladu stávajícího ustanovení § 8 ZRŘ. Jeho novelizované podoba by zněla: “Stálé rozhodčí soudy mohou být zřízeny pouze zákonem nebo jen tehdy, pokud jejich

²⁴⁹ Česko. Vláda. Vládní návrh na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. In *Sněmovní tisk*. 2011, tisk 371/0. Dostupný z WWW: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=371&CT1=0>.

²⁵⁰ Tamtéž.

zřízení výslovně připouští jiný zákon“.²⁵¹ Zcela jasně by bylo stanoveno, že stálý rozhodčí soud nemůže být založen soukromoprávní cestou, i přestože se dnes někteří autoři domnívají, že to možné je.²⁵²

Zlepšení ochrany spotřebitele v rozhodčím řízení by měla přinést úprava § 19 ZRŘ. V případě, že by se strany dohodly na postupu ve sporu ze spotřebitelské smlouvy, nesměla by takováto dohoda být pro spotřebitele nevýhodná.²⁵³ Důvodová zpráva k tomuto uvádí, že takováto úprava zachová spotřebiteli práva stanovená tímto zákonem.²⁵⁴ Bohužel ale neuvádí, jaká dohoda by měla být považována za nevýhodnou. Zároveň by ke stávajícímu znění § 19 ZRŘ měl být doplněn také nový odstavec 4 ve znění: „Strany mohou určit postup také ve všeobecných pravidlech rozhodčího řízení, pokud jsou k rozhodčí smlouvě tato pravidla přiložena“.²⁵⁵

MS-ZRŘ má zřejmě reagovat na ustálenou judikaturu soudů týkající se pravidel řízení, na které rozhodčí doložka pouze odkazuje. Možnost odvolávat se na všeobecná pravidla rozhodčího řízení by však byla navrhovanou úpravou omezena pouze na případy, kdy jsou tyto pravidla či řady přiloženy k rozhodčí smlouvě. Domnívám se, že takováto změna ZRŘ by měla stejný dopad, jako by stanovila povinnost dohodnout způsob postupu vedení řízení v rozhodčí doložce. Nevidím totiž rozdíl v tom, zda budou muset být tato pravidla dohodnuta přímo v rozhodčí smlouvě, jak požadují zastánci restriktivního výkladu současného § 19 ZRŘ anebo zda budou muset být přiložena k rozhodčí smlouvě a budou tak její součástí.

Dle mého významnou změnu by mělo prodělat ustanovení § 23 upravující okamžik skončení rozhodčího řízení. Podle stávající úpravy rozhodčí řízení končí okamžikem vydání rozhodčího nálezu nebo usnesení v těch případech, kdy se nevydává rozhodčí náleze; usnesení musí být podepsáno, odůvodněno a doručeno jako rozhodčí náleze; je-li žaloba podaná u stálého

²⁵¹ Česko. Vláda. Vládní návrh na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. In *Sněmovní tisk*. 2011, tisk 371/0. Dostupný z WWW: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=371&CT1=0>.

²⁵² LISSE, Luděk, Postavení stálých rozhodčích soudů v České republice. *Rozhodčí soud České republiky* [online] vydáno 2. 12. 2005 [cit. 3. 3. 2010]. Dostupný z WWW: http://www.rozhodcisoud.net/news/postaveni_soudu.php.

²⁵³ Česko. Vláda. Vládní návrh na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. In *Sněmovní tisk*. 2011, tisk 371/0. Dostupný z WWW: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=371&CT1=0>.

²⁵⁴ Česko. Vláda. Vládní návrh na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony : Důvodová zpráva. In *Sněmovní tisk*. 2011, tisk 371/0. Dostupný z WWW: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=371&CT1=0>.

²⁵⁵ Česko. Vláda. Vládní návrh na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. In *Sněmovní tisk*. 2011, tisk 371/0. Dostupný z WWW: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=371&CT1=0>.

rozhodčího soudu vzata zpět ještě před ustavením senátu nebo jmenováním rozhodce, vydává a podepisuje usnesení o zastavení řízení předseda stálého rozhodčího soudu. Rozhodnutí, kterým se řízení končí, je následně doručováno postupem dle OSŘ.

Nově by mělo rozhodčí řízení končit až právní mocí rozhodčího nálezu nebo doručením usnesení v těch případech, kdy se nevydává rozhodčí nález; usnesení musí být podepsáno, odůvodněno a doručeno jako rozhodčí nález; je-li žaloba podaná u stálého rozhodčího soudu vzata zpět ještě před ustavením senátu nebo jmenováním rozhodce, vydává a podepisuje usnesení o zastavení řízení předseda stálého rozhodčího soudu.²⁵⁶ Autoři o této změně v důvodové zprávě MS-ZRŘ uvádějí: „Toto řešení by mělo umožnit stranám, aby si dohodly postup týkající se doručování rozhodčího nálezu samostatnou dohodou podle § 19 a nemuselo být postupováno, v návaznosti na judikaturu Nejvyššího soudu, striktně podle ustanovení § 45 a násl. OSŘ“.²⁵⁷

Domnívám se, že umožnění vlastní úpravy doručování rozhodčího nálezu je bezesporu vhodné ve sporech vedených dvěma podnikateli nebo osobami jinak obeznámenými s úskalími rozhodčího řízení. Ve spotřebitelských sporech by takováto úprava přinesla více komplikací a nejasností, než jakéhokoli pozitivního přínosu. Po přijetí takovéto úpravy by se mnohý spotřebitel ani nedozvěděl o vydání rozhodčího nálezu či o jeho doručení, byť by bylo v souladu s předchozí dohodou stran. Nic by totiž nebránilo doručování rozhodčího nálezu např. pouze na emailovou schránku provozovanou na serveru věřitele, k níž dlužník (žalovaný) dostal přihlašovací údaje při podpisu smlouvy, z níž vzešel spor. Stranou přitom ponechávám některými autory zpochybňovanou možnost sjednání fikce doručení v občanskoprávních vztazích.²⁵⁸ Spotřebitel je dle mého při současné úpravě doručování rozhodčích nálezů chráněn víc, než by byl po přijetí MS-ZRŘ.

Za pozitivní krok ke zlepšení postavení spotřebitele pokládám navrhovaný směr novelizace § 25 ZRŘ. Jeho nynější odst. 3 stanoví, že strany mohou rozhodce pověřit, aby jejich spor rozhodoval podle zásad

²⁵⁶ Česko. Vláda. Vládní návrh na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. In *Sněmovní tisk*. 2011, tisk 371/0. Dostupný z WWW: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=371&CT1=0>.

²⁵⁷ Tamtéž.

²⁵⁸ PHILIPPI, Tomáš. Právní účinky odstoupení od smlouvy realizovaného prostřednictvím smluvní fikce doručení. *Právní rozhledy*. 2005, roč. 11, č. 11, s. 401 – 404. ISSN 1210-6410.

spravedlnosti,²⁵⁹ by byl doplněn o poslední větu ve znění: Ve sporech ze spotřebitelských smluv se rozhodci řídí vždy pouze hmotným právem pro spor rozhodným.²⁶⁰ Za vhodnější řešení bych ovšem považoval zákaz rozhodování spotřebitelských sporů v rozhodčím řízení dle zásad spravedlnosti. Navrhovaná formulace může v aplikační praxi způsobit výkladové problémy vedoucí až k nepřipustným snahám o materiální přezkum souladu rozhodčího nálezu s hmotným právem.

Na úpravy ustanovení týkajících se rozhodčí smlouvy navazuje MS-ZRŘ v § 31 rozšířením důvodů pro zrušení rozhodčího nálezu. Dle § 31 písm. b) MS-ZRŘ by bylo možno zrušit rozhodčí nález nejen v případě, že je rozhodčí smlouva neplatná, nebo byla zrušena, anebo se na dohodnutou věc nevztahuje, ale nově také neobsahuje-li rozhodčí smlouva náležitosti uvedené v § 3 odst. 4, nebo jsou-li tyto náležitosti neúplné nebo nepravdivé.²⁶¹ Nerespektování pravidel zavedených MS-ZRŘ pro rozhodčí smlouvy ve spotřebitelských smlouvách je sankcionováno neplatností takové rozhodčí smlouvy.

Mnohonásobně větší dopad by dle mého měl nový zrušovací důvod upravený v § 31 písm. f) MS-ZRŘ. Ke stávajícímu znění § 31 písm. f) by měla být přidána poslední věta ve znění: „rozhodce nebo stálý rozhodčí soud rozhodoval spor ze spotřebitelské smlouvy v rozporu s hmotným právem pro spor rozhodným“.²⁶²

Se záměrem tvůrců návrhu zavést možnost napadnout rozhodčí nález, který byl vydán ve sporu ze spotřebitelské smlouvy, z věcných důvodů nelze dle mého souhlasit. Zavedení možnosti věcného přezkumu rozhodčích nálezů vydaných ve spotřebitelských sporech nepovede k ničemu jinému než k zahlcení obecných soudů spotřebitelskými věcmi. Rozhodčí řízení tak v podstatě přijde o jednoinstančnost a s ní úzce spjatou rychlost řízení. Obecný soud se v rámci své přezkumné pravomoci stane jakousi druhou instancí revidující rozhodnutí rozhodců. Takovýto postup je však dle ustálené judikatury nejen Nejvyššího soudu ČR, ale také ESD zcela nepřipustný.

²⁵⁹ Česko. Zákon č. 216 ze dne 1. listopadu 1994 o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů ve znění pozdějších předpisů, § 25 odst. 3. In *Sbírka zákonů České republiky*. 1994, částka 67, s. 2106 – 2112. Dostupný také z WWW: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=216/1994&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy.

²⁶⁰ Česko. Vláda. Vládní návrh na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. In *Sněmovní tisk*. 2011, tisk 371/0. Dostupný z WWW: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=371&CT1=0>.

²⁶¹ Tamtéž.

²⁶² Tamtéž.

Podání návrhu na zrušení rozhodčího nálezu by dle důvodové zprávy nemělo mít odkladný účinek.²⁶³ Nevím, zda autoři vzali v potaz ust. § 35 odst. 1 písm. a) ZRŘ stanovící: „I když nepodala návrh na zrušení rozhodčího nálezu soudem, může strana, proti níž byl soudem nařízen výkon rozhodčího nálezu, podat návrh na zastavení nařízeného výkonu rozhodnutí kromě důvodů uvedených ve zvláštním předpisu i tehdy, jestliže je rozhodčí nález stížen některou vadou uvedenou v § 31 písm. a), d) nebo f)“. Návrh na zrušení rozhodčího nálezu z důvodu rozporu s právem pro spor rozhodným sice nebude mít suspensivní účinek, ale povinný stále může oddalovat jeho výkon podáním návrhu na zastavení nařízeného výkonu rozhodnutí.

Domnívám, že ke zvýšení ochrany spotřebitele v rozhodčím řízení se namísto přezkumu již vydaných rozhodčích nálezů jeví vhodnější doplnění ZRŘ o zákaz rozhodování spotřebitelských smluv podle jen velmi obtížně definovatelných zásad spravedlnosti. Zastávám názor, že by důvodem pro zrušení rozhodčího nálezu nemělo být to, co je jeho obsahem, ale způsob jakým rozhodce k tomuto nálezu dospěl.

Podobný novelizační krok učinil slovenský zákonodárce v roce 2009. Ten upravil znění § 30 odst. 2 ZRK tak, že doplnil na konec větu: „Stejně nelze přisoudit plnění ze spotřebitelské smlouvy, která je v rozporu s ustanoveními obecně závazných právních předpisů na ochranu práv spotřebitele, zejména pokud obsahuje nepřijatelnou smluvní podmínku“.²⁶⁴

V souladu s výše uvedenou judikaturou ESD²⁶⁵ by měla být v § 33 ZRŘ zakotvena možnost domáhat se ve spotřebitelských věcech zrušení rozhodčího nálezu, i pokud strana uplatnila důvod pro zrušení až poté, kdy začala jednat ve věci samé. Poměrně bohatá judikatura ESD k této tématice jasně stanoví, že národní soud má mít možnost přezkoumat platnost rozhodčí doložky a oprávněnost rozhodce k rozhodování nejen v jakékoliv fázi rozhodčího řízení, ale dokonce i v řízení nalézacím.

²⁶³ Česko. Vláda. Vládní návrh na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony : Důvodová zpráva. In *Sněmovní tisk*. 2011, tisk 371/0. Dostupný z WWW: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=371&CT1=0>.

²⁶⁴ Slovensko. Zákon č. 71/2009 Z. z. z 11 februára 2009, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 244/2002 Z. z. o rozhodcovskom konaní v znení zákona č. 521/2005 Z. z. a o zmene a doplnení zákona Slovenskej národnej rady č. 71/1992 Zb.o súdnych poplatkoch a poplatku za výpis z registra trestov v znení neskorších predpisov. In *Zbierka zákonov Slovenskej republiky*. 2009. časťka 31, s. 841-843.

²⁶⁵ Srov. např. rozhodnutí C-168/05 Mostaza Claro nebo rozhodnutí C-40/08 Asturcom

Za zcela převratnou novinku ve fungování rozhodčího řízení ve spotřebitelských sporech je nutné považovat navrhované přidání nové části páte do ZRŘ. Ta by měla upravovat organizaci rozhodců figurujících ve sporech ze spotřebitelských smluv a do jisté míry i výkon dozoru ze strany ministerstva spravedlnosti.

Autoři MS-ZRŘ předpokládají vytvoření seznamu rozhodců (dále jen „Seznam“), kteří budou jako jediní oprávněni rozhodovat spory ze spotřebitelských smluv. Seznam povede dle návrhu Ministerstvo spravedlnosti a bude veřejně přístupný (předpokládá se jeho zveřejnění na internetu). Do Seznamu bude moci být zapsána pouze bezúhonná fyzická osoba způsobilá být rozhodcem podle ZRŘ, která získala vysokoškolské vzdělání, nebyla v posledních 5 letech vyškrtuta ze Seznamu a uhradila poplatek za zápis.²⁶⁶

Nejvýznamnějším sankčním nástrojem ministerstva při kontrole dodržování ZRŘ v rozhodčím řízení vedeném ve sporech ze spotřebitelských smluv bude možnost vyškrtnout rozhodce ze Seznamu. MS-ZRŘ v § 35c odst. 1 stanoví podmínky, při jejichž naplnění bude rozhodce vyškrtnut ze Seznamu. Jde o smrt rozhodce, pravomocné odsouzení pro trestný čin, zbavení způsobilosti k právním úkonům, ztrátu způsobilosti být rozhodcem dle zvláštních právních předpisů a podání žádosti o vyškrtnutí.²⁶⁷

Vyškrtnutí bude provedeno okamžitě poté, co výše uvedené podmínky nastanou bez toho, aby MS vydávalo rozhodnutí. Samostatné rozhodnutí bude ministerstvo vydávat v případě, že vyškrtnutí rozhodce bude opírat o důvody uvedené v § 35c odst. 2 MS-ZRŘ. Dle tohoto ustanovení může MS rozhodnout o vyškrtnutí rozhodce, který opakovaně i přes písemné upozornění porušil povinnosti stanovené ZRŘ anebo působil jako rozhodce v rozhodčím řízení, kde byl vydaný rozhodčí nález zrušen soudem z důvodů uvedených v § 31 písm. a), b), c), e) nebo f),²⁶⁸ tedy byl-li rozhodčí nález zrušen z důvodu, že rozhodce vůbec neměl rozhodovat, porušil procesní zásadu rovnosti stran nebo odsoudil stranu k plnění, které je v rozporu s hmotným právem.

²⁶⁶ Česko. Vláda. Vládní návrh na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony : Důvodová zpráva. In *Sněmovní tisk*. 2011, tisk 371/0. Dostupný z WWW: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=371&CT1=0>.

²⁶⁷ Česko. Vláda. Vládní návrh na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, § 35c odst. 1. In *Sněmovní tisk*. 2011, tisk 371/0. Dostupný z WWW: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=371&CT1=0>.

²⁶⁸ Česko. Vláda. Vládní návrh na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, § 35c odst. 2. In *Sněmovní tisk*. 2011, tisk 371/0. Dostupný z WWW: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=371&CT1=0>.

Osobně považuji tento poslední návrh na změnu ZRŘ za nejzdařilejší novelizační pokus o úpravu postavení spotřebitele v rozhodčím řízení.

ZRŘ s navrhovanými změnami ponechává stranám volnost ve sjednání rozhodčí doložky, ale zároveň poskytuje slabší straně (spotřebiteli) záruky zachování rovnosti stran a možnost obrany proti nezákonnému postupu rozhodce. Pozitivně hodnotím zejména povinnost stran sjednat rozhodčí doložku na samostatné listině, což by mělo přinést větší obezřetnost při jejím uzavírání. Záruky zákonnosti rozhodcova počínání pak spatřuji především ve zvýšených nárocích na jeho osobu a také v informační povinnosti vůči stranám sporu. Vyloučení možnosti rozhodování dle zásad spravedlnosti pak považuji za přínos pro právní jistotu účastníků rozhodčího řízení.

Takovýto velký zásah do stávající právní úpravy rozhodčího řízení samozřejmě přináší i řešení, která shledávám méně šťastná. Uzákonění možnosti dohody stran o způsobu doručení rozhodčího nálezu považuji za počin, přičítící se nejen ustálené judikatuře ale také snaze o zvýšení ochrany spotřebitele v rozhodčím řízení. Domnívám se, že stávající úprava doručování rozhodčích nálezů je v tomto směru mnohem vhodnější. Vlnu nevole, zejména ze strany rozhodců patrně vzbudí dozor nad jejich činností ze strany ministerstva spravedlnosti. Možnost vyškrtnutí ze Seznamu a s tím spojené odejmutí mnohdy lukrativního podnikání by dle mého neměla být svěřena pouze státním úředníkům.

Vhodnější se mi v tomto smyslu jeví vytvoření samostatného orgánu tvořeného rozhodci, zástupci ministerstva spravedlnosti a organizací ochrany spotřebitelů. Tento kolektivní orgán by pak po vzájemné dohodě rozhodoval o vyškrtnutí rozhodce ze Seznamu. Obdobný systém je zaveden pro obsazování stálých spotřebitelských rozhodčích soudů v Polsku zřízených při vojvodských inspektorátech Obchodní inspekce. (Stałe polubowne sądy konsumenckie). Zde jsou stálí rozhodci dosazováni rovným dílem organizacemi zastupujícími zájmy spotřebitelů a organizacemi, které zastupují podnikatele.²⁶⁹

I přes výše uvedené však vnímám MS-ZRŘ jako kvalitní legislativní počin. Domnívám se, že by oprávněně mohl mít ambice na to, stát se

²⁶⁹ Polsko. Rozporządzenie ministra sprawiedliwości z dnia 25 września 2001 r. w sprawie określenia regulaminu organizacji i działania stałych polubownych sądów konsumenckich. In *Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej*. 2001, Nr. 113. Dostupný také z WWW: <http://dokumenty.rcl.gov.pl/items2921>.

předpisem, který odstraní většinu problémů a nejasností dnešní úpravy rozhodčího řízení ve spotřebitelských věcech.

9.3 Zamýšlená novelizace zákona o rozhodcovském konaní

Vzhledem k blízkosti právních řádů České a Slovenské republiky považuji za vhodné do této kapitoly začlenit také krátký výklad o novelizačních snahách slovenského zákonodárce a úpravách ZRK de lege ferenda.

I přesto že je slovenský ZRK mnohem mladší než český ZRŘ, prošel již dvojí novelizací. Jedna z nich měla zohlednit požadavky na ochranu spotřebitele kladené komunitárním právem. Připraven a byl i třetí velký návrh změn reflektující potřebu chránit spotřebitele v rozhodčím řízení.²⁷⁰ Tento návrh změny ZRK (NoZRK) prošel legislativním procesem a byl předložen k podpisu prezidentu SR, jenž jej však signovat odmítl a vrátil NoZRK k přepracování. Dovolím si říci, že tento prezidentem odmítnutý návrh by na Slovensku způsobil malou revoluci na poli rozhodčího řízení ve spotřebitelských věcech. Jednalo se totiž o poměrně obsáhlou novelu přinášející celou řadu zásadních změn v organizaci a způsobu vedení rozhodčího řízení ve sporech ze spotřebitelských závazkových vztahů.

Cílem návrhu zákona bylo, při udržení rozhodčího řízení ve spotřebitelských věcech, upravit rozhodování těchto věcí pouze stálým rozhodčím soudem, jeho vznik a ustavování upravit přímo zákonem a zabránit zneužívání institutu rozhodčího řízení ve sporech ze spotřebitelských smluv.²⁷¹ Vytyčeného cíle navrhovatelé zamýšleli dosáhnout zejména tím, že budou kladeny zvýšené nároky na rozhodcovu důvěryhodnost a odbornost. Výkon jeho funkce by musel být prováděn ze zákona svědomitě, nezájatě a nestranně s odbornou péčí a bez zbytečných průtahů.²⁷²

Do rozhodčího řízení ve spotřebitelských věcech by nově mohla zasahovat také sdružení na ochranu spotřebitelů. Na jejich návrh by mohl soud

²⁷⁰ Slovensko. Vláda. Vládní návrh zákona, kterým se mění a doplňuje zákon č. 244/2002 Z. z. o rozhodcovském konaní v znení neskorších predpisov. In *Parlamentná tlač.* 2010, tisk 1418. Dostupný také z WWW: <http://www.nrsr.sk/Default.aspx?sid=zakony/zakon&ZakZborID=13&CisObdobia=4&CPT=1418>.

²⁷¹ Slovensko. Vláda. Vládní návrh zákona, kterým se mění a doplňuje zákon č. 244/2002 Z. z. o rozhodcovském konaní v znení neskorších predpisov : Dôvodová zpráva. In *Parlamentná tlač.* 2010, tisk 1418. Dostupný také z WWW: <http://www.nrsr.sk/Default.aspx?sid=zakony/zakon&ZakZborID=13&CisObdobia=4&CPT=1418>.

²⁷² Slovensko. Vláda. Vládní návrh zákona, kterým se mění a doplňuje zákon č. 244/2002 Z. z. o rozhodcovském konaní v znení neskorších predpisov. In *Parlamentná tlač.* 2010, tisk 1418. Dostupný také z WWW: <http://www.nrsr.sk/Default.aspx?sid=zakony/zakon&ZakZborID=13&CisObdobia=4&CPT=1418>.

vydat rozhodnutí o zbavení funkce rozhodce pro opakované závažné porušení práv účastníků anebo pro opakované závažné porušení povinností rozhodce stanovené právními předpisy. Soud by, v případě podání takového návrhu, byl oprávněn pozastavit výkon funkce rozhodce do skončení řízení o zbavení jeho funkce.²⁷³ Na návrh sdružení na ochranu spotřebitelů může také soud nejprve pozastavit a posléze také trvale uložit zřizovateli stálého rozhodčího soudu (dále jen zřizovatel), aby jím zřízený rozhodčí soud nerozhodoval spotřebitelské věci, pokud se tento dopustil opakovaného závažného narušení spotřebitelských práv a spotřebiteli vznikla škoda ve výši alespoň 50.000 eur.²⁷⁴ Uzákonění možnosti sdružení na ochranu spotřebitelů vměšovat se do sporu mezi dvěma soukromoprávními subjekty nepovažují za vhodné. Mám totiž obavu zejména z přílišného nadužívání možnosti navrhnout zbavení funkce rozhodce.

Výše uvedené ale zdaleka není jedinou novou povinností, jakou by NoZRK přinesl zřizovatelům. Zřizovatelé by museli zajistit včasné a řádné vyřizování stížností proti postupu stálého rozhodčího soudu, na což by ve spotřebitelských věcech dohlíželo ministerstvo spravedlnosti.²⁷⁵ Možnost podávání takovýchto stížností byla kritizována například J. Suchožou a R. Palkovou takto: „Zákonné zakotvení zvláštních stížností na postup rozhodčího soudu v řízení v určitém slova smyslu omezuje (dokonce až může vyřadit) uplatňování klasických procesních postupů, které jsou charakteristické pro rozhodčí řízení“.²⁷⁶

Zřizovatelé by byli zároveň povinni informovat ministerstvo spravedlnosti o množství spotřebitelských sporů rozhodovaných jimi zřízenými stálými rozhodčími soudy a o způsobu vyřízení námitek proti nim směřujícím. Také by byli přímo ze zákona odpovědní za škodu způsobenou stálým rozhodčím soudem a jeho rozhodci²⁷⁷ J. Suchoža a R. Palková o něm uvádějí: „Navíc zavedení povinnosti podávat Ministerstvu pravidelné zprávy o činnosti stálého rozhodčího soudu, příp. i jiným orgánům veřejné moci podle zvláštních předpisů narušuje soukromoprávní povahu rozhodčího soudnictví a může vést

²⁷³ Slovensko. Vláda. Vládný návrh zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 244/2002 Z. z. o rozhodcovskom konaní v znení neskorších predpisov. In *Parlamentná tlač*. 2010, tisk 1418. Dostupný také z WWW: <http://www.nrsr.sk/Default.aspx?sid=zakony/zakon&ZakZborID=13&CisObdobia=4&CPT=1418>.

²⁷⁴ Tamtéž.

²⁷⁵ Tamtéž.

²⁷⁶ SUCHOŽA, Josef, PALKOVÁ, Regina. Právna úprava rozhodcovského konania v Slovenskej republike. *Právni forum*. 2010, roč. 7, č. 3, s. 106 -114. ISSN 1214-7966.

²⁷⁷ Slovensko. Vláda. Vládný návrh zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 244/2002 Z. z. o rozhodcovskom konaní v znení neskorších predpisov. In *Parlamentná tlač*. 2010, tisk 1418. Dostupný také z WWW: <http://www.nrsr.sk/Default.aspx?sid=zakony/zakon&ZakZborID=13&CisObdobia=4&CPT=1418>.

k vzniku etatických tendencí a manipulací v uvedené oblasti ze strany úředníků státní správy“.²⁷⁸

Navrhovatelé dokonce předpokládají odpovědnost stálého rozhodčího soudu (zřizovatele) za to, že účastníci nemohli poznat kvalitu rozhodců, což mohlo ovlivnit jejich výběr.²⁷⁹

Spotřebitelským sporům by dle NoZRK měla být věnována celá osmá část ZRK. Spory ze spotřebitelských smluv by nově mohly rozhodovat pouze stálé rozhodčí soudy, přičemž strany by nemohly dohodou určit jméno konkrétního rozhodce. Stálý rozhodčí soud by navíc musel být držitelem licence pro rozhodování těchto sporů a rozhodce by musel mít ukončené právnické vzdělání druhého stupně a minimálně tříletou praxi v oblasti občanského nebo obchodního práva a dokonce absolvovat školení pořádaná Justiční akademií SR.²⁸⁰

Licence pro rozhodování sporů ze spotřebitelských smluv by stálému rozhodčímu soudu udělovalo ministerstvo spravedlnosti po předložení žádosti obsahující zákonem stanovené náležitosti a po splnění dalších podmínek. Obsah žádosti i podmínky pro udělení licence byly v návrhu koncipovány se snahou o co největší transparentnost majetkových a odborných předpokladů pro fungování stálého rozhodčího soudu. Některé z požadovaných náležitostí jako např. nemalé vadium (200.000 eur) skládané u MS, prokázání odborné způsobilosti, bezúhonnosti a důvěryhodnosti rozhodců a členů statutárních orgánů zřizovatele či přehled o původu majetku v základním kapitálu zřizovatele by však dle mého bylo nepřiměřeně obtížné naplnit.

Změnu by doznala i forma rozhodčí smlouvy uzavřené mezi spotřebitelem a podnikatelem. Ta by nově mohla být na samostatné listině s výslovným souhlasem spotřebitele s jejím zněním. Žádné jiné ujednání by navíc na této listině být nemohlo.²⁸¹ Navrhovatelé tak zamýšleli zajistit větší

²⁷⁸ SUCHOŽA, Josef, PALKOVÁ, Regina. Právna úprava rozhodcovského konania v Slovenskej republike. *Právni forum*. 2010, roč. 7, č. 3, s. 106 -114. ISSN 1214-7966.

²⁷⁹ Slovensko. Vláda. Vládný návrh zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 244/2002 Z. z. o rozhodcovskom konaní v znení neskorších predpisov : Dôvodová zpráva. In *Parlamentná tlač*. 2010, tisk 1418. Dostupný také z WWW: <http://www.nrsr.sk/Default.aspx?sid=zakony/zakon&ZakZborID=13&CisObdobia=4&CPT=1418>.

²⁸⁰ Slovensko. Vláda. Vládný návrh zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 244/2002 Z. z. o rozhodcovskom konaní v znení neskorších predpisov. In *Parlamentná tlač*. 2010, tisk 1418. Dostupný také z WWW: <http://www.nrsr.sk/Default.aspx?sid=zakony/zakon&ZakZborID=13&CisObdobia=4&CPT=1418>.

²⁸¹ Tamtéž.

transparentnost rozhodčích smluv.²⁸² Uzavření rozhodčí smlouvy by nesmělo být podmínkou pro uzavření jiné smlouvy mezi stranami.²⁸³ Nedomnívám se, že takováto podmínka je splnitelná. Rozhodčí doložku obsaženou ve smlouvě považuji za jeden z aspektů oferty k uzavření spotřebitelské smlouvy. Bez ní se dle mého jedná o zcela jiný produkt, který bude nabízen za odlišných a pro spotřebitele pravděpodobně nevýhodnějších podmínek.

Jak je uvedeno výše, NoZRK byl vrácen prezidentem SR k přepracování. Došlo k tomu především z důvodu, že mimo faktickou nemožnost získat licenci k rozhodování spotřebitelských sporů, NoZRK ukládal zřizovatelům a rozhodcům působícím v rozhodčím řízení vedeném ve spotřebitelských věcech povinnosti, které jsou nad rámec právní úpravy související se správou a činností stálého rozhodčího soudu.²⁸⁴

Jak vidno, způsob a míra regulace rozhodčího řízení ve spotřebitelských sporech představuje i u našich východních sousedů v mnohém stejně ožehavé téma, jako u nás. Domnívám se, že mírně odlišný výkon tamního rozhodčího řízení a úvahy *de lege ferenda* (např. o formě rozhodčí smlouvy) by mohly být inspirací pro obdobnou úpravu v ČR.

²⁸² Slovensko. Vláda. Vládný návrh zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 244/2002 Z. z. o rozhodcovskom konaní v znení neskorších predpisov : Dôvodová zpráva. In *Parlamentná tlač*. 2010, tisk 1418. Dostupný také z WWW: <http://www.nrsr.sk/Default.aspx?sid=zakony/zakon&ZakZborID=13&CisObdobia=4&CPT=1418>.

²⁸³ Slovensko. Vláda. Vládný návrh zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 244/2002 Z. z. o rozhodcovskom konaní v znení neskorších predpisov. In *Parlamentná tlač*. 2010, tisk 1418. Dostupný také z WWW: <http://www.nrsr.sk/Default.aspx?sid=zakony/zakon&ZakZborID=13&CisObdobia=4&CPT=1418>.

²⁸⁴ Slovensko. Prezident Slovenskej republiky. Rozhodnutie prezidenta Slovenskej republiky o vrátení zákona z 9. marca 2010, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 244/2002 Z. z. o rozhodcovskom konaní v znení neskorších predpisov. In *Parlamentná tlač*. 2010, tisk 1524. Dostupný také z WWW: <http://www.nrsr.sk/Default.aspx?sid=zakony/cpt&ZakZborID=13&CisObdobia=4&ID=1524>.

10. Závěr

I přesto že bylo na počátku 90. let rozhodčí řízení neprávem opomíjený způsob řešení sporů, dnes představuje prostředek, o jehož využití k řešení širokého spektra sporů nelze mít sebemenší pochyby. Tento účinný nástroj se ovšem může, při nedůsledném uzavírání rozhodčích doložek a neseznámení se s podmínkami řízení, stát nemalou překážkou komplikující cestu k právu. Nedomnívám se však, že by rozhodčí doložka sama o sobě dokázala tuto cestu zhatit.

Jak je patrné z rozhodnutí ESLP²⁸⁵ a Ústavního soudu,²⁸⁶ uzavření rozhodčí doložky nelze považovat za vzdání se práva na soudní ochranu dle čl. 6 Úmluvy resp. čl. 36. Listiny základních práv a svobod. Tento krok je nutno hodnotit jako projev autonomie vůle stran. Nelze taktéž hovořit o vzdání se práva, které může v budoucnu teprve vzniknout dle § 574 odst. 2 ObčZ.

Na rozdíl od mnohých autorů se domnívám, že rozhodčí doložku nelze a priori považovat za nepřiměřené ujednání ve smyslu Směrnice. Tuto mou tezi potvrzuje i ustálená judikatura ESD explicitně vyjadřující požadavek konkretizace nepřiměřenosti podmínek obsažených v rozhodčí doložce při zkoumání její případné neplatnosti.²⁸⁷

Snaha ochránit spotřebitele před rozhodčími nálezy ukládající jim nemravné či nedovolené plnění legislativní úpravou ZRŘ je pochopitelná. Tento předpis dopadá přímo na rozhodčí řízení a ochrannářské ustanovení jsou i pro spotřebitele snáze aplikovatelná na konkrétní situaci. Změnu neplatnosti, již § 55 ObčZ sankcionuje nepřiměřená ujednání ve spotřebitelských smlouvách, však shledávám mnohem elegantnějším řešením. Zavedením absolutní neplatnosti byla nejen správně implementována Směrnice v souladu s výkladovou judikaturou ESD,²⁸⁸ ale především nyní mají obecné soudy povinnost přezkoumávat rozhodčí doložky i jiná ujednání spotřebitelských smluv ex lege.

²⁸⁵ Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 12. 12. 1983, č. 8588/79 a 8589/79, *Bramlid and Malström a d. vs. B.*

²⁸⁶ Usnesení Ústavního soudu ze dne 6. 11. 2008, sp. zn. II ÚS 2682/08.

²⁸⁷ Rozhodnutí ESD ze dne 1. 4. 2004 ve věci C-237/02, *Freiburger Kommunalbauten GmbH Baugesellschaft & Co. KG v. Ludgeru Hofstetterovi a Ulrike Hofstetter.*

²⁸⁸ Např. Rozhodnutí ESD ze dne 27. 6. 2000 ve věci C-240/98, *Océano Grupo Editorial SA v. Roció Muricano Quintero.*

Pominu-li subjektivní indispozice spotřebitele spočívající v jeho možné lehkovážnosti při kontraktaci, vidím totiž hlavní příčinou jeho problematického postavení v nedůsledném uplatňování neplatnosti nepřiměřených ujednání ve smyslu Směrnice a § 55 ObčZ. Oba tyto předpisy stanoví pro nepřiměřená ujednání ve spotřebitelských smlouvách absolutní neplatnost. K uplatnění práv tak od spotřebitele na rozdíl od předchozí právní úpravy není nezbytná nadměrná ostražitost ani rozsáhlé znalosti právního řádu. Spotřebitelova ochrana již tak není vázána pouze na podání námítky nepřiměřenosti rozhodčí doložky, ale kontrola jejího souladu s ustanoveními k ochraně spotřebitele je nyní ex lege svěřena obecným soudům.

V době účinnosti předchozího znění § 55 ObčZ stanovícího pouze relativní neplatnost nepřiměřených ujednání k tomuto poznamenával Němeček: „Dle komentářové literatury jsou též ostatní ujednání obsažená v § 56 odst. 3 ObčZ v rozporu se zákonem či s dobrými mravy, a tudíž v rámci obecného občanského práva absolutně neplatná. Tím, že však § 55 ObčZ pro nekalá ujednání zavádí režim relativní neplatnosti, dochází k legalizaci právních úkonů, které jsou jinak v obecném občanském právu absolutně neplatné. Postavení spotřebitele je tak zcela absurdně horší než postavení ostatních účastníků občanskoprávních vztahů“.²⁸⁹ Navíc upozorňoval na promlčitelnost práva domáhat se neplatnosti. Po uplynutí tříleté lhůty tak dle Němečka docházelo ke značnému zhoršení postavení spotřebitele, s nímž byla sjednána smlouva obsahující nepřiměřená ujednání.²⁹⁰ V případě rozhodčí doložky je navíc její nepřiměřenost zjistitelná častokrát až v průběhu řízení, tedy po uplynutí delšího časového úseku, než u hmotněprávních ujednání spotřebitelské smlouvy.

Výše uvedeným však nemíním v žádném případě snižovat význam zamýšlené novelizace ZRŘ. Nepochybuji například o nutnosti vytvoření zákonného rámce pro fungování rozhodčích institucí sjednocení podmínek vydávání jejich řádů či rozšíření kontrolních pravomocí a sankčních nástrojů státní moci. Na druhou stranu se ale nedomnívám, že je vhodným krokem zakázat rozhodčí řízení pro určitý druh spotřebitelských sporů nebo zajistit

²⁸⁹ NĚMEČEK, Pavel, Zamyšlení nad § 265 odst. 2 ObchZ a § 55 odst. 2 ObčZ. *iPrávník* [online]. Změněno 12. 10. 2005 [cit. 25. 3. 2010]. Dostupné z WWW: http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/obcanske-pravo/txtexpresion_nemecek/art_3790/rbsearchsource_articles/zamysleni-nad-652-odst-2-obchz-a-55-odst-2-obcz.aspx.

²⁹⁰ Tamtéž.

exklusivitu stálého rozhodčího soudu v rozhodování sporů vzešlých ze spotřebitelských smluv.

Ochrana spotřebitele v rozhodčím řízení by měla každopádně být nastavena tak, aby již nebyl dán důvod pro úvah podobné té Z. Nového uveřejněné ve sborníku Dny práva 2009. Nový totiž v úvodu svého příspěvku uvádí, že rozhodčí doložky by mohly být ve spotřebitelských smlouvách nadepisovány slavným Dantovým veršem „*Mnou přichází se v říši zatracenců*“ stojící nad branou Pekla.²⁹¹ Neočekávajíc pravděpodobně nikterak přívětivé zacházení.

²⁹¹ NOVÝ, Zdeněk, Nekalá rozhodčí doložka v českém právu. In *Dny práva – 2009 – Days of Law* [online]. Brno: Masarykova univerzita. 2009 [cit. 12. 3. 2010]. s. 1797. Dostupné z WWW: http://www.law.muni.cz/edicni/dny_prava_2009/files/sbornik/sbornik.pdf.

II. Seznam zkratek

Claro	Rozhodnutí ESD ze dne 26. 10. 2006 ve věci C-168/05, Elisa María Mostaza Claro v. Centro Móvil Milenium SL.
EHS	Evropské hospodářské společenství
ESD	Evropský soudní dvůr
exMS-ZRŘ	Odložený návrh ministerstva spravedlnosti na změnu zákona o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů
HK ČR a AK ČR	Hospodářská komora České republiky a Agrární komora České republiky
MS-ZRŘ	Nový návrh ministerstva spravedlnosti na změnu zákona o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů
NObčZ	nový občanský zákoník
NZRŘ	Poslanecký návrh na změnu zákona o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů
ObčZ	Zákon č. 40/1946 Sb., občanský zákoník
ObchZ	Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník
OSŘ	Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
PSP	Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky
Seznam	seznam rozhodců stálého rozhodčího soudu dle nového návrhu ministerstva spravedlnosti na změnu zákona o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů
SDEU	Soudní dvůr Evropské unie
Směrnice	Směrnice Rady 93/13/EHS o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách
Úmluva	Úmluva o ochraně lidských práv a svobod
ZRK	Zákon č. 244/2002 Z. z. o rozhodcovském konání
ZRŘ	Zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů
zřizovatel	zřizovatel stálého rozhodčího soudu dle nového návrhu ministerstva spravedlnosti na změnu zákona o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů

III. Seznam použité literatury

III. 1 Legislativní akty

- EU. Evropský parlament a Rada. Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES ze dne 23. dubna 2008 o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice Rady 87/102/EHS. In *Úřední věstník Evropské unie*. 2008. částka L 133. s. 66 – 92.
- EU. Komise. Doporučení Komise 98/257/ES ze dne 30. března 1998 o zásadách platných pro orgány odpovědné za mimosoudní řešení spotřebitelských sporů. In *Úřední věstník Evropské unie*. 1998, částka L115, s. 31 – 34.
- EU. Komise. Doporučení Komise č. 2001/310/ES ze 4 dubna 2001 o zásadách pro mimosoudní orgány při řešení spotřebitelských sporů dohodou. In *Úřední věstník Evropské unie*. 2011. částka L109, s. 56 – 61.
- EU. Komise. Návrh Směrnice Rady o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách : Důvodová zpráva. In *PreLex*. 1990, č. 92/0066. Dostupný také z WWW:
http://ec.europa.eu/prelex/detail_dossier_real.cfm?CL=cs&DosId=105269.
- EU. Konsolidované znění Smlouvy o fungování Evropské unie, čl. 267. In *Úřední věstník Evropské unie*. 2008, částka C 83, s. 47-201.
- EU. Rada. Nařízení Rady (ES) č. 44 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchod. In *Úřední věstník evropské unie*. 2001, částka L 12, s. 44 - 64.
- EU. Rada. Směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách. In *Úřední věstník Evropské unie*. 1993. částka L 093. s 29 – 34.
- Česko. Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí o podepsání Úmluvy o ochraně lidských práv a svobod ve znění protokolů č. 3,5 a 8. In *Sbírka zákonů České republiky*. 1992. částka 41, s. 1073 – 1088.
- Česko. Skupina poslanců. Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 321/2001 Sb., o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru a o změně zákona č. 64/1986 Sb., a zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů. In

- Sněmovní tisk.* 2010, tisk 808/0, Dostupné z WWW: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=808&CT1=0>.
- Česko. Vláda. Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů. In *Knihovna připravované legislativy*. 2010. č. j. předkladatele: 183/2010-LO-SP/1. Dostupný z WWW: <http://eklep.vlada.cz/eklep/page.jsf?pid=RACK83MHQVZV>.
 - Česko. Vláda. Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů : Důvodová zpráva. In *Knihovna připravované legislativy*. 2010. č. j. předkladatele: 183/2010-LO-SP/1. Dostupný z WWW: <http://eklep.vlada.cz/eklep/page.jsf?pid=RACK83MHQVZV>.
 - Česko. Vláda. Stanovisko Vlády ČR k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 321/2001 Sb., o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru a o změně zákona č. 64/1986 Sb., a zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů. In *Sněmovní tisk.* 2010, tisk 808/1. Dostupný z WWW: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=5&ct=808&ct1=1>.
 - Česko. Vláda. Vládní návrh zákona – občanský zákoník : Důvodová zpráva. In *Sněmovní tisk.* 2011, tisk 362, č. 1/2. Dostupný z WWW: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=362&CT1=0>.
 - Česko. Vláda. Vládní návrh zákona – občanský zákoník. In *Sněmovní tisk.* 2011, tisk 362, č. 1/2. Dostupný z WWW: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=362&CT1=0>.
 - Česko. Vláda. Vládní návrh na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. In *Sněmovní tisk.* 2011, tisk 371/0. Dostupný z WWW: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=371&CT1=0>.
 - Česko. Vláda. Vládní návrh zákona ze dne 1. listopadu 1994, o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů : důvodová zpráva. In *Sněmovní tisk.* 1994, tisk 1136. Dostupný také z WWW: <http://www.psp.cz/eknih/1993ps/tisky/t113600.htm>.

- Česko. Zákon č. 155 ze dne 21. dubna 2010, kterým se mění některé zákony ke zkvalitnění jejich aplikace a ke snížení administrativní zátěže podnikatelů. In *Sbírka zákonů České republiky*. 2010, částka 188, s. 2010-2026.
- Česko. Zákon ze dne č. 182 ze dne 16. června 1993 o Ústavním soudu. In *Sbírka zákonů České republiky*. 1993, částka 46, s. 914 – 933.
- Česko. Zákon č. 214 ze dne 21. dubna 1992 o burze cenných papírů. In *Sbírka zákonů České republiky*. 1992, částka 42, s. 1098 – 1104.
- Česko. Zákon č. 216 ze dne 1. listopadu 1994 o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů České republiky*. 1994, částka 67, s. 2106 – 2112.
- Česko. Zákon č. 223 ze dne 3. listopadu 1994 o sloučení Československé obchodní a průmyslové komory s Hospodářskou komorou České republiky, o některých opatřeních s tím souvisejících a o změně a doplnění zákona České národní rady č. 301/1992 Sb., o Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky, ve znění zákona č. 121/1993 Sb. In *Sbírka zákonů České republiky*. 1994, částka 68, s. 2145 – 2147.
- Česko. Zákon č. 227 ze dne 29. června 2000 o elektronickém podpisu a o změně některých dalších zákonů (o elektronickém podpisu). In *Sbírka zákonů České republiky*. 2000, částka 68, s. 3290 – 3298.
- Česko. Zákon č. 229 ze dne 23. dubna 1992 o komoditních burzách. In *Sbírka zákonů České republiky*. 1992, částka 48, s. 1222 – 1232.
- Česko. Zákon č. 283 ze dne 9. listopadu 1993 o státním zastupitelství. In *Sbírka zákonů České republiky*. 1993, částka 71, s. 1522 – 1527.
- Česko. Zákon č. 367 ze dne 14. září 2000, kterým se mění zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. In *Sbírka zákonů České republiky*. 2000, částka 99, s. 4680 – 4687.
- Česko. Zákon č. 40 ze dne 28. února 1964 Občanský zákoník. In *Sbírka zákonů České republiky*. 1964, částka 19, s. 1 - 48.
- Česko. Zákon č. 6 ze dne 30. listopadu 2001 o soudech, soudcích, přísedících a správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o

- soudech a soudcích). In *Sbírka zákonů České republiky*. 2002, částka 4, s. 162 – 216.
- Česko. Zákon č. 634 ze dne 16. prosince 1992 o ochraně spotřebitele. In *Sbírka zákonů České republiky*. 1992, částka 130, s. 3811 - 3816.
 - Česko. Zákon č. 99 Občanský soudní řád ze dne 4. prosince 1963. In *Sbírka zákonů České republiky*. 1963, částka 56, s. 1 – 46.
 - ČSR. Vláda. Vládní návrh občanského zákoníku – důvodová zpráva. In *Tisk Národního shromáždění Československé socialistické republiky*. 1963, tisk 156, část 9. Dostupný také z WWW: http://www.psp.cz/eknih/1960ns/tisky/t0156_09.htm.
 - Německo. Zivilprozessordnung in der Fassung der Bekanntmachung vom 5. Dezember 2005 (BGBl. I S. 3202; 2006 I S. 431; 2007 I S. 1781), die zuletzt durch Artikel 4 des Gesetzes vom 23. Mai 2011 (BGBl. I S. 898) geändert worden ist. In *Bundesanzeiger*. 1879. Dostupný také z WWW: <http://bundesrecht.juris.de/zpo/BJNR005330950.html#BJNR005330950BJNG000032301>.
 - Polsko. Rozporządzenie ministra sprawiedliwości z dnia 25 września 2001 r. w sprawie określenia regulaminu organizacji i działania stałych polubownych sądów konsumenckich. In *Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej*. 2001, Nr. 113. Dostupný také z WWW: <http://dokumenty.rcl.gov.pl/items2921>.
 - Slovensko. Prezident Slovenskej republiky. Rozhodnutie prezidenta Slovenskej republiky o vrátení zákona z 9. marca 2010, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 244/2002 Z. z. o rozhodcovskom konaní v znení neskorších predpisov. In *Parlamentná tlač*. 2010, tisk 1524. Dostupný také z WWW: <http://www.nrsr.sk/Default.aspx?sid=zakony/cpt&ZakZborID=13&CisObdobia=4&ID=1524>.
 - Slovensko. Vláda. Vládný návrh zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 244/2002 Z. z. o rozhodcovskom konaní v znení zákona č. 521/2005 Z. z. : Dôvodová správa. In *Parlamentná tlač*. 2009, tisk 845. Dostupný také z WWW:

<http://www.nrsr.sk/Default.aspx?sid=zakony/zakon&ZakZborID=13&CisObdobia=4&CPT=845>.

- Slovensko. Vláda. Vládny návrh zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 244/2002 Z. z. o rozhodcovskom konaní v znení neskorších predpisov. In *Parlamentná tlač*. 2010, tisk 1418. Dostupný také z WWW: <http://www.nrsr.sk/Default.aspx?sid=zakony/zakon&ZakZborID=13&CisObdobia=4&CPT=1418>.
- Slovensko. Zákon č. 244/2002 Z. z. z 3. apríla 2002 o rozhodcovskom konaní. In *Zbierka zákonov Slovenskej republiky*. 2002, časťka 105, s. 2390 – 2400.
- Slovensko. Zákon č. 71/2009 Z. z. z 11 februára 2009, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 244/2002 Z. z. o rozhodcovskom konaní v znení zákona č. 521/2005 Z. z. a o zmene a doplnení zákona Slovenskej národnej rady č. 71/1992 Zb. o súdnych poplatkoch a poplatku za výpis z registra trestov v znení neskorších predpisov. In *Zbierka zákonov Slovenskej republiky*. 2009. časťka 31, s. 841-843.

III. 2 Knižní díla

- BEJČEK, Josef; ELIÁŠ, Karel; RABAN, Přemysl aj., *Kurs obchodního práva : Obchodní závazky*. 4. vyd. Praha : C. H. Beck, 2007. 542 s. ISBN 9788074003370.
- BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Rozhodčí řízení, ordre public a trestní právo : komentář*. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2008. 1276 s. ISBN 9788074000966.
- BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů : komentář*. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2004. 679 s. ISBN 8071796298.
- BORN, Gary. *International commercial arbitration : commentary and materials*. 2nd ed. Ardsley : Transnational Publishers, 2001. 1149 s. ISBN 1571051759.

- DAVID, Ludvík et al., *Občanský soudní řád : komentář. II. díl. (§ 201 až 376)*. 1. vyd. Praha : Wolters Kluwer ČR, a. s., 2009. 913 s. ISBN 9788073574604.
- DE PALO, Giuseppe; TREVOR, Mary B; ALEXANDER, Nadja. *Arbitration and mediation in the Southern Mediterranean Countries*. Alphen aan den Rijn : Kluwer Law International, 2007. 244 s. ISBN 9789041126849.
- ELIÁŠ, Karel et. al., *Občanský zákoník : velký akademický komentář : úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1.4.2008*. 1. vyd. Praha : Linde, 2008. 1391 s. ISBN 9788072016877.
- KLEIN, Bohuslav; DOLEČEK, Martin. *Rozhodčí řízení : výklad je zpracován k právnímu stavu ke dni 1.3.2007*. 1. vyd. Praha : ASPI, 2007. 254 s. ISBN 9788073572648.
- LEW, Julian D; MISTELIS, Loukas A; KRÖLL, Stefan M. *Comparative international commercial arbitration*. The Hague : Kluwer Law International, 2003. 953 s. ISBN 9041115684.
- ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 2. aktualiz. a rozš. vyd. Praha : ASPI, 2008. 386 s. ISBN 9788073573249.
- RŮŽIČKA, Květoslav. *Rozhodčí řízení před rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky*. 2. rozšíř. vyd. Plzeň : Aleš Čeněk, 2005. s. 254. ISBN 8086898431.
- SELUCKÁ, Markéta, *Ochrana spotřebitele v soukromém právu*. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2008. 134 s. ISBN 9788074000379.
- SCHELLE, Karel, SCHELLEOVÁ, Ilona. *Rozhodčí řízení : historie, současnost a perspektivy*. Praha : Eurolex Bohemia, 2002. 300 s. ISBN 808643219X.
- ŠVESTKA, Jiří et al. *Občanský zákoník : komentář*. 2. vyd. Praha : C. H. Beck, 2009. 1373 s. ISBN 9788074001086.
- TOMANČÁKOVÁ, Blanka. *Ochrana spotřebitele v praxi se vzory a příklady*. 1. vyd. Praha : Linde, 2008. 222 s. ISBN 9788072016952.

- WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní : vysokoškolská učebnice*. 6. aktualit. vyd. Praha : Linde, 2011. 712 s. ISBN 9788072018420.

III. 3 Časopisecké články

- BĚLOHLÁVEK, Alexander J.; PELZL, Tomáš. Mezinárodní a tuzemské rozhodčí řízení z pohledu čl. 36 listiny základních práv a svobod a pravomoci soudů a ústavou garantovaných práv (institut zrušení rozhodčího nálezu v souvislosti ze zákazem revision au fond). *Právník. Časopis pro právní vědu a praxi*. 2007, roč. 15, č. 7, s. 768 - 802. ISSN 1210-9126.
- BĚLOHLÁVEK, Alexander, J. Vznik rozhodčí smlouvy a oprávnění rozhodců. *Právní zpravodaj*. 2005, roč. 6, č. 7, s. 10 - 13. ISSN 1212-8694.
- HANDLAR, Jiří. Vzdání se práv, která mohou v budoucnu teprve vzniknout podle § 574 odst. 2 ObčZ. *Právní rozhledy*. 2009, roč. 15, č. 18, s. 659 – 663. ISSN 1210-6410.
- HAVLÍČEK, Jan. Reakce na rozhodnutí Vrchního soudu v Praze 12 Cmo 496/2008. *Obchodní právo: časopis pro obchodně právní praxi*. 2009, roč. 14, č. 9, s. 27 - 31. ISSN 1210 – 8278.
- HRABÁNEK, Dušan. K náležitostem rozhodčích smluv a činnosti soukromých „rozhodčích soudů. *Právní fórum*. 2010, roč. 7, č. 3, s. 139 – 143. ISSN 1214 – 7966.
- KLEIN, Bohuslav. Pozapomenuté výhody rozhodčího řízení. *Právní fórum*. 2008, roč. II, č. 4, s. 128 - 133. ISSN 1214-7966.
- KLEIN, Bohuslav. Proč mnozí dští oheň a síru na rozhodčí řízení, když jde o božskou instituci? *Právní fórum*. 2010, roč. 7, č. 3, s. 100 – 105. ISSN 1214-7966.
- Nejvyšší soud ČR. Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních : 12 Cmo 496/2008. *Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek*. 2010. roč. 62, č. 5 – 6, s. 284-288. ISSN – nezadáno.

- PAVELKA, Martin. Rozhodčí řízení před tzv. rozhodčími centry. *Bulletin advokacie*. 2005, roč. 16, č. 7-8, s. 58 - 59. ISSN 1210-6348.
- PECHA, Richard. K právní povaze rozhodčích nálezů. *Bulletin advokacie*. 2003, roč. 14, č. 5, s. 41-45. ISSN 1210-6348.
- RABAN, Přemysl. Autorizovaní rozhodci nebo adjudikátoři. *Bulletin advokacie*. 2010, roč. 21, č. 6, s. 15 – 22. ISSN 1210-6348.
- RABAN, Přemysl. Odpovědnost rozhodce a rozhodčího soudu. *Bulletin advokacie*. 2003, roč. 14, č. 1, s. 25 - 35. ISSN 1210-6348.
- PHILIPPI, Tomáš. Právní účinky odstoupení od smlouvy realizovaného prostřednictvím smluvní fikce doručení. *Právní rozhledy*. 2005, roč. 11, č. 11, s. 401 – 404. ISSN 1210-6410.
- ROZEHNALOVÁ, Naděžda. Nová úprava rozhodčího řízení v SRN. *Evropské a mezinárodní právo*. 1999, roč. 7, č. 5, s. 15 - 21. ISSN 1210-3977.
- ROZEHNALOVÁ, Naděžda. Rozhodčí řízení – alternativa k řízení soudnímu. *Právní fórum*. 2008, roč. 5, č. 4, s. 121 - 127. ISSN 1214-7966.
- RŮŽIČKA, Květoslav. K otázce právní povahy rozhodčího řízení. *Bulletin advokacie*. 2003, roč. 14, č. 5, s. 32 - 41. ISSN 1210-6348.
- RŮŽIČKA, Květoslav. Osoba rozhodce v rozhodčím řízení. *Právní rádce*. 1998, roč. 6, č. 8, s. 5 - 7. ISSN 1210-4817.
- SELUCKÁ, Markéta. Ochrana spotřebitele v navrhovaném občanském zákoníku. *Právní rozhledy*. 2009, roč. 17, č. 10, s. 364 – 368. ISSN 1210 – 6410.
- SOKOL, Tomáš. Vázanost rozhodce právem ČR ve vnitrostátním sporu. *Právní fórum*. 2008, roč. 5, č. 4, s. 134 – 140. ISSN 1214-7966.
- SLOVÁČEK, David. Ochrana spotřebitele a rozhodčí doložky. *Bulletin advokacie*. 2009, roč. 20, č. 7 - 8, s. 46 - 49. ISSN 1210-6348.
- SVOBODA, Karel. Pohled české soudní praxe na rozhodčí nález týkající se práv ze spotřebitelské smlouvy. *Obchodní právo*. 2010, roč. 19, č. 7, s. 2 – 7. ISSN 1210-8278.
- TOMANČÁKOVÁ, Blanka. Smlouvy uzavírané se spotřebitelem v návrhu občanského zákoníku. *Právní fórum*. 2009. roč. 3, č. 9, s. 368-372. ISSN 1214-7966.

- SUCHOŽA, Josef, PALKOVÁ, Regina. Právna úprava rozhodcovského konania v Slovenskej republike. *Právni forum*. 2010, roč. 7, č. 3, s. 106 - 114. ISSN 1214-7966.
- VOJTEK, Petr. Přehled rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR, která nebyla v roce 2007 schválena k publikaci ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek. *Soudní rozhledy*. 2008, roč. 14, č. 2, s. 41-46. ISSN 1211 – 4405.
- ŽÍLA, Michal. Doručování rozhodčích nálezů po novele OSŘ, náhradní doručení a posouzení neúčinnosti doručení rozhodčího nálezu. *Bulletin advokacie*. 2009, roč. 20, č. 12, s. 32 – 35. ISSN 1210-6348.

III. 4 Judikatura

- Rozhodnutí ESD ze dne 30. 6. 1966 ve věci 61/65, Vassen-Göbbels v. Vorstand des Beambtenfonds voor het Minjnbedriff.
- Rozhodnutí ESD ze dne 20. 2. 1979 ve věci 120/78, Rewe-Zentral AG v Bundesmonopolverwaltung für Branntwein.
- Rozhodnutí ESD ze dne 6. 10. 1981 ve věci 246/80 C, Broekmeulen v. Huisarts Registratie Commissie.
- Rozhodnutí ESD ze dne 23. 3. 1982 ve věci 102/81, Nordsee Deutsche Hochseefischerei v. Reederei Mond Hochseefischerei Nordstern.
- Rozhodnutí ESD ze dne 16. 5. 1989 ve věci 382/87, R. Buet and Educational Business Services (EBS) v Ministère public.
- Rozhodnutí ESD ze dne 24. 4. 1992 ve věci C-393/92. Municipality of Almelo v. Energiebedriff Ijsselmij.
- Rozhodnutí ESD ze dne 6. 7. 1995 ve věci C-470/93, Verein gegen Unwesen in Handel und Gewerbe Köln e.V. v Mars GmbH.
- Rozhodnutí ESD ze dne 5. 5. 1996 ve věci C – 46, 48/93, Brasserie du Pêcheur SA v Bundesrepublik Deutschland.
- Rozhodnutí ESD ze dne 16. 7. 1998 ve věci C 210/96, Gut Springenheide GmbH and Rudolf Tusky v Oberkreisdirektor des Kreises Steinfurt - Amt für Lebensmittelüberwachung.

- Rozhodnutí ESD ze dne 1. 6. 1999 ve věci C-126/97, Eco Swiss China Time Ltd v. Benetton International NV.
- Rozhodnutí ESD ze dne 13. 1. 2000 ve věci C-220/98, Estée Lauder Cosmetics GmbH & Co. OHG v. Lancaster Group GmbH.
- Rozhodnutí ESD ze dne 27. 6. 2000 ve věci C-240/98. Océano Grupo Editorial SA v. Roció Muricano Quintero.
- Rozhodnutí ESD ze dne 24. 10. 2002 ve věci C-99/01, Gottfried Linhart v. Hans Biffl.
- Rozhodnutí ESD ze dne 1. dubna 2004, ve věci C-237/02, Freiburger Kommunalbauten GmbH Baugesellschaft & Co. KG v. Ludgeru Hofstetterovi a Ulrike Hofstetter.
- Rozhodnutí ESD ze dne 26. 10. 2006 ve věci C-168/05. Elisa María Mostaza Claro v. Centro Móvil Milenium SL.
- Rozhodnutí ESD ze dne 6. 10. 2009 ve věci C-40/08, Asturcom Telecomunicaciones SL v. Cristina Rodríguez Nogueira.
- Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 12. 12. 1983 č. 8588/79 a 8589/79, Bramlid and Malström a d. vs. B.
- Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 23. 2. 1999 č. 31737/96, Osmo Suovaniemi a d. vs. SF.
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 22. 10. 2002, sp. zn. IV. ÚS 435/2002.
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 6. 11. 2008, sp. zn. II ÚS 2682/08.
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 15. 7. 2002, sp. zn. IV. ÚS 174/2002.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 1. 2001, sp. zn. 29 Cdo 1583/2000.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 1. 2003, sp. zn. 29 Odo 645/2001.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2007, sp. zn. 25 Cdo 2855/2004.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 4. 2007, sp. zn. 32 Odo 1528/2005.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2007, sp. zn. 28 Cdo 1222/2007.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2008, sp. zn. 33 Odo 135/2006.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 6. 2008, sp. zn. 32 Cdo 1201/2007.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 7. 2008, sp. zn. 32 Cdo 2282/2008.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 1. 2009, sp. zn. 32 Cdo 2227/2007.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 1. 2009, sp. zn. 32 Cdo 2312/2007.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2010, sp. zn. 23 Cdo 1201/2009.

- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2010, sp. zn. 32 Cdo 953/2009.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2010, sp. zn. 29 Odo 182/2004.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. 12. 2002, sp. zn. 21 Cdo 486/2002.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2007, sp. zn. 20 Cdo 1592/2006
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2007, sp. zn. 20 Cdo 1612/2006.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2007, sp. zn. 20 Cdo 1987/2006.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2007, sp. zn. 20 Cdo 2726/2006.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 2008, sp. zn. 20 Cdo 2857/2006.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 3. 2011, sp. zn. 23 Cdo 4743/2010.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 5. 2011, sp. zn. 31 Cdo 1945/2010.
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 22. 7. 2010, sp. zn. 7 Cmo 136/2010.
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 5. 2009, sp. zn. 12 Cmo 496/2008.
- Rozsudek Krajského soudu v Olomouci ze dne 30. 5. 2001, sp. zn. 22 Cm 18/2001-90.

III. 5 Elektronické prameny

- CHALUPA, Luboš. Postoupení pohledávky a rozhodčí doložka. *Epravo* [online]. Zveřejněno 9. listopadu 2010 [cit. 20. 12. 2010]. Dostupný z WWW: <http://www.epravo.cz/top/clanky/postoupeni-pohledavky-a-rozhodci-dolozka-67466.html>.
- LISSE, Luděk, Postavení stálých rozhodčích soudů v České republice. *Rozhodčí soud České republiky* [online] vydáno 2. 12. 2005 [cit. 3. 3. 2010]. Dostupný z WWW: http://www.rozhodcisoud.net/news/postaveni_soudu.php.
- LISSE, Luděk. Rozhodčí soud vs. Arbitrážní centra. *Epravo* [online]. Zveřejněno 12.1.2011 [cit. 12. 1. 2011]. Dostupné z WWW: <http://www.epravo.cz/top/clanky/rozhodci-soud-vs-arbitrazni-centrum-69770.html>.

- KORDAČ, Zbyšek. Pozor na doručování rozhodčích nálezů. *Epravo* [online]. Zveřejněno 20. 2. 2008 [cit. 18. 3. 2011]. Dostupné z WWW: <http://www.epravo.cz/top/clanky/pozor-na-dorucovani-rozhodcich-nalezu-53301.html>.
- KOTÁSEK, Josef. Rozhodčí soud při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky - Stanovisko předsednictva rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky ze dne 9. 10. 2009 k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 321/2001 Sb., o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru a o změně zákona č. 64/1986 Sb., a zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů [online]. Jan Šimeček. 12. 10. 2009 [cit. 20. 1. 2010].
- KYSELOVSKÁ, Tereza, Rozhodčí doložky (nejen) ve spotřebitelských smlouvách a ochrana základních lidských práv. *COFOLA 2009: the Conference Proceedings* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2009 [cit. 15. 3. 2010]. Dostupný také z WWW: <http://www.law.muni.cz/sborniky/cofola2009/files/contributions/Tereza%20Kyselovska%20829.pdf>.
- LISSE, Luděk. K otázce rozhodčího řízení bez existence rozhodčí smlouvy. *Epravo* [online]. Zveřejněno 29.3.2011 [cit. 5. 4. 2011]. Dostupné z WWW: <http://www.epravo.cz/top/clanky/k-otazce-rozhodciho-rizeni-bez-existence-rozhodci-smlouvy-72577.html>.
- MAŠTÁLKA, Ivan. Uzavírání rozhodčí doložky/smlouvy na internetu. *ITprávo* [online]. Zveřejněno 22. dubna 2003 [cit. 8. 3. 2010]. Dostupné z WWW: http://www.itpravo.cz/index.shtml?AA_SL_Session=aaf5a01ad24a8e0a4a680ade54f34bc9&nocache=invalidate&sh_itm=778ca01e69d3280c37eca8939238d0b4&all_ids=1#disc.fsb.
- Ministerstvo průmyslu a obchodu. *Mimosoudní řešení spotřebitelských sporů* [online]. Publikováno 14.10.2010 [cit. 20. 2. 2011]. Dostupné z WWW: <http://www.mpo.cz/dokument79754.html>.
- NĚMEČEK, Pavel, Zamyšlení nad § 265 odst. 2 ObchZ a § 55 odst. 2 ObčZ. *iPrávník* [online]. Změněno 12. 10. 2005 [cit. 25. 3. 2010].

- Dostupné z WWW: http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/obcanske-pravo/txtexpresion_němeček/art_3790/rbsearchsource_articles/zamysleni-nad-652-odst-2-obchz-a-55-odst-2-obcz.aspx.
- NOVÝ, Zdeněk. Nekalá rozhodčí doložka v českém právu. In *Dny práva – 2009 – Days of Law* [online]. Brno : Masarykova univerzita, 2009 [cit. 2011-04-2]. Dostupné z WWW: http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2009/files/prispevky/rozho-dci_rizeni/Novy_Zdenek_1047.pdf.
 - NOVÝ, Zdeněk. Arbitration clause as unfair contract term : Some observations on the ECJ'S Claro Case. *Cofola 2008* [CD-ROM]. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2008. s. 76-89. ISBN 978-80-210-4629-0.
 - PELIKÁN, Tomáš. II. Obecné otázky ochrany spotřebitele. 1. *Spotřebitel* [online]. 10. 2. 2004 [cit. 20. 3. 2010]. Dostupný z WWW: http://www.spotrebitelem.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=101228&catid=78&Itemid=225.
 - Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky. Poslanecká rozprava k návrhu , kterým se mění zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů In Digitální knihovna. 2010, 9. schůze, 16. 12. 2010, Dostupný z WWW: <http://www.psp.cz/eknih/2010ps/stenprot/009schuz/s009234.htm>.
 - REICH, Norbert. *More clarity after 'Claro'?* [online]. Luzern: Rechtswissenschaftliche Fakultät. Zveřejněno 29. 1. 2007 [cit. 16. 3. 2010]. Dostupný z WWW: <http://www.unilu.ch/files/ercl.2007.pdf>.
 - ROZEHNALOVÁ, Naděžda. Hlavní doktríny ovládající rozhodčí řízení. In *Dny práva – 2009 – Days of Law* [online]. Brno : Masarykova univerzita, 2009 [cit. 2011-05-25]. Dostupné z WWW: http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2009/files/prispevky/rozho-dci_rizeni/Rozehnalova_Nadezda_1053.pdf.
 - SEDLÁČEK, David. - Arbitration and Conciliation Clauses in Consumer Contracts. In *COFOLA 2009 – The Conference Proceedings* [CD-ROM]. Brno: Masarykova univerzita, 2009. s. 97 - 98.
 - SOKOL, Tomáš. Ještě k rozhodčím doložkám. *Epravo* [online]. Zveřejněno 19. 2. 2010 [cit. 5. 3. 2010]. Dostupné z:

<http://www.epravo.cz/clanky-a-komentare/jeste-k-rozhodcim-dolozkam-60444.html>.

- SVATOŠOVÁ, Markéta. *Finanční gramotnost v ČR* [online]. Zveřejněno 13. prosince 2010 [cit. 20. 12. 2010]. Dostupné z: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/fintrh_fin_vzdelavani_59012.html.
- TIZZIN, Antonio. Stanovisko generálního advokáta Antonia Tizzina ve věci C-168/05 [online] Změněno 27. 4. 2006 [cit. 15. 2. 2010]. Dostupné také z WWW: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62005C0168:CS:HTML>.
- VRCHA, Pavel., K problematice určení (jmenování) rozhodce a stanovení procesních pravidel rozhodčího řízení. *ASPI - Původní nebo upravené texty pro ASPI* [počítačový program]. stav k 9. 3. 2010. citováno 15. 3. 2010.

IV. Resume

Disputes arising from consumer contracts are generally less complex and therefore in them does not take place so extensive evidence. For this reason, the arbitration may seem like an ideal way of alternative dispute resolution. It's usually shorter and less costly than the civil court proceedings. The winning party gets the enforceable title in a relatively short time after the initiation of arbitration.

On the other hand, arbitration makes greater demands on the parties. In contrast of the state court has the arbitrator no duty to instruct parties about their procedural rights and obligations and statutory framework of procedural rules is very austere. Businessman using arbitration clauses in contracts concluded with consumers and therefore participating in a large number of arbitration is thus an advantage compared to consumers, who participate in similar proceedings for the first time. Proper protection of weaker parties (consumers) is thus an essential element of maintaining equality between the parties.

My rigorous thesis therefore includes a comprehensive description and assessment of the current Czech system of protection for consumers in the arbitration proceedings and ways how to appeal to the protection of the state power. In this connection, I can not forget the impact of Community legislation of consumer protection and comparison of arbitration contained in other jurisdictions. Based on these findings, I believe that in the Czech legal order is the consumer protection in arbitration provided sufficiently. This is how the general rules of procedural position of the parties in the law on arbitration, the provisions of the Civil Code regarding the protection of consumers. Part of the professional and especially lay public does not hold such a stance. Therefore, it was recently drafted several proposals to amend the legal regulation of the consumer's position in the arbitration, whose assessment is I also deal with in my work.

This thesis would be not only a comprehensive description and evaluation of existing rules of arbitration in consumer cases in the Czech Republic but also a view of possible developments and the future of ADR.

V. Abstrakt

Rozhodčí řízení je všeobecně přijímáno jako velmi rychlý a efektivní prostředek pro mimosoudní řešení sporů. Mnozí odborníci jej ale nepovažují za vhodný ba dokonce ani zákonný způsob rozhodování sporů ze spotřebitelských závazkových vztahů. Proto ve své rigorózní práci analyzuji stávající právní úpravu rozhodčího řízení ve spotřebitelských věcech v České republice. Věnuji se především nejdiskutovanějším otázkám této úpravy a jejich zodpovězení odbornou naukou nebo výkladovou judikaturou Nejvyššího soudu. Následně poskytnu srovnání mnohdy velmi odlišných přístupů k jednotlivým aspektům úpravy rozhodčího řízení, které jsou obsaženy v zahraničních právních úpravách. Na základě takto zjištěných faktů pak kriticky posuzuji navrhované změny právních předpisů dopadajících na zkoumanou oblast.

Tato rigorózní práce by tak měla obsahovat ucelený pohled na aktuální právní a faktický stav českého rozhodčího řízení ve sporech ze spotřebitelských smluv. Popis právní úpravy by ale nebyl kompletní bez úvah *de lege ferenda* a zhodnocení nejvýznamnějších směrů, kterými by se ochrana spotřebitele v rozhodčím řízení mohla vyvíjet v budoucnu.

VI. Abstract

Arbitration is generally accepted as extremely fast and efficient way for alternative dispute resolution. But many experts did not consider it an appropriate or even legal instrument for resolution of disputes arising from consumer obligations. Therefore, in my rigorous thesis I analyze existing legal regulation of arbitration in consumer cases in the Czech Republic. I work primarily with the most discussed issues of regulation and their answer of professional public or interpretative judgment of the Supreme Court. Then I provide comparison often very different approaches to different aspects of regulation of arbitration that are included in foreign jurisdictions. Based on these established facts, then I critically assess the proposed legislative changes impacting on the investigated area.

This rigorous thesis should include a balanced view of the current legal and factual situation of a Czech arbitration of disputes in consumer contracts. Description of the legislation would not be complete without the considerations *de lege ferenda* and evaluation of major trends, which would consumer protection in arbitration, could evolve in the future.

VII. Klíčová slova

klíčová slova: rozhodčí řízení, ochrana spotřebitele, spotřebitel

key words: arbitration, consumer protection, consumer